

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Juta Elvelt

**SELVER AS JA RIMI EESTI FOOD AS VÕRDLUSANALÜÜS
AASTATEL 2013–2017**

Magistritöö

Õppekava TARM, peeriala Majandusarvestus

Juhendaja: Jaan Alver, PhD

Tallinn 2019

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 14 530 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Juta Elvelt .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 074583 TARM

Üliõpilase e-posti aadress: jutael@hot.ee

Juhendaja: Jaan Alver, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	5
SISSEJUHATUS	6
1. KAUBANDUSE ARENG, SELVER AS JA RIMI EESTI FOOD AS TUTVUSTAMINE NING ÜLEVAADE KASUTATUD ANALÜÜSIMEETODITEST	8
1.1. Kaubanduse areng	8
1.2. Ettevõtete tutvustus, rakendatud arvestuspõhimõtted ja võrdlus Statistikaameti andmetega	12
1.2.1. Ettevõtete tutvustus	13
1.2.2. Rakendatud arvestuspõhimõtete võrdlus	14
1.2.3. Ettevõtete ja Statistikaameti andmete võrdlus	16
1.3. Analüüsimeetodite ülevaade	22
2. SELVER AS JA RIMI EESTI FOOD AS MAJANDUSTULEMUSTE VÕRDLUSANALÜÜS	27
2.1. Vertikaalanalüüs	27
2.2. Horisontaalanalüüs	32
2.3. Rahakäibe aruande analüüs	36
2.4. Suhtarvuanalüüs	39
2.4.1. Maksevõime analüüs	40
2.4.2. Vara kasutamise analüüs	42
2.4.3. Rentaabluse analüüs	43
2.4.4. Tööjõu kasutamise analüüs	47
2.5. Tööjõurentaabluse teguranalüüs	49
2.6. Tööjõurentaabluse efektiivsusmaatriks ja sünteetiline efektiivsusindeks	52
2.7. Järeldused	59
KOKKUVÕTE	62
SUMMARY	65
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	68
LISAD	73
Lisa 1. Rimi müügisaali keskmise ruutmeetri arvutused	73
Lisa 2. Selver AS, bilanss aastatel 2013–2016 (tuhandetes eurodes)	74
Lisa 4. Selver AS, rahakäibe aruanne aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	76
Lisa 5. Rimi Eesti Food AS, bilanss aastatel 2013–2016 (tuhandetes eurodes)	77

Lisa 7. Rimi Eesti Food AS, rahakäibe aruanne aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	79
Lisa 8. Selver AS bilansi ja kasumiaruande horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	80
Lisa 9. Selver AS rahakäibe horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	81
Lisa 10. Rimi Eesti AS bilansi ja kasumiaruande horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	82
Lisa 11. Rimi Eesti Food AS rahakäibe horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	83
Lisa 12. Valemid	84
Lisa 13. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS teguranalüüsi arvutused.....	85
Lisa 14. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS efektiivsusmaatriksite alusandmed ja kasvuindeksid aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)	86

LÜHIKOKKUVÕTE

Kaubanduse ülesanne on siduda tootmissfäär tarbimissfääriga, olla sillaks, mille kaudu valminud kaup liigub tootjalt tarbijani. Konkurents sunnib nii suuri kui ka väikeseid kaubandusettevõtteid mõtlema uutele äriprotsessidele, olema valmis muudatusteks ning tähelepanelikumalt jälgima kulusid. Lähiriikidest (Soome, Rootsi, Leedu) on eesti turule sisenenud mitu jaekaubandusketti ning konkurents on muutunud rahvusvahelisemaks.

Magistritöö tugineb kahe Eestis tegutseva jaekaubandusketi majandustulemustel ja muul nende kohta avaldatud avalikul informatsioonil. Nendeks on Selver AS ja Rimi Eesti Food AS. Töös analüüsitakse mõlema ettevõtte aastate 2013–2017 majandustulemusi. Lähteandmed pärinevad mõlema ettevõtte majandusaasta aruannetest — numbrilised näitajad võetakse põhjaruannetest ja lisadest, täiendav informatsioon tegevusaruandest.

Magistritöö eesmärk on uurida, kuidas erinesid kahe ühes piirkonnas tegutseva ja kahe erineva riigi omanikele kuuluva jaekaubandusega tegeleva ettevõtte majandustulemusi iseloomustavad näitajad aastatel 2013–2017.

Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse viis uurimisküsimust ja vastuste saamiseks kasutatakse järgmisi uurimismeetodeid: vertikaalanalüüs, horisontaalanalüüs, suhtarvuanalüüs, teguranalüüs ja kompleks- ehk maatriksanalüüs.

Analüüsi tulemusel selgus, et Selver AS-il on paremad maksevõime ja rentaabluse näitajad. Rimi Eesti Food AS varusid kasutatakse efektiivsemalt müügitulu teenimisel ning tööjõukulud töötaja kohta on suuremad.

Võtmesõnad: jaekaubandus, võrdlusanalüüs, finantssuhtarvud, efektiivsusmaatriks, sünteetiline efektiivsusindeks.

SISSEJUHATUS

Kaubanduse ülesanne on siduda tootmissfäär tarbimissfääriga, olla sillaks, mille kaudu valminud kaubad liiguvad tootjalt tarbijani (Aarma 2000). Järk-järgult on tarbijate nõudmised kasvanud ja seetõttu on nende rahuldamine muutunud keerulisemaks. Konkurents sunnib nii suuri kui ka väikeseid kaubandusettevõtteid mõtlema uutele äriprotsessidele, olema valmis muudatusteks ning tähelepanelikumalt jälgima kulusid. Lähiriikidest (Soome, Rootsi, Leedu) on eesti turule sisenenud mitu jaekaubandusketti ning konkurents on muutunud rahvusvahelisemaks. Klientide paremaks teenindamiseks investeeritakse nüüdisaegsesse tehnoloogiasse, mis on jõukohane suurematele jaekaubanduskettidele, kes kuuluvad kontserni.

Magistritöö tugineb kahe Eestis tegutseva jaekaubandusketi majandustulemustel ja muul nende kohta avaldatud avalikul informatsioonil. Mõlemad ettevõtted kuuluvad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK 2008) järgi tegevusalasse G4711, mis on jaemüük spetsialiseerimata kauplustes, kus domineerivad toidukaubad ja joogid. Esimene ettevõtte on Eesti kapitalil ja teine väliskapitalil põhinev jaekaubanduskett. Töö autorile teadaolevalt ei ole enne magistritöös selliselt valitud uuritavate ettevõtete võrdlust tehtud.

Töös analüüsitakse Selver AS (edaspidi ka Selver) ja Rimi Eesti Food AS (edaspidi ka Rimi) majandustulemusi. Lähteandmed pärinevad mõlema ettevõtte majandusaasta aruannetest — arvnäitajad võetakse põhjaruannetest ja lisadest ning täiendav informatsioon tegevusaruandest. Analüüsitakse aastaid 2013–2017.

Magistritöö eesmärk on välja selgitada, kuidas erinevad kahe ühes piirkonnas tegutseva, kuid kahe erineva riigi omanikele kuuluva jaekaubandusega tegeleva ettevõtte majandustulemusi iseloomustavad näitajad aastatel 2013–2017. Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised uurimisküsimused:

- Kas ja kuidas erinesid majandustehingute kajastamine põhjaruannetes ja aastaaruande lisades?
- Kas lisades kajastatakse pigem rohkem või vähem informatsiooni?

- Kas ja kuidas erinevad põhiaruannete struktuurid, arengukiirused, maksevõime, tööjõu ja vara kasutamise efektiivsuse näitajad ning milliste tegurite muutused põhjustasid erinevused?
- Kas investeeringud müügi protsessi efektiivistamiseks (tehnoloogia kaasamine) kajastuvad majandustulemustes?
- Milline on uuritavate ettevõtete järjestus äritegevuse efektiivsuse muutumise suhtelise intensiivsuse alusel?

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks kasutab autor järgmisi uurimismeetodeid:

- vertikaalanalüüs;
- horisontaalanalüüs;
- suhtarvuanalüüs;
- teguranalüüs;
- kompleksanalüüs (maatriksanalüüs).

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimeses tutvustab autor kaubanduse arengut ja koostöövalmidust innovatsiooni ja digitaliseerimist pakkuvate teadlastega. Antakse ülevaade uuritavatest ettevõtetest, analüüsimisel kasutatavatest meetoditest. Töö autor võrdleb Selveri ja Rimi näitajaid tegevusalas G4711 (EMTAK 2008) olevate näitajatega. Kaubanduse arengu tutvustamisel on kasutatud internetist pärit materjali.

Teine peatükk ehk empiiriline osa tugineb kahe ettevõtte analüüsil, mis on teostatud eelpool nimetatud uurimismeetoditega. Rahakäibe aruande analüüs teostatakse horisontaal- ja suhtarvuanalüüsiga. Tööjõurentaabluse analüüsimisel kasutatakse teguranalüüsi ja maatriksanalüüsi, mille alused on loonud akadeemik Uno Mereste. Järeldused iga meetodi kasutamisest saadud tulemustest on toodud välja alapeatükkide lõpuosas. Järeldused kogu magistritöös tehtud analüüsi tulemustest on kajastatud teise peatüki lõpus.

Autor tänab magistritöö juhendajat professor Jaan Alverit konstruktiivse abi eest töö valmimisel.

1. KAUBANDUSE ARENG, SELVER AS JA RIMI EESTI FOOD AS TUTVUSTAMINE NING ÜLEVAADE KASUTATUD ANALÜÜSIMEETODITEST

Kaubanduslik tegevus kuulub inimkonna vanimate tegevuste hulka ajast, mil tekkisid ülejäägid ning soov neid vahetada. Kuigi kaubanduses ei looda uut tarbimisväärtust, ei saa sellest tuletada järeltulekut kaubanduse kui teisejärgulise või vähem olulise majandusharu kohta. Tema ülesandeks on siduda tootmissfäär tarbimissfääriga. (Aarma 2000, 61) Koos majandussüsteemi muutumisega on ka kaubandus oluliselt arenenud. Nüüdisajal arutatakse juba kaubanduspoliitika kujundamise vajalikkuse üle. Väite kinnituseks tõdes Euroopa Komisjon 2015. aasta oktoobris, et kaubandus on üks vähestest olemasolevatest vahenditest, mille abil elavdada majandust riigieelarveid koormamata (Euroopa Komisjon...2016). Seega kaubandusettevõtetal on olnud pidevalt uued väljakutsed. Oluliste mõjutegurite hulgas on tehnoloogia edusammud, mis võimaldavad kiirendada kaubandusprotsesse (Tonndorf 2000, 8–9). Lisandunud on ka uued kanalid – internet.

1.1. Kaubanduse areng

Vahetuskaubanduse alged tekkisid juba kiviajal, sest sugugi kõikjal ei leidunud tööriistadeks vajalikku toorainet. Metallide kasutuselevõttuga said olulisteks kaupadeks vask, pronks ja hiljem raud. (ENE 4 1989 s.v. kaubandus). Piirkondades, kus tekkisid esimesed kaubavahetuslikud suhted, hakkas arenema kaubandus ja koos sellega kultuur ja majandus. Kui käsitöölise ja põllumeeste vaheline kauplemine hoogustus ja hakati tootma müümiseks, siis kujunes välja üldine vahetusvahend — raha.

Linnade areng soodustas kaubanduse kui uue majandusharu arengut, mille peamiseks ülesandeks on kaubaringluse korraldamine. Kaupmehed koondasid erinevate tootjate sortimendi ühte müügikohta. Tekkisid jaemüügiuasutused ehk kaubamajad. Neis hakati rakendama mitmesuguseid kaubandusvorme, näiteks iseteenindamist, müüki näidiste järgi ja muid lisateenuseid. (ENE 4 1989 s.v. kaubamaja)

Esimesed kaubamajad tekkisid 18. sajandil Prantsusmaal (*Ibid.*). Üheks neist oli *Tapis Rouge*, mis loodi Pariisis aastal 1784 (*Tapisrouge, Le premier grand...*). Üheks mitmekülgsema kasutusvaldkonna ja ajaloolise taustaga kaupluseks oli *Au Bon Marche*, mille asutasid 1838. aastal vennad Paul ja Justin Videau. 1852. aastal ühinesid vennad Aristide ja Marguerite Boucicauti'ga, kes arendasid uut kaubamaja kontseptsiooni. 1870. aastal seoses Pariisi piiramisega Saksa-Prantsuse sõjas, laienemisega kaasnevad ehitustööd katkestati ning hoone toimis toidu jaotuskeskusena. (*Paristoric.com, boutiques et commerces..*)

Londonis asutati esimene kaubamaja *Harding, Howell & Co* 1796. aastal (*British Broadcasting Corporation, A history...*), USA-s, New Yorgis 1825. aastal Arnold Constable (*The Department Store Museum, Arnold...*). 1785. aastal Peterburi ehitatud Gostinõi Dvor'i peetakse tõenäoliselt üheks esimestest spetsiaalselt ehitatud kaubanduskeskustest maailmas, kuna see koosnes enam kui 100 poest, mille kogupindala oli üle 53 000 ruutmeetri. (*Saint-Petersburg.com, buildings, bolshoy...*) Ajal, mil kesklinnad arenesid jõudsalt, olid need kaubamajadele ideaalsed kasvukohad. Kui arenema hakkasid äärelinnad, kaotasid kaubamajad oma kliendid uuematele äärelinna kaubanduskeskustele.

Iseteenindus on jõudnud paljudesse valdkondadesse. Seda kasutatakse pankades, kaubanduses, autopoeslates, kohvikutes jne. Üks esimesi iseteenindusega toidupoe USA-s, mis alustas 1916. aastal ümberkujundusprotsessi, oli Memphises asuv Piggly Wiggly. Selle uudset laadi toidupoe rajas ettevõtja Clarence Saunders. Ta patenteeris oma leiutise, mis on registreeritud koodtähtsena US1407680 all. Ostjatele meeldis külastada kauplust, kus hinnad olid odavamad ning Saunders müüs järgneva aasta jooksul hulgaliselt frantsiise. (*Tennesseeencyclopedia.net, Clarence-Saunders...*)

Triipkoodi leiutasid Norman Joseph Woodland ja Bernard Silver. Nad patenteerisid selle 1952. aastal. Triipkoodi ülesandeks oli toote identifitseerimine. Skeptilised müüjad kõhklesid triipkoodi kasulikkuses. Nende veenmiseks kulus rohkem kui 20 aastat. Alles 1974. aastal toimus esimene triipkoodi skaneerimine ja selleks oli *Wrigley's Juicy Fruit* närimiskummi pakend. (*risnews, topp-innovations...*) Uue tehnika kasutuselevõtt tõi kaasa ka lisaväärtuse, sest süsteemi väljastatavad müügiandmed aitasid paremini reageerida klientide harjumustele, vajadustele ja eelistustele. Kaupluste müük suurenes ning tegevuskulud vähenesid.

E-kaubandus sai võimalikuks 1991. aastal, kui internet avati äriliseks kasutamiseks. Alguses oli võimalus äriühingutes teostada elektroonilist andmevahetust ja elektroonilisi rahaülekandeid. Kuigi 1994. aastal hakkas internet üldsuse populaarsust koguma, kulus umbes neli aastat turvaprotokollide ja digitaalse abonendiliini väljatöötamiseks, mis võimaldas kiiret juurdepääsu ja püsivat internetiühendust. 2000. aastal esindasid paljud ettevõtted Ameerika Ühendriikides ja Euroopas oma teenuseid *World Wide Web*'s. Inimesed hakkasid määratlema e-kaubanduse mõistet kui internetis kättesaadavate kaupade ja teenuste ostmise protsessi, kasutades selleks turvalisi ühendusi ja elektroonilisi makseteenuseid. Ostjad said mõne hiireklõpsuga otsida suurte valikutega toodete ja teenuste andmebaasidest sobiva hinnaga soovitud toote. Ka väikestel veebipoodidel avanes võimalus jõuda maailmaturule. (ecommerce-land.com, *history-ecommerce...*)

Esimesed iseteeninduskassad võeti kasutusele 1992. aastal Cliftonis. Süsteemi leiutaja oli dr Howard Schneider. (risnews.com, *topp-innovations...*) Uus tehnoloogia pakkus lisaväärtust ja meelitas kliente, kellele meeldib tehnoloogia ja isetoimetamine.

Kuna kaubandus on olemuselt rahvusvaheline äri, siis maailmas mugavamaks, kiiremaks ja efektiivsemaks muutuvad ostukeskkonna arveldused jõuavad ka Eesti ettevõtetesse. 2015. aasta novembris Nixori Connects Baltic 2015 seminaril tutvustati Itaalia, Austria, Prantsusmaa, Balti riikide ja Põhjamaade kaupmeeste ja tarbijate seas tehtud uuringu tulemusi. Eesmärk oli teada saada, mida arvatakse iseteeninduslahenduste kasutamisest ja tulemuslikkusest. Uuringu tegid Nixor EE AS, Datalogic SpA ja Toshiba Global Commerce Solutions. Uuringust selgus muuhulgas, et iseteeninduse osatähtsus müügitulust oli keskmiselt 40%. Kõige rohkem kasutajaid on peamiselt 30–50 aastaste hulgas. Üle 50-aastased eelistavad rohkem iseteeninduskassa lahendust, kui puldiga skaneerimist. 20–30 aastased eelistavad kasutada nii iseteeninduskassat kui ka iseostlemist spetsiaalse skaneerimisseadega, sest need on nende jaoks ühtmoodi lihtsad ja kiired. Üle 30-aastased eelistavad enim iseostlemist, kus ei pea kaupa laduma ostukorvi, siis kassaletile ja tagasi kotti. Datalogic SpA kogemustele tuginedes kasutab iseostlemislahendusi 25–40% klientidest ning parimal juhul on ostukorv tavakliendi omast 35% suurem. Kasvab kliendikaardi kasutajate hulk, sest iseostlemise kasutajad on enamasti kliendikaardi omanikud. (Nixor Connects Baltic 2015. seminar)

Iseteeninduskassad liigitatakse kaheks:

- 1) skaneerimine spetsiaalse seadmega ostusaalis (Self-Shopping);
- 2) iseteeninduskassa (Self-Checkout).

Eesti esimene iseteeninduskassa (Self-Checkout) võeti kasutusele 2009. aastal Keilas, Rõõmu Kaubamajas. Koostööpartneriks valiti infotehnoloogia tark- ja riistvara lahendusi pakkuv ettevõtte Strongpoint AS (Strongpoint AS, keila_SCO...). 2010. aastal hakkasid Selver AS ja Nixor EE AS koostöös oma partneriga Itaaliast, Datalogic SpA, arendama Self-Shopping tüüpi lahendust. Teostuseni jõuti 2011. aastal. (Nixor EE AS, *klientide...*)

Rimis võeti esimesed iseteeninduskassad kasutusele aastal 2015 ja järgmisel aastal lansseeriti mobiiliäpp ning hakkas toimima kontaktivaba viipemakse (Rimi. *ajalugu...*).

Klientide hulgas on ostjaid, kellel ei meeldi või ei ole meditsiiniliselt võimalik kasutada pangakaarti. Nad eelistavad arveldada sularahas. Selver soovis nendele klientidele pakkuda võimalust maksta sularahas ka iseteeninduskassades. Koostöös Nixor EE AS-ga, kes tegi liidestuse kassatarkvaraga, pakkus Hansab AS lahendusena välja Glory Cash Infinity sularahamooduli (CL-10). See võtab vastu nii sedeleid kui ka münte, annab vajadusel tagasi vahetusraha ning seda saab tühjendada vastavalt vajadusele. Tootesse on sisse ehitatud süsteemid, mis tuvastavad valeraha ning töötavad kui rahadetektorid. Sularahamoodul moodustab kinnise tervikliku raharinglussüsteemi, kus töötajad sularahaga kokku ei puutu, mis on turvaline, hoiab kokku aega ja inkassatsioonikulusid. (Hansab AS, *referentsid, kaubandus...*)

Eesti jaeketid on järk-järgult hakanud iseteeninduskassasid kasutama. Piiravaks teguriks on süsteemi paigaldamise kulukus. Seetõttu on nüüdisaegseid tehnilisi lahendusi enim juurutatud nendes kauplustes, mis kuuluvad kettidesse või kontsernidesse, kuna seal on rohkem võimalusi investeringuteks. Arendusmeeskondade tulevikumõtted on suured ja kasutusele tahetakse võtta rohkem digitaalseid lahendusi. Üks uudsemaid lahendusi on 360-kraadise skanneriga kassalint. Selle lindile võib toote asetada igas asendis ja skanner leiab triipkoodi ise üles. Eestis piirab sellise süsteemi kasutuselevõttu kaalukaupade rohkus. (*Ibid.*)

Nutipoed, mis on varustatud näotuvastuse ja tarbijakäitumist analüüsivate sensoritega ning mis võimaldavad võtta poest kaupa ja maksmata väljuda, on veel liiga ambitsioonikad. Kuigi innovatsioon aitab konkurentsist püsida, arvavad kõik Eesti jaeketid, et uued digilahendused meelitavad praegu võrdlemisi väikest osa kliente ühest poest teise, kuid tulevikus muutuvad mugavusteenused kindlasti oluliseks. (*Ibid.*)

Kauplused ei ole ainult kohad, kus klient saab vajalikku kaupa osta, vaid ka meelelahutuskohad. Juba 2013. aastal rõhutati Kaubanduse Aastakongressil, et ellu ei jää mitte kõige tugevamad, vaid need, kes suudavad kõige paremini kohaneda muutustega. Toodi näiteid uuenenud kaubandusest. Muuhulgas oli näiteks novaatorlik idee Lõuna-Korea metroost, kus sealt valitud kaup saadetakse tellijale koju, Dubais aga kaubandusekeskusest, kus asub ka suusakeskus või Vietnamis asuvast tehnikakauplusest, kus kliente lõbustatakse lauluga, tantsuga. (bestsales.ee, 09.10.2013, ekstreemsed näited kaubanduse...)

Kaubanduse pika ajaloo jooksul on näha, et algselt lihtsana tunduvast müügi protsessist on kujunenud tehnoloogiasse investeeriv ja kulusid kalkuleeriv majandusharu.

1.2. Ettevõtete tutvustus, rakendatud arvestuspõhimõtted ja võrdlus Statistikaameti andmetega

Autor kasutab oma töös Selver AS (edaspidi Selver) ja Rimi Eesti Food AS (edaspidi Rimi) majandusnäitajaid. Mõlemad ettevõtted kuuluvad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK 2008) järgi tegevusrühma G4711, mis on jaemüük spetsialiseerimata kauplustes, kus on ülekaalus toidukaubad, joogid ja tubakatooted (Eesti Statistikaamet, *metoodika...*).

Ajalooliselt tähendab hulgikäive kaupade müüki suurtes kogustes ehk angroo (pr. keeles *en gros*) ja jaekäive kaupade müüki väikestes kogustes (pr. keeles *en detail*). Tegelikult ei ole käibe liigitamise aluseks kvantitatiivne kriteerium, vaid eristatakse ostja järgi. Tarbija puhul on tegemist jaekäibega, kaubandusfirma puhul hulgikäibega. (Aarma 2000, 63)

Valdav osa tegevusalal G4711 tegutsevatest ettevõtetest on mikroettevõtted. 2016. aastal oli nende osatähtsus 81% kõigist tegevusalal tegutsenud majanduslikult aktiivsetest ettevõtetest. Loodava rahalise väärtuse seisukohalt on mikroettevõtete tähtsus aga väike. 2016. aastal moodustasid nendes loodud müügitulu kui ka lisandväärtus üksnes 2,5% kogu tegevusalal loodust. Eelpool nimetatud aastal Euroopa Liidu riikides tegevusalal G4711 loodud müügitulu osatähtsus jaekaubanduses (G47) loodust jäi kõigis vaatlusalustes riikides alla 50%. Suurima osatähtsusega riikide seas olid Horvaatia (47%) ja Soome (45%). Eesti osatähtsus oli 37%. (Statistikaamet, Leesment, *toidukaupade...*)

1.2.1. Ettevõtete tutvustus

Selver on super- ja hüpermarketite kett, mis kaupleb toidu- ja esmatarbekaupadega. Kaupluseketile pandi alus 1995. aastal, mil Tallinnas avati Punane Selver. Alustati üksiku kauplusega. Aastatel 1998–2001 kujundati Selver ketiks, millel on ühtsed väärtused, arengueesmärgid ning identiteet. Ärinimeks sai A-Selver AS. 2002. aasta oli aktiivse laienemise periood, mil kaupluste arv kahekordistus ning laienes pealinnast väljapoole. Teine aktiivne laienemisaasta oli 2005. Siis lisandus 9 uut Selverit. 2018. aasta suvel kuulus ketti 52 kauplust, neist 21 Tallinna erinevates piirkondades, rändkauplus Hiiumaal, kohvik ning e-Selver internetikauplus. (Selver AS, *Selverist...*)

Aastal 2011 sai uueks ärinimeks Selver AS, et ühitada ärinimi igapäevaselt kasutatava kaubamärgiga (Äriregister, *äriregistri teabesüsteem...*)

Selveril on kaks tütarettevõtet. Nendeks on Selver Latvia SIA, asukohaga Lätis, kelle põhitegevusalaks on jaekaubandus, ja Kulinaaria OÜ Eestis. 2013. aastaks oli Läti majandustegevus peatatud ja igakuised kulud viidud miinimumini. Kulinaaria OÜ äri hõlmab nelja valdkonda (Tallinna Kaubamaja Grupp, *grupi ettevõtted...*):

- valmistoidu tootmine ja müümine jaekaubandusele;
- allhanked teistele toiduainetööstuse ettevõtetele;
- ettetellimisega peolauatoodete müümine e-poe kaudu;
- toitlustuse ja peokorralduse täiستنuse osutamine.

Selver on Tallinna Kaubamaja Grupp AS-i 100% tütarettevõte. Peale Selveri on registreeritud grupil Eestis veel järgmised tütar- ja sidusettevõtted: Kaubamaja AS, AS TKM King, Viking Security AS, OÜ TKM Beaty, OÜ TKM Beaty Eesti, TKM Auto OÜ, KIA Auto AS, Viking Motors AS, Tallinna Kaubamaja Kinnisvara AS, OÜ Tartu Kaubamaja Kinnisvara, Rävåla Parkla AS. SIA Forum Auto, SIA Verta Auto ja SIA TKM Latvija on registreeritud Läti Vabariigis ning UAB TKM Lietuva on registreeritud Leedu Vabariigis. (Tallinna Kaubamaja Grupp, *investor...*)

Rimi Eesti on jaekaubanduskett, mille võrgustikku kuulub 84 kauplust. Peale Eesti on Rimi Baltikumis esindatud veel Lätis ja Leedus — kokku enam kui 260 kauplusega. Peakontor asub Riias ja seal avati ka 1997. aastal esimene Rimi kauplus. Esimene kauplus Eestis avati 2000. aastal Magistraali keskuses. 2005. aastal asutati Rimi Baltic grupp, mis koondas enda alla Rimi ja

Supernetto brandid ning kõik Kesko Citymarket kauplused muudeti ümber Rimideks. (Rimi. ajalugu...)

Rimi Eesti Food AS kauplused kuuluvad Rootsi kapitalil põhineva Rimi Baltic AB kaupluste hulka, mille ainuomanikuks on ICA Gruppen AB. ICA ajalugu algas sellest, et 1917. aastal Hakon Swenson asutas Rootsis, Västerås, ettevõtte AB Hakon Swenson, tuntud ka kui Hakonbolaget. 1938. aastal moodustasid neli hulgimüüjat, kaasa arvatud Hakon Swenson, ühissetevõtte. Kaks aastat hiljem moodustati ICA kaupmeeste Liit. 1964. aastal võtsid ICA AB ostukeskused kasutusele ühise ICA logo, mis on ka tänapäeval Rootsi tuntuim bränd. 2001 alustati pankade tegevusega, mis toetab grupi põhitegevust, milleks on jaekaubandus. Tänapäeval arendab ICA Gruppen AB äritegevust järgmiste ettevõtete kaudu (ICA Gruppen. *About...*):

- ICA Sweden;
- Rimi Baltic;
- Apotek Hjärtat;
- ICA Real Estate;
- ICA Bank;
- Hemtex.

1.2.2. Rakendatud arvestuspõhimõtete võrdlus

Järgnevad võrdlusandmed võttis töö autor Selveri ja Rimi aastate 2013–2017 majandusaasta aruannetest. Arvestuspõhimõtted on kirjeldatud aruannete lisa 1.

Mõlema ettevõtte aastate 2013–2016 raamatupidamise aastaaruanded olid koostatud kooskõlas Eesti Vabariigi hea raamatupidamistavaga. 2017. aasta aruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist, välja arvatud juhtudel, mida kirjeldatakse arvestuspõhimõtetes.

Nõudeid ostjate vastu kajastatakse Selveris ja Rimis korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (st nende nominaalväärtuses, millest arvatakse maha ebatõenäoliselt laekuvad summad).

Varud võetakse mõlemas ettevõttes arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast, mittetagastavatest maksudest, soetamisega seotud veo- ning teistest otsestest väljaminekutest, millest on maha arvatud hinnaalandid. Varud on bilansis kajastatud kaalutud keskmises hinnas.

2014. aastal võeti Selveris kasutusele uus majandustarkvara. Sellega seoses muudeti arvestuspõhimõtet ja varude kuluks kandmisel hakati kasutama FIFO meetodit. Kuna see meetod lähtub eeldusest, et esimesena soetatud kogus müüakse ka esimesena ära, siis jaekaubandusega tegelevas ettevõttesse, kus on ülekaalus toidukaup, on FIFO õigustatud meetod (Alver, Alver 2017). Varude arvestusmeetoditel on erinev mõju finantsaruannetele. Hindade pideva tõusu korral tagab FIFO meetodi rakendamine kõige suurema, kaalutud keskmine meetod aga vahepealse brutokasumi. (Alver, Alver 2009)

Mõlemas ettevõttes loetakse materiaalseks põhivaraks ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavat vara kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja Selveris maksumusega alates 1278 eurost ning Rimis alates 1000 eurost. Kuni aastani 2014 puudus Selveri bilansis immateriaalse põhivara kirje. Sellest tulenevalt ei vaatle töö autor ettevõtetes eraldi materiaalse ja immateriaalse põhivara arvestust, vaid kokkuvõtvalt põhivara. Põhivara võetakse arvele Selveris ja Rimis soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinna ning soetamisega otseselt seotud kulutustest. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale põhivara objektile või igale selle olulisele eristatavale komponendile eraldi sõltuvalt kasulikust elueast. Selveri põhivara kasuliku eluea vahemikud gruppide lõikes on järgmised:

- ehitised ja rajatised 10–33 aastat;
- kapitaliseeritud parenduskulutused 4–10 aastat;
- seadmed ja muu inventar 3–7 aastat;
- arvutustehnika 3–7 aastat;
- immateriaalne põhivara 5 aastat (lisandus aastast 2017).

Rimi põhivara kasuliku eluea vahemikud gruppide lõikes on järgmised:

- ehitised, rajatised ja parendused 8–10 aastat (alates aastast 2017 10–15 aastat);
- seadmed 3–8 aastat;
- mootorsõidukid 3 aastat (alates aastast 2017 5 aastat);
- kontoriinventar 3–5 aastat (alates aastast 2017 5–10 aastat);
- arvutitarkvara ja muu immateriaalne põhivara 3–5 aastat.

Nagu eeltoodust näha, arvestab Selver ehitiste ja rajatiste kasulikuks elueaks pikemat ajavahemikku. Kui Rimil on see kuni kümme aastat (v.a. 2017. aasta), siis Selveril alates kümnest aastast. Teiste põhivaragruppide osas ei ole ettevõtete vahel nii suurt erinevust.

Rente käsitletakse mõlemas ettevõttes sarnaselt. Kapitalirendina kajastatakse selliseid rendilepinguid, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina. Ettevõtte kui rendileandja puhul kajastatakse kasutusrendimakseid rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna, ettevõtte kui rentniku puhul aga kasumiaruandes lineaarselt kuluna.

Tulu kaupade müügist kajastatakse Selveris ja Rimis saadud või saadaoleva tasu õiglases väärtuses, võttes arvesse kõiki tehtud allahindlusi ja soodustusi. Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt.

Kontsernis Tallinna Kaubamaja Grupp AS juurutati 2012. aastal klientidele suunatud lojaalsusprogrammi süsteem, mis võimaldab Partnekaardi omanikel koguda ostude eest punkte ja nendega tasuda järgnevate ostude eest kontserni ettevõtetes. Tasumisel võrdub iga kogutud boonuspunkt ühe eurosendiga. Kalendriaasta jooksul kogutud punktid aeguvad järgmise kalendriaasta jaanuarikuu lõpus. Ettevõtte kajastab esmasel müügitehingul müügitulu summas, milleks on kliendi makstud tasu, mida on vähendatud tulevikus kasutatavate boonuspunktide õiglase väärtuse võrra. Tulevikus kasutatavate boonuspunktide osas kajastatakse bilansis kohustus, mille suuruseks on eeldatavasti kasutatavate boonuspunktide arv, korrutatuna ühe eurosendiga. Majandusaasta jooksul kogunenud boonuspunktid, mis aeguvad järgmise majandusaasta jaanuarikuu lõpus, on aruande koostamise hetkeks selgunud ning kajastatakse müügitulus. Boonuspunktide saldo on bilansist eemaldatud.

Majandusaasta aruande põhiaruannete hulka kuuluva kasumiaruande koostamisel on mõlemas ettevõttes kasutatud skeemi 1 ja rahavoogude aruande koostamisel kaudset meetodit. Seega, võttes arvesse alapeatükis kajastatud, on töö autori hinnangul ettevõtted omavahel võrreldavad.

1.2.3. Ettevõtete ja Statistikaameti andmete võrdlus

2016. aastal tegutses Eestis 422 ettevõtet tegevusalarühmas G4711. Kümne eelneva aasta jooksul arvus toimunud ettevõtete muutus on olnud erinev kõigi tegevusalade keskmisest. Kui tegevusalade keskmine ettevõtete arv suurenes 1,7 korda, siis tegevusalarühmas G4711 tegutsevate ettevõtete arv vähenes kaks korda. Paljud väikesed tegijad lõpetasid või liitusid kaupluseketiga. (Statistikaamet, Leesment, *toidukaupade...*)

Selver on majandusaasta aruande juurde kuuluvas tegevusaruandes kajastanud kaupluste arvu ja müügi pinna suurust ruutmeetrites. Rimi tegevusaruannetes on kaupluste arv ja nende jaotus formaatide lõikes (hüpermarketid, supermarketid, säästumarketid). Puudub viide müügi pinna suurusele ruutmeetrites. Töö autor kasutab Rimi keskmise müügi pinna saamiseks Postimehe tarbija portaalis, Tarbija 24, Rimi pressiesindaja kajastatud müügisaalide ruutmeetrite vahemikke, mis on järgmised (Postimees, Tarbija 24, *Eesti supermarketite...*):

- hüpermarketid vahemikus 2000–6000 m²;
- supermarketid vahemikus 900–1500 m²;
- väiksemad kauplused 500–700 m².

Keskmine hüpermarketi suurus oleks 4000 m², supermarketi 1200 m², väiksemate kaupluste müügisaalide suurus 600 m². Arvutused aastate lõikes on toodud Lisas 1.

Statistikaamet on kogunud andmeid aastaste vahedega jaekaubandusettevõtete kaupluste müügi pinna kohta. Töö autori analüüsitavasse perioodi jäävad aastad 2014 ja 2016.

Tabel 1. Eesti Vabariigi jaekaubandusettevõtete, Selveri ja Rimi müügi pinna võrdlus aastatel 2014 ja 2016

Aasta	Jaekaubandusettevõtted		Selver		Rimi	
	tuhat m ²	muutus protsentides	tuhat m ²	muutus protsentides	tuhat m ²	muutus protsentides
2014	1853	7,4	83,9	6,8	107,8	14,0
2016	1991		89,6		123,0	

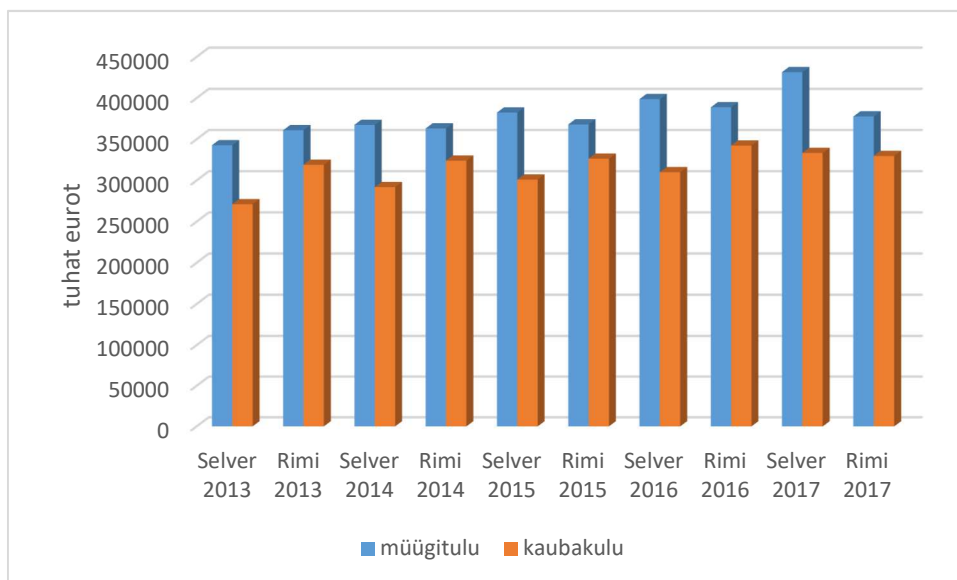
Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 1, Selver AS majandusaasta aruandes toodud andmete ja Statistikaameti tabeli KM08 andmete alusel.

Tabelis 1 ei ole müügi pinna ruutmeetrid omavahel võrreldavad. Laienduse kasvu iseloomustatakse protsentides. Eestis tervikuna suurenes müügi pind kahe aasta jooksul 7,4%, Selveris 6,8%. Tegevusaruandes on märgitud, et vaadeldaval perioodil avati mõned uued kauplused, kuid renoveeriti ka mitmed olemasolevad Selverid. Samuti laiendati SelveEkspressi teenust ja avati e-Selver. Rimis suurenes müügi pind kahe aasta jooksul keskmiselt 14%. Tegevusaruandes on informatsioon 10 uue kaupluse avamisest ning mõnede Säästumarketite ümberkujundamisest ja mõnede sulgemisest. Seega aastatel 2014–2016 pidas Rimi olulisemaks ning panustas rohkem müügi pinna laiendamisse.

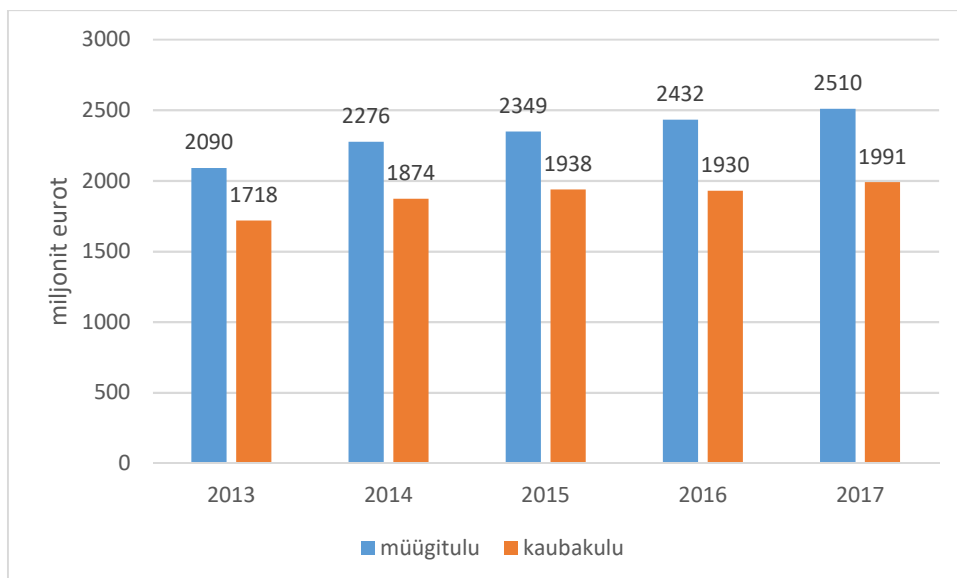
Järgnevalt on võrreldud Selveri, Rimi ja Statistikaameti tegevusalarühmas G4711 andmeid müügitulu, kaubakulu ja juurdehindluse kohta. Mõlemad ettevõtted kasutavad kasumiaruande skeemi 1 ja on kajastanud müügitulu vastavalt RTJ 10 „Tulu kajastamine“. Selver ja Rimi esitavad majandusaasta aruande lisades müügitulu alaliigendused geograafiliste piirkondade ja tegevusalade lõikes. (RTJ 2) Kahe ettevõtte müügitulu alaliigenduste lõikes võrreldakse käesoleva töö teises osas.

Alates 01.01.2018 hakkas kehtima IFRS 15 „Müügitulu kliendilepingutelt“, mis võib tulevikus oluliselt mõjutada tulu kajastamist paljudes ettevõtetes, eriti IT- ja kinnisvarasektoris. Kaubanduse puhul võivad tekkida küsimused näiteks seoses kaupade transpordiga klientidele — kas selle teenuse pakkumisel ollakse vahendaja või otsustaja ning kuidas mõjutavad kaupade transporti tarneklauslid (*Incoterms*). Muudatuse peamine eesmärk on vähendada erinevatest müügitulu standarditest tulenevaid valikuvõimalusi tulu kajastamisel ning ühtlustada müügitulu kajastamise põhimõtteid. (PricewaterhouseCoopers AS, *IFRS 15...*)

Järgnevalt võrdleb töö autor Selveri, Rimi ja Statistikaameti kogutud tegevusalarühma G4711 müügitulu ja kaubakulu andmeid.

Joonis 1. Ettevõtete müügitulu ja kaubakulu aastatel 2013–2017
Allikas: autori koostatud Lisas 3 ja Lisas 6 toodud andmete alusel

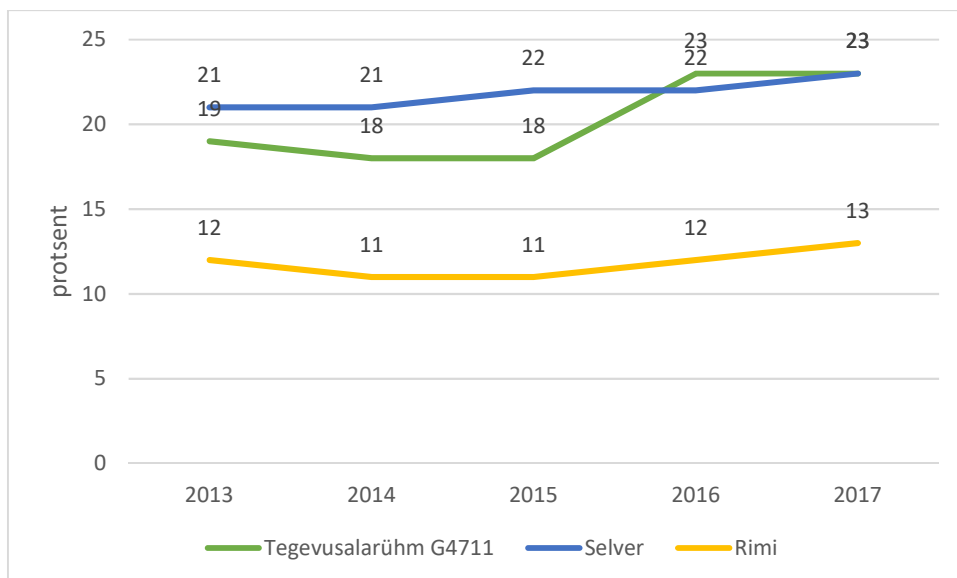
Joonis 2. Tegevusalarühmas G4711 tegutsevate ettevõtete müügitulu ja kaubakulu aastatel 2013–2017

Allikas: Eesti Statistikaamet, tabel KM0107

Võrdlemisel koostas töö autor kaks joonist kuna Selveri ja Rimi arvnäitajad on tuhandetes eurodes aga Statistikaameti andmed miljonites eurodes. Koondades kõik andmed ühele joonisele, oleks selle lugemine keerulisem. Jooniselt 1 on näha, et 2013. aastal oli Rimi müügitulu suurem kui Selveril aga järgnevate aastate näitajad on vastupidised. 2014. aastal suurenes Selveris müügitulu võrreldes eelneva aastaga 7%, Rimis 1% ning Jooniselt 2 on näha, et riikliku statistika andmeil 9%. Kahel järgneval järjestikusel aastal olid müügitulu juurdekasvutempod Selveris võrdselt 4%, tegevusalarühmas G4711 tegutsevatel ettevõtetel võrdselt 3%. Rimi kahe järgneva aasta müügi juurdekasvutempod erinesid oluliselt ning olid vastavalt 1% ja 6%. 2017. aastal, võrreldes eelmise aastaga, näitavad riikliku statistika andmed müügitulu suurenemist 3% ning Selveris suurenes müük 8%. Rimi müügitulu vähenes 3%. Ajavahemikul 2013–2017 suurenes müügitulu ja kaubakulu järgmiselt (Joonis 1, Joonis 2):

- Selver — müügitulu 26%, kaubakulu 23%;
- Rimi — müügitulu 5%, kaubakulu 3%,
- Eesti Statistika andmeil — müügitulu 20%, kaubakulu 16%.

Selveril on võrreldaval perioodil edasimüügi eesmärgil soetatud kaupade ja osutatud teenuste müügist saadud tulu kasv suurem kui tegevusalarühmas G4711, Rimi müügitulu suurenes ainult 5%. Kui 2013. aastal oli Rimi müügitulu osatähtsus tegevusalarühmas 17% ja Selveril 16%, siis 2017. aastal Selveri osatähtsus suurenes 18%-le ja Rimi osatähtsus vähenes 15%-le.

Joonis 3. Kaubanduslik juurdehindlus tegevusalarühmas G4711, Selveris ja Rimis aastatel 2013–2017

Allikas: autori arvutused/koostatud Eesti Statistikaameti tabelis KM0107, Lisas 3 ja Lisas 6 toodud andmete alusel.

Jooniselt 3 on näha, et Selveri kaubanduslik juurdehindlus on kasvanud viie võrreldava aasta jooksul 21%-lt 23%-le. Rimi juurdehindlus on 11%–13%. Statistikaameti andmed näitavad, et tegevusalarühmas G4711 tegutsevate ettevõtete juurdehindlus kasvas 2016. aastal 18%-lt 23%-le. Jooniselt 1 ja Jooniselt 3 on näha, et Selver ja Rimi kasutavad erinevat müügistrateegiat.

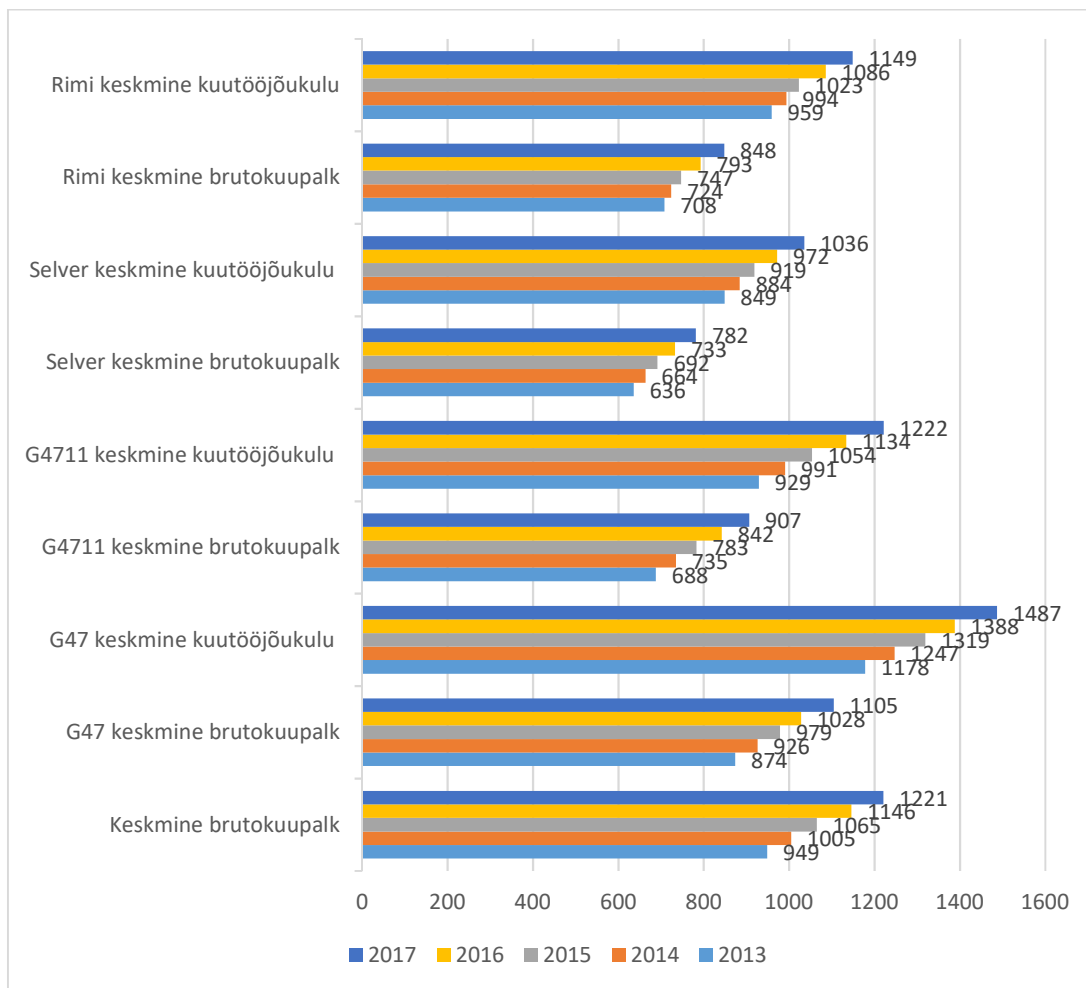
Tabel 2. Selveri ja Rimi müügitulu müügipinna ühe ruutmeetri kohta aastatel 2013–2017

Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Selveri müügitulu, tuhat eurot	342 748	367 486	382 371	398 728	431 495
Selveri müügipind, tuhat m ²	82,5	86,5	89,6	83,6	95,1
Selveri müügitulu ühe ruutmeetri kohta, euro	4 154,52	4 248,39	4 267,53	4 769,47	4 537,28
Rimi müügitulu, tuhat eurot	360 941	363 118	367 930	388 714	377 622
Rimi keskmine müügipind, tuhat m ²	104,8	107,8	107,6	123,0	140,4
Rimi müügitulu ühe ruutmeetri kohta, euro	3 444,09	3 368,44	3 419,42	3 160,28	2 689,62

Allikas: autori arvutused/koostatud Selver AS majandusaasta aruannete 2013–2017, Lisades 1, 3 ja 6 toodud andmete alusel

Tabelist 2 selgub, et Selveri müügitulu ühe ruutmeetri kohta on võrreldaval perioodil suurem. Kuigi Rimil on kauplusi rohkem ja müügipind suurem, on müügitulu kasv väiksem kui Selveril. 2017. aastal Rimi müügitulu vähenes 3%. Kahjuks majandusaasta aruande tegevusaruanne ei kajasta müügitulu languse põhjust.

Tööjõul on majanduse toimimises suur tähtsus ja sellega kaasnevad ettevõtjatele tööjõukulud, mis ei hõlma üksnes töötajate töötasu, vaid ka mittepalgalisi kulusid, näiteks sotsiaalmaks ja muud seadusest tulenevaid maksed. Lisanduvad veel Töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevad kohustused ja kulud. Järgnevalt võrdleb töö autor Selveri ja Rimi tööjõukulusid Eesti keskmise, statistikaameti tegevusala ja tegevusalarühma brutokuupalgaga.

Joonis 4. Eesti keskmise brutokuupalga, tegevusala G47, tegevusalarühma G4711, Selveri ja Rimi brutokuupalga ning kuutööjõukulu võrdlus aastatel 2013–2017 eurodes

Allikas: autori arvutused / koostatud Eesti Statistikaameti tabelite PA001, PA003, PA006 ning Selveri ja Rimi aastate 2013–2017 majandusaasta aruannetes esitatud andmete alusel

Jooniselt 4 on näha, et Statistikaameti andmetel oli Eesti keskmine brutokuupalk 2013. aastal 949 eurot. Tegevusalal G47 874 eurot ja tegevusalarühmas G4711 688 eurot. Erinevus kahe viimase palga puhul tuleneb sellest, et G47 hõlmab jaekaubandust ka spetsialiseeritud kauplustes, mis vajavad oskusi ja teatud tehnilisi teadmisi. G4711 kauplustes on ülekaalus toidukaubad, joogid ja

tubakatooted ning nende töötajate nõuded kvalifikatsioonile on madalamad. Selles tegevusalarühmas opereerivad ka super- ja hüpermarketite ketid. Selveri ja Rimi omavaheline võrdlus näitab Rimi suuremat keskmist brutokuupalka kogu analüüsitava perioodi jooksul. Aastatel 2013–2017 suurenesid palgad järgmiselt:

- tegevusrühmas G4711 keskmine brutokuupalk 31,8% võrra;
- Eesti keskmine brutokuupalk Statistikaameti andmetel 28,7% võrra;
- tegevusala G47 keskmine brutokuupalk 26,4% võrra;
- Selveri keskmine brutokuupalk 23% võrra;
- Rimi keskmine brutokuupalk 19,8% võrra.

Kuigi Selveri keskmine palk kasvas kiiremini, ei ületanud 2017. aastaks Rimi keskmist brutokuupalka.

1.3. Analüüsimeetodite ülevaade

Magistritöö autor kasutab võrdlusanalüüsis vertikaal-, horisontaal-, suhtarvu-, tegur- ja kompleksanalüüsi.

Vertikaalanalüüs näitab bilansikirjete suhet bilansimahtu ja kasumiaruande kirjete suhet müügitulusse. Selle meetodiga on võimalik jälgida ettevõtete äritegevuse ning tulude ja kulude erinevusi (Penman 2001, 285). Töö autor kasutab bilansi ja kasumiaruande põhirühmade proportsiooni muutuste uurimiseks vertikaalanalüüsi.

Horisontaalanalüüsi puhul võrreldakse mitme perioodi näitajaid ja tuuakse välja kirjete muutused kas rahalisel või protsentuaalsel kujul (Bergevin 2002, 86-87). Rahalises väljenduses saab välja selgitada tulukust või finantsseisundit mõjutavad olulised faktorid, protsentuaalkuju aitab tajuda perspektiivi ja muutuse olulisuse määra (Rünkla, 2003, 60). Rahakäibe muutusi ei pea jälgima kõikide kirjete osas, vaid pööratakse tähelepanu põhitegevuse, investeerimis- ja finantseerimistegevuse raha muutustele. Töö autor kasutab horisontaalanalüüsi bilansi, kasumiaruande ja rahakäibe uurimisel.

Suhtarvuanalüüs on üks enam kasutatavaid analüüsimeetodeid. See võimaldab välja tuua finantsnäitajate seosed ning võrrelda erinevaid ettevõtteid, majandusharusid, ajaperioode. (Alver,

Reinberg, 2002, 305) Suhtarvude kasutamine on efektiivsem, kui nad peegeldavad konkreetset äritegevuse keskkonda ja seda mõjutanud tegureid, kuid peab teadma, et nad ei anna otsest vastust probleemide lahendamiseks, pigem aitavad juhtkonda majandusotsuste tegemisel (Palepu, 2013, 5-1-5-2).

Sõltuvalt tegevusalast ja iseärasustest võib ettevõtted jaotada kolme rühma (Kitvel, 1998, 23; Walsh, 1994, 62-63):

- A-tüüpi ettevõtted — suhteliselt madal müügitulu rentaablus, kuid kiire varude käive. Siia kuuluvad põhiliselt kaubandus- ja teenindustevõtted;
- B-tüüpi ettevõtted — suur põhivara osatähtsus ja madal varude käibekordaja, kuid suhteliselt kõrge müügitulu rentaablus. Siia kuuluvad kapitalimahukate tegevusalade ettevõtted (masinatööstus, ehitus jt);
- C-tüüpi ettevõtted — kõik ülejäänud keskmise müügitulu rentaabluse ja keskmise varude käibekordajaga ettevõtted.

Selline tegevusalade ja ettevõtete rühmitamine võimaldab suhtarve paremini tõlgendada ja kasutada, sest investorid on huvitatud oma raha paigutamisest kõrgeima tootlusega äritegevuse valdkonda.

Suhtarvude kasutamisel peab tähelepanu pöörama nende erinevatele arvestamise meetoditele. Näiteks sama nimetuse all võib olla arvutatud erinevate majanduslike näitajate suhteid ja seetõttu tuleb võrdlemisel teha kindlaks suhtarvu tegelik sisu ja arvutuskäik (Rünkla, 2003, 61). Lisaks eelpool nimetatule tuleb jälgida veel järgmisi momente (Alver, Reinberg, 2002, 336-338; Fridson, Alvarez, 2011, 159):

- Suhtarvud kajastavad möödäniku tehinguid ja sündmusi;
- Suhtarvud ei kajasta tegelikke hindu ja turuväärtust;
- Ühe firma erinevate perioodide finantssuhtarvud võivad osutada mittevõrreldavateks ettevõttes toimunud suuremate muudatuste või erakorraliste sündmuste tõttu;
- Arvestusmeetodika erinevused võivad muuta muidu sarnaste ettevõtete suhtarvud mittevõrreldavateks.
- Paljud suhtarvud on manipuleeritavad. Majandusraskuste varjamiseks ja näitajate parendamiseks kasutatakse erinevaid tehinguid. Näiteks lühivõlgade kattedekordajat saab mõjutada nii laenu võtmisega kui ka võlgade tasumisega.

Sellest saab järeldada, et finantsaruannete analüüsil on vaja kasutada aruannete kõrval ka teisi infoallikaid.

Töö autor kasutab töös järgmisi suhtarve:

- likviidsussuhtarvud;
- toimimissuhtarvud;
- rentaablussuhtarvud.

Teguranalüüs uurib mõjutegurite suurust ja suunda ning üksikute tegurite mõjusuuruste summa annab analüüsitava objekti kogu muutuse (Volt, 1984, 116; Karu, Reiljan, 1983, 28). Käesolevas töös kasutatakse analüüsimisel ahelasendusmeetodit. Töö autor kasutab teguranalüüsi tööjõurentaabluse analüüsimiseks.

Majandustegevuse **kompleksse** üldanalüüsi meetoodika on välja töötanud vene professor A. Šeremet. Kui kompleks- ehk sidusanalüüsi meetodit 1980. aastate alguses esmakordselt tutvustati laiemale üldsusele Kergetööstusministeeriumi õppepäeval, äratas see sügavat huvi. Hilisemad kogemused näitasid, et meetod juurdus rohkem tööstusharude juhtimispraktikas. (Infotehnoloogia ja täppismajandusteadus...1988, 204) Selle meetoodika kohaselt taandub kogu analüüs teatavate omavahel tihedasti seotud probleemkomplekside läbitöötamisele, mida kujutatakse plokkidena kompleksanalüüsi üldsüsteemis. (Mereste 1987, 222) Seda täiendas akadeemik Uno Mereste, kirjeldades meetoodikat 1984. aastal ilmunud raamatus „Kompleksanalüüs ja efektiivsus“. Meetoodika kujundamisel peeti silmas, et kasutamine oleks põhimõtteliselt lihtne, majanduslikult hõlpsasti tõlgendatav ning majandusettevõtete praktilises tegevuses suuremate raskusteta rakendatav (Mereste 1984, 9).

2016. aastal Emilia Startseva kaitstud doktoritöös on uuritavaks objektiks valitud majandustegevuse tulemuste kompleksanalüüsi kontseptsioon. Mitme eesmärgi hulgas on üheks eesmärgiks majandusanalüüsi kujunemisetappide kokkuvõtlik käsitlemine vene (nõukogude) teaduses venekeelse erialakirjanduse põhjal alates aastast 1936. (Старцева 2016, 32–36)

Esmakordselt on inglise keeles põhjaliku ülevaate efektiivsusmaatriksi olulisematest uuringutest avaldanud Paavo Siimann. Ta jaotab oma doktoritöös efektiivsusmaatriksi kontseptsiooni neljale ajaperioodile (Siimann 2018):

- 1976–1981, maatriksi visuaalse vormi kujundamine;
- 1980–1984, üldiste efektiivsusnäitajate koostamine;
- 1984–1990, efektiivsusmaatriksi kontseptsiooni kiire areng;
- 2000–tänapäev, efektiivsusmaatriksi taassünd.

Kompleksanalüüsi teemat on edasi arendanud oma magistritöö raames Aldo Kask 2014. aastal. Tema magistritöö eesmärk oli kompleksanalüüsi meetodika edasiarendamine kontserniettevõtete tasandile. (Kask 2014) Viimastel aastatel on sellel teemal avaldatud artikleid ja käsitlusi ning tutvustatud teemat eri riikide ülikoolides (Alver 2015).

Kompleksanalüüsiga hõlmatakse korraga kaks, kolm või rohkem omavahel seotut nähtust või probleemi (Mereste 1984, 13). Analüüsis kasutatakse kahesuguseid näitajaid – kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid. Kvantitatiivsed, mahulised peegeldavad ettevõtte tegevuse koguselisi tulemusi, avalduvad absoluutarvudes ning on saadavad ettevõtete aruannetest ja muudest allikatest. Kvalitatiivsed näitajad kujunevad kvantitatiivsete näitajate väärtuste suhtena ja peegeldavad tegevuse kvantitatiivsete tulemuste vahelisi proportsioone (Mereste 1984, 19). Vaadeldavate majandustulemuste vahelisi kvalitatiivseid näitajaid moodustub n^2-n , kus n on lähteparameetrite arv. Kõigil neil kvalitatiivsetel näitajatel on selgelt määratav majanduslik mõte, mis selgub maatriksis toodud nimetustest. (Siimann 2011, 259; Mereste 1987, 238).

Kui analüüsi eesmärk ei ole sisereservide muutus, vaid ettevõtte koht üldises pingereas, siis sellise dünaamilise järjestusülesande lahendamiseks tuleb leida sünteetiline efektiivsusnäitaja (üldistav tõhususindeks). See leitakse valemiga (Mereste 1987, 249)

$$\frac{n^2-n}{2} \sqrt{\pi I} \quad (1)$$

kus

I – efektiivsusmudeli elementide indeksid,
 n – lähteparameetrite arv mudelis.

Efektiivsusnäitajat võib arvutada aritmeetilise või geomeetrilise keskmisena. Selles küsimuses on lahkarvamusi. Mereste (1984, 157) oli seisukohal, et otsest või paratamatut vajadust geomeetrilise keskmise kasutamiseks ei ole. Küll on aga teatava ülesandeseade puhul mõnesuguseid eeliseid. Sepp, J. arvas et aritmeetilise keskmise eeliseks on lihtsus, kuid oluliselt erinevate võrdluskordajate puhul tekib keskmise märgatav moonutus suurenemise suunas. Tulemuseks võib olla olukord, kus võrreldavate ettevõtete üldhinnang kogumi keskmise suhtes on üle keskmise ehk

üle 100%. Seetõttu eelistatakse geomeetrilist keskmist. (Sepp 1990, 3) Tinitš, M. näitas, et kahe ettevõtte võrdleval analüüsimisel aritmeetilise keskmise kasutamisega võib samaaegselt olla nii ühe kui teise efektiivsus suurem (Тинитс 1985, 123–127).

Maatriksmudeli olulisemaid eeliseid on kajastanud Vello Vensel ja Paavo Siimann (Vensel 2001, 69–70; Siimann 2011, 258; Siimann 2013, 81).

Töö autor rakendab kompleksanalüüsi (sidusanalüüsi) meetodikat ning selle keskset näitajat, sünteetilist efektiivsusindeksit, järgmises peatükis.

2. SELVER AS JA RIMI EESTI FOOD AS MAJANDUSTULEMUSTE VÕRDLUSANALÜÜS

Analüüsi teostamiseks vajalikud lähteandmed saadakse aastate 2013–2017 Selveri ja Rimi majandusaasta aruannetest ning avalikest materjalidest firmade tegevusala kohta. Need aruanded on määratud info välistarbijale. Bilanss, kasumiaruanne, rahakäibe aruanne ja omakapitali muutuste aruanne on majandusaasta aruande põhiaruanded. Tegevusaruandes kirjeldatakse möödunud majandusaasta tähtsamaid sündmusi ja tulevase aasta plaane. Aastaruande lugejal tuleks endale teadvustada, et tegevusaruanne on ettevõtte juhtkonna koostatud. Võib juhtuda, et püütakse esile tõsta kordaminekuid ja pehmenada võimalikke möödalaskmisi. (Alver, Alver 2017)

Järgnevas osas pöörab töö autor tähelepanu bilansi ja kasumiaruande struktuurile.

2.1. Vertikaalanalüüs

Vertikaalanalüüsis kasutatava meetodika puhul viiakse aruannete andmestik võrreldavuse hõlbustamiseks rahaliselt kujult protsentuaalkujule. See aitab bilansis näha eri aktiva- ja passivakirjete suhtelist tähtsust ning kasumiaruandes tajuda eri kululiikide osamäära müügitulemist kasumi kujunemisel. (Rünkla 2003, 60) Vertikaalanalüüsi puhul valitakse üks aruande näitaja baasnäitajaks ning arvutatakse kõikide teiste näitajate ja baasnäitaja suhe.

Tabel 3. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS bilansi verikaalanalüüs seisuga 31.12.2013–31.12.2017 (protsentides)

Kirje nimetus	Selver AS					Rimi Eesti Food AS				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Raha	9	13	6	19	4	13	8	8	9	22
Nõuded ja ettemaksed	34	33	39	24	10	26	35	35	23	6
Varud	30	31	32	32	31	33	33	31	36	32
Kokku käibevara	73	77	78	75	46	71	76	74	67	60
Finantsinvesteeringud	7	7	6	6	6	–	–	–	–	–
Nõuded ja ettemaksed	0	0	0	0	27	0	0	0	0	0
Materiaalne põhivara	19	16	16	19	21	28	24	25	32	40
Immateriaalne põhivara	–	0	1	1	0	1	1	1	1	1
Kokku põhivara	27	23	22	25	54	29	24	26	33	40
Kokku varad	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Laenukohustused	1	2	2	0	4	–	–	–	–	–
Võlad ja ettemaksed	69	63	67	69	67	83	83	82	89	88
Eraldised	–	–	–	–	–	–	–	0	1	–
Kokku lühiajalised kohust.	70	65	69	69	71	83	83	82	90	88
Laenukohustused	2	2	0	0	0	–	–	–	–	–
Võlad ja ettemaksed	0	0	0	0	0	–	–	–	–	–
Kokku pikaajalised kohust.	2	3	0	0	0	–	–	–	–	–
Kokku kohustused	72	68	69	69	71	83	83	82	90	88
Aktiakapital nimiväärtuses	2	2	2	2	2	3	2	15	2	2
Ülekurss	–	–	–	–	–	11	10	–	–	–
Kohustuslik reservkapital	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jaotamata kasum (kahjum)	20	21	19	16	13	-2	4	1	2	8
Aruandeaasta kasum	6	9	10	13	14	5	1	2	6	2
Kokku omakapital	28	32	31	31	29	17	17	18	10	12
Kokku kohustused ja omakapital	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 2 ja Lisas 5 toodud andmete alusel

Tabelist 3 on näha, et mõlema ettevõtte käibevara ja põhivara osatähtsus koguarast on küllaltki sarnane. Kohustiste ja omakapitali osas on erinevusi. Kasutades informatsiooni ja selgitusi, mis on avaldatud ettevõtete majandusaasta aruannete lisades, saab töö autor välja tuua erinevuste põhjused.

Mõlemas ettevõttes on toimunud käibevara kirjetel 2017. aastal suurem muutus. Kui Selveri bilansis nõuete ja ettemaksete osatähtsus varast moodustas 2016. aastal 24%, siis 2017. aastal 10%. Muutus on seotud laenuga ematettevõttele, mis bilansis kajastatakse põhivara rühmas kirjel “Nõuded ja ettemaksed“. Käibevara all kajastab Selver lühiajalisi nõudeid. Ka Rimi 2017. aasta käibevara kirjete suurem muutus tuleneb nõuetest seotud osapoolte vastu.

Selveri bilansis on kirje „Finantsinvesteeringud“, mille osatähtsus varast moodustab 6%–7%. Sellel kirjel kajastatakse investeeringut tütarettevõttesse. Vastavalt 2012. aasta jagunemisleppele toimus Selveri jagunemine eraldumise teel selliselt, et jagunev ühing Selver andis oma keskusköögi äritegevuse üle omandatavale äriühingule, milleks oli Kulinaaria OÜ.

Materiaalse põhivara osatähtsus varas on Rimis suurem. Analüüsitaval perioodil on ehitiste soetusmaksumuse osatähtsus materiaalses põhivaras Rimis 13%–15%, Selveris 4%–7%, masinate ja seadmete osatähtsus Rimis 73%–75%, Selveris 50%–54% ning muu materiaalse põhivara osatähtsus Rimis 11%–13%, Selveris 40%–43%. Vaadates nelja viimast protsendivahemikku, siis arvab töö autor, et Rimil ja Selveril on mõningad erinevused põhivarade jaotusel põhivara rühmade vahel.

Selveril on nii lühiajalisi kui ka pikaajalisi kohustisi, mille osatähtsus kogu ettevõtte kohustistes on 1%–4%. Kohustised koosnevad kontsernikonto võlast emaettevõttele ja laenukohustisest finantsasutusele. Rimi kohustiste osas on kirje eraldised, mille osatähtsus on väike. See on moodustatud KaS § 400 järgi võimaliku rahalise karistuse katteks summas 358 000 eurot.

Rimi omakapitali kirjetes on muutused. Ettevõtte tegi 2015. aastal fondemissiooni, suurendades ülekursi ning jaotamata kasumi arvelt aktsiakapitali 1 500 000 eurolt 10 000 000 euroni. 2016. aastal vähendati aktsiakapitali 9 000 000 euro võrra ja aktsiakapitali uueks suuruseks sai 1 000 000 eurot.

Selveri omakapitali osatähtsus bilansimahust on suurem kui Rimil. Samuti on Selveri aruandeaasta kasumi osatähtsus bilansimahust aastate jooksul kasvanud, Rimil on sama näitaja muutunud ühe ja kuue protsendi vahel.

Järgnevalt koostab töö autor kasumiaruande vertikaalanalüüsi.

Tabel 4. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS kasumiaruande vertikaalanalüüs aastatel 2013–2017 (protsentides)

Kirje nimetus	Selver AS					Rimi Eesti Food AS				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Müügitulu	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Muud äritulud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaubad, toore, teenused	79	79	79	78	77	88	89	89	88	87
Mitmesugused tegevuskulud	12	11	11	11	11	2	2	2	2	2
Tööjõukulud	6	6	7	7	7	7	7	7	7	8
Põhivarade kulum	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2
Muud ärikulud	0	0	0	0	0	–	–	–	–	–
Ärikasum	2	2	3	3	3	1	0	0	1	0
Kasum tütarettevõtjatelt	0	0	0	0	0	–	–	–	–	–
Muud finantstulud ja -kulud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kasum enne tulumaksus	2	2	3	4	4	1	0	0	1	0
Tulumaks	0	0	0	1	1	–	–	–	–	–
Aruandeaasta kasum	1	2	2	3	3	1	0	0	1	0

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 3 ja Lisas 6 toodud andmete alusel

Tabelist 4 on näha, et mõlema ettevõtte kasumiaruande vertikaalanalüüsid on küllaltki sarnased, välja arvatud mõningad kirjed. Realiseeritud kaupade kirje osatähtsus on Rimil suurem aga mitmesuguste tegevuskulude suhe müügitulusse väiksem. Põhivara osatähtsus müügitulust on Rimil suurem, kuna ettevõttel on määratud ehitiste ja rajatiste kasulikuks elueaks lühem periood ehk depretsatsioonikulu on suurem (vt alapeatükk 1.2.2.). Rimil puudub kasumiaruandes kirje „Muud ärikulud“ ning kuna ettevõtte ei ole dividende maksnud, siis ei ole ka tulumaksu kirjet.

Järgnevalt toob töö autor välja erinevused kulude kajastamisel, mis on seotud kirjetega kaubad, toore ning mitmesugused tegevuskulud. Rimi kajastab olulise suurusega üürikulu kirjel „Kaubad, teenused“, Selver aga real „Mitmesugused tegevuskulud“. Kahjuks ei ole Rimi aastaaruandes märgitud, missugustest kuludest koosneb kirje „Mitmesugused tegevuskulud“ ja seetõttu ei saa töö autor tuua välja selle kirje osatähtsuse erinevust ettevõtete vahel.

Ka müügitulu kajastamises on ettevõtetel erinevused. Selveri jaemüük on ainult Eestis ning tema müügitulus on kajastatud rendimüügitulu ja teenuste müügitulu. Rimi müüb vähesel määral ka väljaspoole Euroopa Liidu riike (osatähtsus müügitulus alla 1%) ja tegevusalade lõikes on ainult jaemüük. Rimi annab kasutusrendile kaupluste müügipinda ja saadud tasu kajastab real „Kaubad, toore ja teenused“ olevate rendikulude vähendusena.

Brutokasum ehk ka kasumi esimene tase on ettevõtte taseme oluline näitaja. Näitab müügi lisandväärtust ning on abiks turundustegevuse planeerimisel.

Brutokasum saadakse aruandeperioodi jooksul müüdnud kaupade omamaksumuse lahutamisel müügitulust (Alver, Alver 2009, 79). Seda kulu nimetatakse ka *COGS* (am *cost of goods sold*), müüdnud (realiseeritud) kaupade, osutatud teenuse omamaksumus või *COS* (br *cost of sales*).

(Toots, Alver 2008, 57; Raid 1999, 133)

Tabel 5. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS brutokasum aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

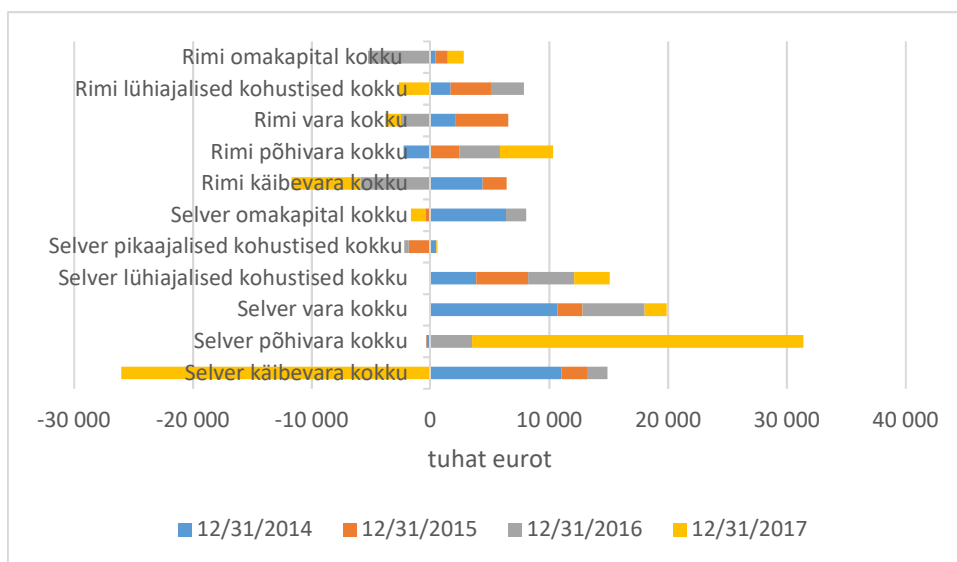
Selver					
Kirje nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Müügitulu	342 748	367 486	382 371	398 728	431 495
Kaubad, toore, materjalid ja teenused	271 045	291 801	300 946	309 880	333 236
Brutokasum	71 703	75 685	81 425	88 848	98 259
Protsent müügitulust	20,9%	20,6%	21,3%	22,3%	22,8%
Rimi					
Kirje nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Müügitulu	360 941	363 118	367 930	388 714	377 622
Kaubad, toore, materjalid ja teenused	318 979	323 937	326 304	342 316	329 722
Brutokasum	41 962	39 181	41 626	46 398	47 900
Protsent müügitulust	11,6%	10,8%	11,3%	11,9%	12,7%

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 3 ja Lisas 6 toodud andmete alusel

Tabelist 5 on näha, et müügitulus ei ole ettevõtete vahel suuri erinevusi, küll aga müüdnud kaubad ja teenused näitavad erinevust, mida kinnitab ka kasumiaruande vertikaalanalüüs (vt tabel 4). Selveri ja Rimi majandusaasta aruande lisadest leiab vastuse – kulu kaubanduspinna kasutamise eest (Selveri majandusaasta aruandes üürikulu) kajastab Selver kirjel „Mitmesugused tegevuskulud“, Rimi kirjel „Kaubad, toore, teenused“. Töö autor korrigeeris Rimi kasumiaruandes müüdnud kaupade kirjet. Selleks lahutati eelpool nimetatud kirjelt üürikulud ja tulemusena jäi Rimi rentaabluseks 16–17,3%, mis on madalam kui Selveri näitaja.

2.2. Horisontaalanalüüs

Horisontaalanalüüs on analüüsitava perioodi andmete võrdlus baasperioodi andmetega. Töö autor valis baasperioodiks eelmise aruandeperioodi. Saadud tulemused väljendatakse nii protsentuaalselt kui absoluutnäitajates.

Joonis 5. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS bilansi horisontaalanalüüs seisuga 31.12.2013–31.12.2017 (tuhandetes eurodes)

Allikas: autori arvutused/ koostatud Lisas 8 ja Lisas 10 toodud andmete alusel

Joonis 5 annab visuaalselt parema ülevaate bilansside kirjetel toimunud suurematest muutustest. Täpsemad andmed on Lisades 8 ja 10.

Selveri käibevara suuremad muutused analüüsitava perioodil olid aastal 2014 võrreldes aastaga 2013 ja 2017 võrreldes eelneva (2016) aastaga. Käibevara kogumuutus kajastab majandustegevuse hetkeseisu kolmel bilansikirjel: raha, nõuded ja ettemaksed ning varud. Raha liikumist uurib töö autor rahakäibe aruande analüüsi juures. Toidukaupadega tegelevatel ettevõtetel on majandusaasta aruande sulgemise hetk seotud aasta ühe suurema müügi ajaga — jõuludega. Selleks perioodiks on soetatud varud suuremad. Selveri varude juurdekasvutempo oli 2014. aastal 12% suurem kui Rimil. 2017. aastal, võrreldes eelmise aastaga kasvasid, Selveri varud ainult 2% aga Rimi varud vähenesid samal perioodil 113% (vt Lisad 8 ja 10)

Tabel 6. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS bilansi käibevara nõuete ja ettemaksete jaotus seisuga 31.12.2013–31.12.2017 (tuhandetes eurodes)

Selver					
Jaotuse nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Muud nõuded ja ettemaksed	11 860	9 155	9 358	8 024	9 103
Nõuded seotud osapoolte vastu	801	1 034	1 204	1 002	675
Antud laenud seotud osapooltele	12 237	17 267	23 415	13 312	–
Kokku nõuded ja ettemaksed	24 898	27 456	33 977	22 338	9 778
Rimi					
Jaotuse nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Muud nõuded ja ettemaksed	1 584	2 740	2 297	2 485	2 773
Nõuded seotud osapoolte vastu	651	801	848	745	791
Antud laenud seotud osapooltele	13 054	17 844	20 097	11 336	–
Kokku nõuded ja ettemaksed	15 289	21 385	23 242	14 566	3 564

Allikas: autori arvutused/Selver AS ja Rimi Eesti Food AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Töö autor koostas majandusaasta aruannete lisade põhjal Tabeli 6, et täpsustada käibevara nõuete ja ettemaksete jaotust. Selveri muud nõuded koosnevad nõuetest ostjate vastu, ettemaksetest, laekumata kaardimaksetest ja muudest nõuetest. Rimil on kaks alajaotust: nõuded ostjate vastu ja ettemaksed. Tabelist on näha, et Selveri muud nõuded ja ettemaksed on kordades suuremad.

Nõuded seotud osapoolte vastu kajastavad müüdud kaupu ja osutatud teenuseid. Suurima osatähtsusega on laenud seotud osapooltele. Selver kajastab sellel kirjel kontsernikonto kaudu emaettevõttele kasutada antud raha ja laenulepinguga kontserniettevõttele antud laenu. Rimi vastavalt kontserni rahapoliitikale, laenab ettevõtte vaba raha välja kontserniettevõttele ICA Gruppen AB. Tabelist 6 nähtub, et 2017. aasta lõpuks seotud osapooltele antud laenude nõuete saldo puudub. Töö autor arvab, et mõju avaldas Tulumaksuseaduse 1. jaanuarist 2018 jõustunud muudatus. Seadusesse lisandus § 50², milles on olulised muudatused laenude osas, mida antakse äriühingu aktsionärile, osanikule või liikmele. Muuhulgas hakati maksustama varjatud kasumieraldisi, kuhu võivad kuuluda ka kontsernisisised laenud. (TuMS § 50²) Seaduse eesmärgiks oli tugevdada kaitset agressiivse maksuplaneerimise vastu Euroopa Liidu siseturul. Maksu- ja Tolliameti juhendi kohaselt on laenu maksustamine õigustatud, kui laenu ei kavatseta tagasi maksta või see osutub ilmselgelt võimatuks. Näiteks on muuhulgas toodud (Maksu- ja Tolliamet, varjatud kasumieraldise maksustamine...):

- laenu andmine ebamõistlikult pikaks ajaks;
- tagasimakse tähtaja korduv pikendamine või laenusumma korduv suurendamine;

- laenusumma suuruse sõltumine kasumi suurusest;
- dividendide mittemaksustamine.

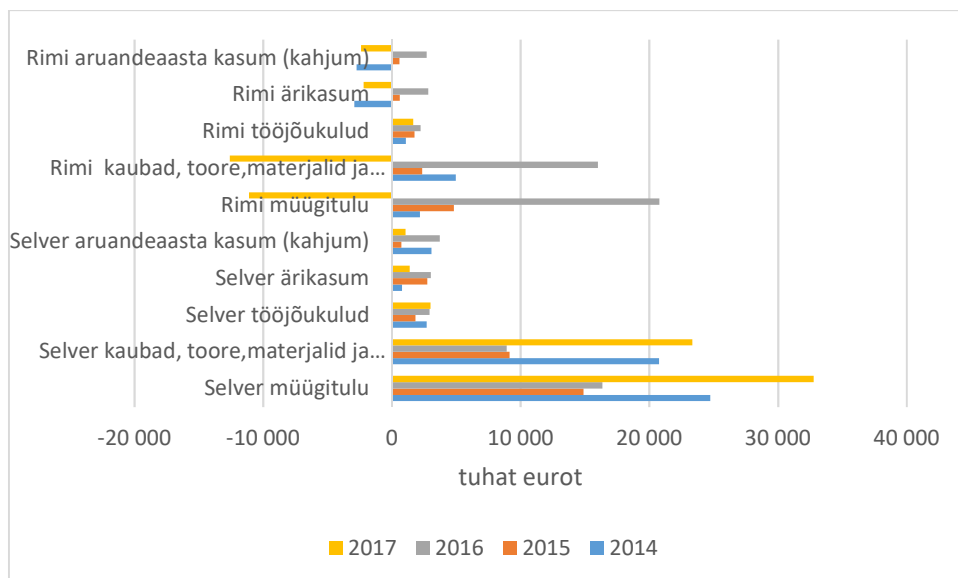
Tõenäoliselt on TuMS seaduse muudatus mõjutanud mõlema ettevõtte majandustegevust ja toonud kaasa suuremaid ümberkorraldusi.

Rimi põhivara juurdekasvutempo oli suurem kui Selveril. Rimi suuremad soetused olid kolmel viimasel analüüsitaval aastal masinad ja seadmed ning aastatel 2015-2016 soetati arvutitarkavara. Ka Selveri majandustegevuse aruanne näitab 2015. aastal arenduskulutusi, millega kaasnes absoluutjuurdekasv 488 000 eurot. Järgmisel majandusaastal soetati eelneva perioodiga võrreldes 24% rohkem masinaid ja seadmeid. Viimasel, 2017. aastal, andis Selver pikaajalist laenu emaettevõttele 25 000 000 eurot ning see kajastub bilansis põhivara rühmas nõuete ja ettemaksete kirjel kui pikaajaline nõue (absoluutjuurdekasv 27 897 000 eurot).

Jooniselt 5 on näha, et Selveril on nii lühiajalised kui ka pikaajalised kohustised, Rimil ainult lühiajalised. Viimasel kolmel aastal oli kohustiste juurdekasvutempo suurem kui vara juurdekasvutempo (vt Lisa 8 ja 10). Mõlemas ettevõttes lühiajaliste kohustise kirjel „Võlad ja ettemaksed“ moodustavad üle 50% võlad tarnijatele. Ülejäänud osa koosneb võlgadest töövõtjatele, ettemaksetest, maksuvõlgadest ja muudest võlgadest. Selver kajastab veel lisaks boonuspunktidega seotud kohustisi.

Kogu analüüsitava perioodi jooksul oli mõlemas ettevõttes majandustegevuse tulemiks kasum. 2016. aastal oli suurim juurdekasvutempo — Selveril 44% ja Rimil 264%. Rimi tegi 2015. aastal fondiemissiooni, suurendades ülekursi ning jaotamata kasumi arvelt aktsiakapitali 10 000 000 euron. 2016. aastal vähendati aktsiakapitali 9 000 000 euro võrra ja uueks suuruseks sai 1 000 000 eurot. Tehingu mõju on näha Jooniselt 5, kus Rimi omakapitali juurdekasvutempo oli 2016. aastal -45%.

Järgnevalt töö autor uurib Selveri ja Rimi kasumiaruande horisontaalanalüüsil saadud tulemusi.

Joonis 6. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS kasumiaruande horisontaalanalüüs seisuga 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 8 ja Lisas 10 toodud andmete alusel

Jooniselt 6 on näha, et Selveri müügitulu suurenes 2014. aastal võrreldes 2013. aastaga 7% ja 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga 8% võrra. Vahepealsete aastate juurdekasvutempo jäi 4%-le. Rimi müügitulu suurim absoluutjuurdekasv oli 2016. aastal 20 784 000 eurot ehk 6%. Järgneval aastal kasv pidurdus.

Selveri müügitulu on bilansimahust üle 4 korra suurem ja Rimil sama näitaja üle 5 korra suurem (müügitulu / keskmine vara). See näitab, et vara on kasutatud efektiivselt.

Kui võrrelda müügitulu juurdekasvutempot mitmesuguste tegevuskulude suurenemisega, siis Selveri tegevuskulud kasvasid aeglasemas tempos kui Rimil, välja arvatud kaks viimast aastat. Tööjõukulud kasvasid analüüsitaval perioodil mõlemas ettevõttes kiiremini kui müügitulu. Selveri juurdekasvutempo jäi 8% ja 13% vahele, Rimil 5% ja 8% vahele.

Kokkuvõtteks saab öelda, et Selveri müügitulu kasv oli suurem ja samuti oli ka tööjõukulude, põhivara kulumi juurdekasvutempo suurem. Parim tulem põhitegevusest oli aastatel 2015 ja 2016. Rimi vastavad näitajad olid väiksemad ning 2017. aastal müügitulu ja ärikasum vähenesid (kasv oli negatiivne).

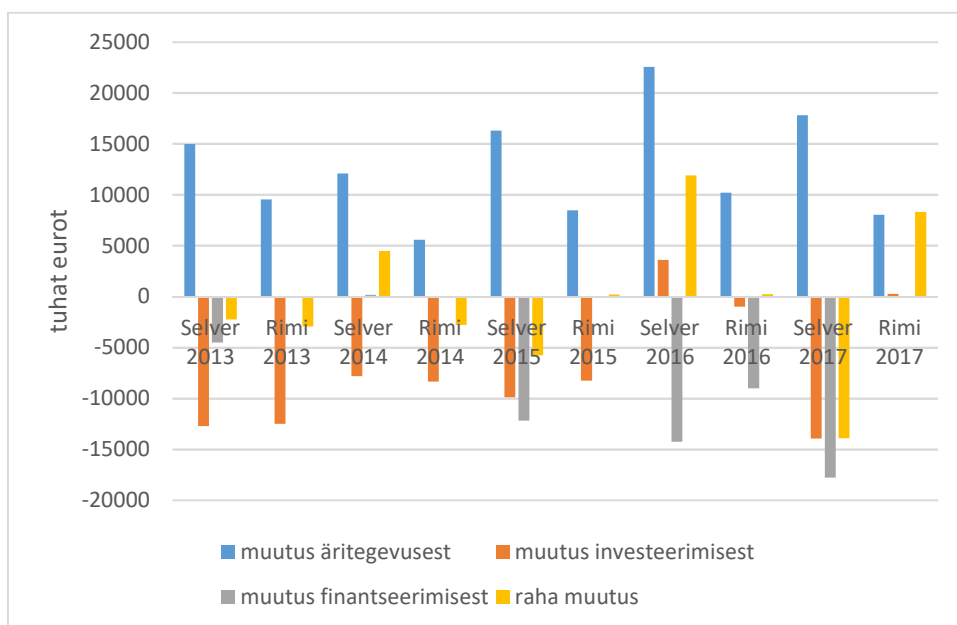
Selveri kasumiaruanne kajastab ka tütarettevõtelt saadud kasumeid ja kahjumeid. Kolmel esimesel analüüsitaval perioodil oli kahe tütarettevõtte majandustegevus kokkuvõttes kahjumis. 2016. aastal oli Kulinaaria OÜ kasum nii suur, et kaeti Selver Latvia SIA kahjum ja Selveri kasumiaruandes kajastus kasum summas 279 000 eurot.

2.3. Rahakäibe aruande analüüs

Rahakäibe aruanne on noor aruanne. Kuna bilanss ja kasumiaruanne on tekkepõhised aruanded, siis tekkis vajadus kassapõhise aruande järele, mis võtaks kokku aruandeaasta need majandustehingud, mis tekitasid raha sissetuleku ja väljamineku ehk mis mõjutasid rahajääki. (Alver, Alver 2009, 418) Rahakäibe aruanne:

- annab infot firma rahalise seisundi muutumise kohta;
- aitab analüüsida põhitegevusest genereeritud raha;
- aitab analüüsida investeerimis- ja finantseerimistegevusest genereeritud raha;
- aitab ennetada finantsraskusi;
- aitab hinnata võimet maksta dividende ja intresse.

Töö autor on koostanud Joonise 7, et analüüsida Selveri ja Rimi rahakäibe näitajaid.

Joonis 7. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS rahakäibe aruande struktuurianalüüs seisuga 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Allikas: koostatud Lisas 4 ja Lisas 7 toodud andmete alusel

Äritegevuse (põhitegevuse) rahakäive on kogu ettevõtte rahakäibe võtmenäitaja, kuna enamus raha laekub äritegevusest.

Selveri rahajääki äritegevuses vähendab varude soetamine. Arvestades seda, et ettevõtte laiendab müügitegevust, siis selle tegevusega kaasneb ka varude suurenemine. Suurenenud on ka kohustised, mis ei too kaasa raha väljaminekut. Analüüsitaval perioodil on soetatud materiaalselt ja immateriaalselt põhivara 2-8 miljoni euro eest. 2016. aastal laekus põhivara müügist 23 000 eurot. Teistel aastatel on see näitaja jäänud alla 10 000 euro. See näitab, et Selver teeb ümberkorraldusi ja laiendusi, et püsida konkurentsisis. Investeerimistegevusele on iseloomulik rahajäägi negatiivne muutus. Seda on vähendanud tüdarettevõttest Kulinaaria OÜ 2015. aastal saadud dividendid, mille suurem juurdekasv võrreldes eelmise aastaga oli 81% (vt Lisa 9). Töö autor kirjeldas jaotises 2.2. ettevõtete rahapoliitikat, kus mõlemad firmad annavad kontsernikonto kaudu kasutada oma raha ja saavad selle eest intressi. Selveri keskmine intressimäär on aastate lõikes erinev (0,07%-1,5%). Rimi aruannetes ei ole intressimäära välja toodud. Selveri rahakäibe aruannetest on näha, et 2014, 2015 ja 2017 aastal ületasid antud laenude summad (laenud vähendatud saadud intresside võrra) põhivarasse investeeritud raha.

Rimi rahakäibe aruanded näitavad suuremat muutust aastast 2016. Nimetatul aastal soetati varusid analüüsitava perioodi jooksul suurima summa (2 544 000 eurot) eest. 2017. aastal oli aga vastupidi, varude muutusest absoluutjuurdekasv võrreldes eelmise perioodiga 5 631 000 eurot (vt Lisa 11). Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutusest oli 2016. aastal rahakäive positiivne (2015. aastaga võrreldes 83%) ja 2017. aastal negatiivne, kus muutus oli eelmise aastaga võrreldes 189%. Investeerimise rahakäive näitab, et aastatel 2016 ja 2017 olid suurimad investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse kogu analüüsitava perioodi jooksul. Rimi majandusaasta vastavate aastate tegevusaruannetest saab töö autor teavet, et 2016. aastal avati neli hüper- ja supermarketit ning kaks väiksemat Rimit. Suleti neli kauplust. 2017. aastal avati kaks kauplust ja lisaks remodelleeriti kolm suuremat müügikohta. Samal aastal loobus Rimi Säästumarketi kaubamärgist ja projekti käigus suleti kaheksa kauplust. Ettevõtte tegevuse ümberkorraldused kajastuvad ka rahakäibe aruandes ja annavad selgituse, millest on tingitud põhivara osas kahe viimase analüüsitava aasta rahakäibe muutused.

Oluline on rahakäibe analüüsil jälgida rahajäägi muutust enne finantseerimist, mis näitab, kuidas ettevõtte suudab kindlustada positiivse rahakäibe ilma täiendava välise finantseerimiseta (Karu, Zirnask, 2001, 218). Selveril puuduks vajadus välise raha järele, kuid kontsernikonto lepingust

tulenevalt on antud laenuna raha välja igal majandusaastal ja samuti makstud dividende. Selleks, et katta rahavajadus, on kaasatud välist raha 2013 ja 2014. aastal (vt Lisa 4). Rimi ei ole suutnud kindlustada analüüsitava perioodi esimesel kahel aastal positiivset rahakäivet. Kuid tal puudus ka vajadus võõra raha järele, kuna rahajääk oli 2013. aasta alguseks piisav. Negatiivset mõju avaldas eespool kirjeldatud kontsernikontole raha eraldamine Rimi poolt (vt Lisa 7). Alates 2015. aastast hakati laenu tagastama ja 2017. aasta lõpuks oli antud lühiajalise laenu summa 0 eurot. Rimil puudub finantseerimistegevus. 2018. aasta jaanuaris võeti vastu kasumi jaotuse otsus summas 4 160 000 eurot ning Rimi sai laenu ICA Gruppen AB-lt summas 5 200 000 eurot (Rimi 2017. a. majandusaasta aruanne).

Järgnevalt arvutame 5 suhtarvu ja võrdleme neid ettevõtete vahel.

Tabel 7. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS rahakäibe analüüs aastatel 2013–2017 (kordades)

Kasumi kvaliteedi kordaja = rahajäägi muutus põhitegevusest/ärikasum					
Ettevõtte	2013	2014	2015	2016	2017
Selver	2,17	1,58	1,56	1,68	1,20
Rimi	3,22	107,10	12,57	2,91	6,13
Puhaskasumi rahasiduvus = rahajäägi muutus põhitegevusest/puhaskasum					
Ettevõtte	2013	2014	2015	2016	2017
Selver	3,21	1,56	1,93	1,85	1,35
Rimi	3,01	12,89	8,25	2,72	5,95
Raha reinvesteeringisnäitaja = rahajäägi muutus investeerimisest/rahajäägi muutus põhitegevusest					
Ettevõtte	2013	2014	2015	2016	2017
Selver	0,85	0,65	0,61	0,16	0,78
Rimi	1,31	1,50	0,97	0,10	0,04
Kohustuste rahasiduvus = rahajäägi muutus põhitegevusest/kohustused kokku					
Ettevõtte	2013	2014	2015	2016	2017
Selver	0,28	0,21	0,27	0,36	0,27
Rimi	0,19	0,11	0,16	0,18	0,15
Põhivara rahasiduvus = rahajäägi muutus põhitegevusest/põhivara jääkväärtuses					
Ettevõtte	2013	2014	2015	2016	2017
Selver	0,92	0,63	0,85	0,99	0,35
Rimi	0,56	0,37	0,49	0,49	0,32

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisade 2-7 toodud andmete alusel

Esimene suhtarv kajastab tekkepõhise ärikasumi (põhitegevuskasumi) ja kassapõhise ärikasumi erinevust (Alver, Reinberg, 2002, 330). Rimi suhtarv on 2014. aastal hüppeliselt kasvanud (107,10). Selle tingis väike ärikasum. Viimase kujunemist saab näha ka tabelist 5, kus Rimi 2014. aasta brutokasum moodustas 10,8% müügitulust ja samal ajal suurenesid tegevus- ja tööjõukulud.

Puhaskasumi rahasiduvus näitab kuidas on suudetud puhaskasumit muuta rahaks. Eelistatav on näitaja on suurem kui üks. Raha reinvesteeringinäitaja näitab, mitu korda rahajäägi muutus investeerimisest ületab rahajäägi muutuse põhitegevusest. Laienevale ettevõttele on iseloomulik, et näitaja on suurem kui üks. Kohustiste rahasiduvus näitab, mitu korda rahajäägi muutus põhitegevusest ületab lühi- ja pikaajaliste kohustuste summat. Mida suurem on näitaja, seda kiiremini suudab ettevõtte rahakäive põhitegevusest kindlustada kohustuste eest tasumise. Põhivararahasiduvus näitab, mitme perioodi rahajäägi positiivne muutus põhitegevusest kuluks olemasolevate põhivarade soetamiseks. Suhtarv aitab jälgida, et ei investeeritaks põhjendamatult palju põhivarasse. (Karu, Zirnask, 2001, 241-242)

Suhtarvud näitavad, et puhaskasumi rahasiduvuse näitaja on mõlemas ettevõttes suurem kui 1. Kohustiste rahasiduvuse suhtarvud näitavad, et Selver suudab kiiremini põhitegevusest tagada kohustuste tasumise. Raha reinvesteeringinäitaja suhtarvu peaks antud analüüsil suhtuma ettevaatlikult. Traditsiooniliselt peaks laieneva ettevõtte näitaja olema suurem kui 1. Selver ja Rimi laienevad ja remodelleerivad ning kaasavad müügitegevusse IT lahendusi. Rahakäibe aruandes olevate näitajate alusel arvatud suhtarvud seda ei näita. Töö autor arvab, et mõju avaldavad investeerimistegevuse rühma kuuluvad kontsernikontole antud laenud. Nimetatud raha väljumine on investering, sest sellega kaasneb tulu saamine intresside näol, kuid ei puuduta ettevõtte laienemist.

Rahakäibe aruandel põhinevate suhtarvude kasutamine ei ole nii laialt levinud kui bilansiandmetel põhinevad traditsioonilisemad näitajad, mida ettevõtted sageli esitavad oma majandusaasta aruannete tegevusaruannetes. Kuid loodetavasti kasvab ka nende kasutamine.

2.4. Suhtarvuanalüüs

Suhtarvumeetod on majanduslike nähtuste koostise, eri nähtuste vaheliste proportsioonide ja varjatud seoste uurimise lihtsamaid ja seega kõige enam kasutatavaid mooduseid (Alver, Reinberg, 2002, 305). Arvutatud suhtarvude alusel tehakse trendianalüüsi ja võrreldakse plaanidega, tegevusvaldkonna majandusharu keskmistega, konkurentide andmetega. Tähelepanu tuleks pöörata (Teearu, 2005, 18):

- samale arvutamismetoodikale, et suhtarvud oleksid võrreldavad;
- ettevõtted tegeleksid samas valdkonnas (tootmine, kaubandus);

- erinevustele raamatupidamisarvestuses;
- sarnaste nimedega suhtarvude arvutamisele ühesuguse meetodiga (nimi sama, sisu teine).

Suhtarvude hulk ei ole piiratud ja analüüsi teostaja võib neid ise juurde tuletada. Praktikas on välja kujunenud põhilised ja sagedamini kasutatavad suhtarvud.

2.4.1. Maksevõime analüüs

Selle analüüsi eesmärk on hinnata ettevõtte maksevõimet ja suhtarv näitab, kas ettevõttel on raha ning likviidset vara oma kohustiste õigeaegseks tasumiseks. Analüüsi tehakse bilansi andmetel.

Maksevõime näitajad võib jaotada kahte rühma (Tearu, 2005, 19):

- lühiajalised likviidsuse näitajad;
- pikaajalised maksejõulisuse näitajad.

Tabel 8. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS maksevõime analüüs aastatel 2013–2017

Selver AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Lühiajaliste kohustiste kattekordaja ehk maksevõime tase (kordades)	1,05	1,18	1,13	1,09	0,64
Kiire maksevalmiduse kordaja ehk happetest (kordades)	0,60	0,70	0,66	0,62	0,20
Vahetu maksevalmiduse kordaja (kordades)	0,14	0,21	0,09	0,28	0,05
Puhaskäibekapital (euro)	2 701	9 876	7 666	5 492	-23 504
Võla/omandi suhtarv (kordades)	2,56	2,12	2,25	2,24	2,45
Rimi Eesti Food AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Lühiajaliste kohustiste kattekordaja ehk maksevõime tase (kordades)	0,86	0,92	0,90	0,75	0,68
Kiire maksevalmiduse kordaja ehk happetest (kordades)	0,46	0,51	0,52	0,34	0,31
Vahetu maksevalmiduse kordaja (kordades)	0,16	0,10	0,10	0,09	0,25
Puhaskäibekapital (euro)	-6 925	-4 223	-5 619	-14 291	-17 424
Võla/omandi suhtarv (kordades)	4,81	4,78	4,65	8,88	7,00

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisa 2 ja Lisa 7 toodud andmete alusel

Enamlevinud maksevõime näitajaks on lühiajaliste kohustiste kattekordaja. See näitab mitu korda on käibevara kogumaksumus suurem lühiajaliste kohustiste kogusummast. Kaubanduses peaks see näitaja olema välja kujunenud üldiste hindamiskriteeriumite järgi üle 1,2. Selveri näitajad on üle ühe, väljaarvatud viimasel aastal. Põhjuseks oli ematöötajate laenu andmine summas 25 000 000 eurot. See tehing on mõjutanud ka teisi 2017. aasta lühiajalisi likviidsuse näitajaid nagu happetest,

vahetu maksevalmiduse kordaja ja puhaskäibekapital, kuna tehinguga kaasnes kõige likviidsema vara ettevõttest väljaviimine. Rimi maksevõime taseme näitajad on nõrgemad.

Kiire maksevalmiduse kordaja ehk happetest erineb eelnevast näitajast selle poolest, et käibevarast on välja jäetud varud kui kõige väiksema likviidsusega käibevara. Jaekaubanduses, eriti toidukaupadega tegelevas ettevõttes, ei saa soetada varusid ette ja saldo muutusele avaldavad enam mõju soetusmaksumus ja müügitegevuse ümberkorraldused. Stabiilset osakaalu ettevõtte varas näitab ka bilansi vertikaalanalüüs, kus Selveri varude osakaal varast on kogu analüüsitava perioodi jooksul 30%–32% ja Rimil 33%–36% (vt Tabel 3). Kuna toidukaupadega tegelevas ettevõttes ei ole varud enamasti vahendid, millega saaks tegevuse lõpetamisel katta lühiajalisi kohustisi, siis happetest iseloomustab maksevõimet paremini. Üldiseks hindamiskriteeriumiks on välja kujunenud arvvärtus 0,7-0,9. Mõlema ettevõtte näitajad on väiksemad, kuid Selveri likviidsuskordajad on paremad.

Vahetu maksevalmiduse kordaja näitab, millise osa lühiajalistest kohustistest on ettevõtte võimeline kohe tasuma. Kordaja väärtus võiks jääda 0,1–0,2 piiridesse. Rahajääk võiks olla võimalikult väike ning vaba raha peaks olema otstarbekalt kasutatud — investeeritud väärtpaberitesse või välja laenatud (Alver, Reinberg, 2002, 311). Selveri ja Rimi kordajad jäävad soovitatud vahemikku. Selver ja Rimi võivad selle näitaja arväärtuse madalamal hoida, kuna nad kuuluvad kontserni ja neil on stabiilsemad sissetulekuallikad ning kindlam raha laekumine (Alver, Reinberg, 2002, 309).

Maksevõimelise ettevõtte puhaskäibekapital peaks olema positiivne (Tearu, 2005, 21). Selle rahalise suhtarvu juures on Selveri ja Rimi näitajad erinevad. Selveri suhtarvud on positiivsed, väljaarvatud 2017. aasta eelpool nimetatud põhjusel. Kuna Rimil puudub finantseerimistegevus, siis autori arvates on käibevarasse suunatud ka omakapitali.

Pikaajaliste maksevõime näitajate rühma kuuluv võla/omandi suhtarv (kohustiste ja omakapitali suhe) iseloomustab seda, mis võiks toimuda maksevõime tasemega pikemas perspektiivis (Tearu, 2005, 21). Madal võlakordaja viitab sellele, et ettevõtte ei ole tegevuse finantseerimisel laenudest sõltuv. Näitaja liiga kõrge arväärtus viitab liiga julgele laenukapitali kasutamisele.

2.4.2. Vara kasutamise analüüs

Vara kasutamise analüüsi ehk toimimissuhtarvude abil hinnatakse firma vara kasutamise efektiivsust müügitulu teenimisel. Näitajad arvutatakse vara kohta tervikuna kui ka vara liikide lõikes.

Tabel 9. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS vara kasutamise analüüs aastatel 2013–2017

Selver AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Koguvara käibekordaja (kordades)	4,73	4,67	4,49	4,49	4,68
Põhivara käibesiduvus (soetusmaksumuses)	8,53	8,49	8,60	8,32	8,12
Põhivara käibesiduvus (jääkmaksumuses)	19,76	18,91	19,86	19,01	11,77
Varude käibekordaja (kordades)	12,76	12,10	11,26	11,02	11,47
Varude käibevalde (päevades)	28	30	32	33	31
Rimi Eesti Food AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Koguvara käibekordaja (kordades)	6,17	6,00	5,76	6,00	6,00
Põhivara käibesiduvus (soetusmaksumuses)	5,95	5,97	5,86	5,81	5,40
Põhivara käibesiduvus (jääkmaksumuses)	19,58	22,66	22,86	20,44	16,44
Varude käibekordaja (kordades)	16,79	16,28	16,00	15,82	15,43
Varude käibevalde (päevades)	21	22	22	23	23

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisades 2, 3, 5, 6 ja majandusaasta aruannetes toodud andmete alusel

Vara kasutamist tervikuna iseloomustab koguvara käibekordaja ja see näitab, kui intensiivselt kasutati ettevõtte vara müügitulu teenimisel ehk mitme euro eest on ettevõtte suutnud müüa iga varasse investeeritud euro kohta. Mida suurem on näitaja arvvärtus, seda efektiivsem on vara kasutamine. Tabelis 9 on näha, et Rimi koguvara kasutamine on efektiivsem.

Edasi uuritakse üksikute varaliikide kasutamist. Põhivara käibesiduvus näitab, kui efektiivselt kasutati firma põhivara müügitulu teenimisel ehk kui palju müügitulu saadi põhivarasse investeeritud iga euro kohta (Alver, Reinberg, 2002, 314). Selle suhtarvu kujunemisel on oluline roll depretsiatsiooni arvutamise meetodil ja põhivara vanusel — väiksema jääkmaksumuse puhul on suhtarvu väärtus suurem. Töö autor arvutas kaks põhivara käibesiduvuse näitajat. Esimesel juhul kasutati põhivara soetusmaksumuse keskmist maksumust ja teisel juhul jääkmaksumuse keskmist maksumust (vt Tabel 9). Arvutustest selgub, et Rimi on rohkem investeerinud põhivarasse kui Selver, sest tema näitajad (soetusmaksumuses) on väiksemad. Kui töö autor võttis andmed bilansist, kus põhivara on kirjeldatud jääkmaksumuses, siis Rimi põhivara käibesiduvuse näitajad on suuremad. Käesoleva töö alapeatükis 1.2.2. toob töö autor välja ettevõtete põhivara kasuliku eluea erinevused, sealhulgas Rimi otsuse kasuliku eluea muutmisest aastast 2017.

Tabelist 9 on näha, kuidas viimati nimetatud aastal muutus käibekordaja väärtus 20,44-lt 16,44-le. Selle näitaja kasutamine peaks hakkama kaubandusega seotud ettevõtetes tõusma, kuna müügitgevuses võetakse üha rohkem kasutusele uuemat IT riistvara ja tarkvara.

Varude käibekordaja näitab, mitu korda perioodi jooksul on ettevõtte varud keskmiselt ära müüdud, ilmestab käibekiirust. Varude käibekordaja kõrge arv väärtus viitab üldjuhul varude efektiivsele kasutamisele müügitulu teenimisel. Kreditorid käsitlevad varude madalat käibesagedust likviidsusriski suurendava tegurina. (Alver, Reinberg, 2002, 312) Selles osas on Rimi näitajad paremad (15-16), Selveril 11-12.

Varude käibevälde väljendab varude käibekiirust päevades ning näitab, kui pika aja jooksul varud keskmiselt ära müüakse. Varude käibevälde sõltub suurel määral sellest, mida ettevõtte müüb. Analüüsivad ettevõtted müüvad sarnaseid kaupu, kus enamuse moodustab toidukaup, kuid mingil määral kaubeldakse ka esmatarbekaupadega. Seega püütakse hoida varusid minimaalsetena. Selveri varud seisavad keskmiselt ladudes või kauplustes analüüsitava perioodi jooksul 7-10 päeva kauem.

2.4.3. Rentaabluse analüüs

Rentaablussuhtarvud iseloomustavad ettevõtte efektiivsust kasumi teenimisel. Neid väljendatakse protsentides aga need näitajad võib ka välja tuua kasumisummana majandusliku näitaja ühele eurole. Rentaabluse arvutamisel võib lähtuda kõikidest kasumi näitajatest (brutokasum, ärikasum jne) ja kasumit võrreldakse müügituluga, koguvaraga, omakapitaliga. (Tearu, 2005, 27)

Kõige üldisem rentablusnäitaja on müügikäibe brutorentablus. See näitab, kui suur osa müügikäibest jääb järele pärast kaupade omamaksumuse mahaarvamist. Tabelis 5 on töö autor arvutanud brutokasumi ja müügitulu suhtarvu. Selveril moodustas brutokasum müügitulust 21%-23% ja Rimil 11%-13%.

Tabel 10. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS rentaablu analüüs aastatel 2013–2017

Selver AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Müügikäibe ärirentaablus, %	2,0	2,1	2,7	3,4	3,4
Müügikäibe puhasrentaablus, %	1,4	2,1	2,2	3,0	3,0
EPS (puhaskasum aktsia kohta), eurot	212	351	384	553	601
ROA (koguvara puhasrentaablus), %	6,4	9,8	9,9	13,7	14,3
ROTA (koguvara rentaablus), %	9,5	9,7	12,3	15,2	16,1
ROE (omakapitali puhasrentaablus), %	21,7	32,5	31,7	44,5	47,9
Rimi Eesti Food AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Müügikäibe ärirentaablus, %	0,8	0	0,2	0,9	0,3
Müügikäibe puhasrentaablus, %	0,9	0,2	0,3	1,0	0,4
EPS (puhaskasum aktsia kohta), eurot	634,00	86,00	0,20	0,68	1,45
ROA (koguvara puhasrentaablus), %	5,4	0,7	1,6	5,8	2,1
ROTA (koguvara rentaablus), %	5,1	0,1	1,1	5,4	2,1
ROE (omakapitali puhasrentaablus), %	36,7	4,1	1,8	6,9	18,9

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisades 2, 3, 5, 6 ja majandusaasta aruannetes toodud andmete alusel

Äritegevuse tasuvust tervikuna iseloomustab müügikäibe ärirentaablus ja see näitab, kui palju teenis ettevõtte kasumit oma põhitegevusest. Selver teenis kasumit 2,0%-3,4%. Rimi näitajad jäid alla 1%. Eelnevalt arvatud suhtarvud näitavad, et Rimi müügikäibe brutorentaablus jäi väiksemaks kui Selveril ehk Rimi müügikäibest jäi vähem järele pärast kaupade omamaksumuse mahaarvamist. Mõju avaldas ka põhivara lühem eluiga, millega kaasnes suurem depretsiatsioonikulu (vt alapeatükid 1.2.2. ja 2.4.2.).

Müügikäibe puhasrentaablus näitab ettevõtte kasumlikkust ehk kui palju puhaskasumit teenitakse müügitulu ühe euro kohta. Selveril on paremad näitajad, kuid Rimi rentaablu näitajad on paremad kui eelnevalt välja toodud müügikäibe ärirentaablu näitajad. Järelikult on positiivse muutuse kaasa toonud muud finantstulud, mille moodustavad seotud osapooltelt saadud intressid (majandusaasta aruande Lisad 2013-2017).

Puhaskasum aktsia kohta (EPS) näitab kasumit ühe lihtaktsia kohta. Selveri aktsia väärtus tõusis, kuna puhaskasum kasvas ja keskmine lihtaktsiate arv püsis muutumatuna kogu analüüsitava perioodi jooksul. Rimi 2013. aasta lihtaktsia väärtus oli 634 eurot. Järgmisel majandusaastal tingis väärtuse languse väike puhaskasum. 2015. aastal tegi Rimi fondemissiooni ja lihtaktsiate arvu suurendati 5000 aktsialt 10 000 000 aktsiale. 2016. aastal vähendati aktsiakapitali 9 000 000 euro

võrra ning aktsiate arv vähenes 10 000 000 aktsialt 1 000 000 aktsiale. (majandusaasta aruande lisad 2013-2017) Eelpool kirjeldatud muutus kajastus ka Rimi EPS-i näitajates.

Koguvara puhasrentaablus (ROA) näitab ettevõtte vara kasutamise efektiivsust puhaskasumi teenimiseks ehk kui palju kasumit teenib ettevõtte varasse investeeritud iga euro. Kõrge näitaja võib mõjutada ka ettevõtte aktsiahinda turul. Nii nagu eelmisi Rimi rentaablusnäitajaid, mõjutab ka seda näitajat puhaskasumi suur erinevus aastate lõikes.

Koguvara rentaablus (ROTA, *return on total assets*) näitab ettevõtte vara efektiivsust ärikasumi teenimiseks. Tabelist 10 on näha, et Selveri näitajad on Rimi omadest tunduvalt paremad. Võrdluseks võib tuua mõningate riikide jaemüügiga tegelevate ettevõtete aastate 2006–2007 finantsandmete alusel koostatud näitajad: Prantsusmaa 6,0%, Saksamaa 10,7%, Holland 13,5%, Inglismaa 11,8%, Ameerika Ühendriigid 9,3%. (Pendlebury, Groves 2004, 125; Vause 2009, 285–286)

Omakapitali puhasrentaablus (ROE) näitab ettevõttesse investeeritud omakapitali kasutamise efektiivsust puhaskasumi teenimiseks ehk kui palju kasumit teenib ettevõtte omakapitali investeeritud iga euro. See valem on õige, kui ettevõtte pole emiteerinud eelisaktsiaid.

Kuni aastani 2011, mil vastavalt juhendile RTJ 3 klassifitseeriti eelisaktsiad kohustisteks, kajastati neid omakapitali rühmas kui eelisaktsiate emiteerimisel saadud kapitali. Samal ajal oli ka arvamus, et oma fikseeritud dividendimäära tõttu kuuluvad eelisaktsiad pigem pikaajaliste kohustiste kui omakapitali alla ja bilansis tuleks keskmist omakapitali vähendada eelisaktsiate summa võrra, puhaskasumi summat aga vähendada eelisaktsiate dividendide summa võrra (Kitvel, 1998, 20; Gibson, 1989, 130).

Suhtarve võib juurde luua ja võib olemasolevaid komplekselt kasutada (Raudsepp, 1995, 25). Koguvara puhasrentaablust saab arvutada ja rentaabluse muutumist mõjutavate tegurite mõjuulatust uurib töö autor järgmise valemi järgi (Teearu, 2005, 29):

$$\text{Koguvara puhasrentaablus} = \text{käibe puhasrentaablus} \times \text{vara käibesiduvus} \quad (2)$$

Tabel 11. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS ROA analüüsi tegurite mõjuulatus aastatel 2013–2017

Selver AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Müügikäibe puhasrentaablus (koefitsient)	0,014	0,021	0,022	0,031	0,031
Juurdekasvutempo, %	–	54,7	5,2	38,0	0,4
Koguvara käibesiduvus (koefitsient)	4,728	4,670	4,493	4,492	4,675
Juurdekasvutempo, %	–	-1,3	-3,8	-0,1	4,1
Rimi Eesti Food AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Müügikäibe puhasrentaablus (koefitsient)	0,009	0,001	0,003	0,009	0,003
Juurdekasvutempo, %	–	-86,5	134,8	244,6	-63,0
Koguvara käibesiduvus (koefitsient)	6,170	5,993	5,761	5,995	6,00
Juurdekasvutempo, %	–	-2,9	-3,9	4,1	0

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisades 2, 3, 5, 6 ja majandusaasta aruannetes toodud andmete alusel

Tabelist 11 on näha, et näiteks Selveri 2014. aasta ROA tegurite korrutis annab tulemuseks 9,8% ($0,021 \times 4,670 = 0,098$ ehk 9.8%), mida näitab ka tabel 10. Suurema mõjuulatusega on koguvara käibesiduvus, kuid tema juurdekasvutempo on negatiivne kuni aastani 2017. Nimetatud aastal oli Selveril müügitulu juurdekasv perioodi suurim ja vara juurdekasv perioodi väikseim (vt lisa 8), mille tulemusel koguvara käibesiduvus suurenes ja samuti suurenes ka koguvara puhasrentaablus (ROA). Rimi näitajaid mõjutab suurte muutustega puhaskasum. Rimi koguvara käibesiduvus on Selverist suurem.

Et uurida omakapitali puhasrentaabluse muutumist mõjutavaid tegureid ja nende muutumise mõju ROE taseme muutumisele, kasutab töö autor DuPonti süsteemi (Teearu 2005, 31):

$$\text{Müügikäibe puhasrentaablus} \times \text{koguvara käibesiduvus} \times \text{kapitali struktuur} \quad (3)$$

DuPonti analüüsi ehk meetodit kasutas E. I. Du Pont De Nemours And Company aastast 1919, mis aitas sageli äritegevust planeerida ja kontrollida (Küting, Weber, 2000, 31-32).

Nende tegurite mõju omakapitali puhasrentaablusele võib olla nii negatiivne kui ka positiivne.

Tabel 12. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS ROE analüüsi tegurite mõjuulatus aastatel 2013–2017

Selver AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Müügikäibe puhasrentaablus (koefitsient)	0,014	0,021	0,022	0,031	0,031
<i>Juurdekasvutempo, %</i>	–	54,7	5,2	38,0	4,2
Koguvara käibesiduvus (koefitsient)	4,728	4,670	4,493	4,492	4,675
<i>Juurdekasvutempo, %</i>	–	-1,3	-3,8	-0,1	4,1
Kapitali struktuur (koefitsient)	3,564	3,121	3,251	3,239	3,452
<i>Juurdekasvutempo, %</i>	–	33,8	5,5	37,4	11,4
Rimi Eesti Food AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Müügikäibe puhasrentaablus (koefitsient)	0,009	0,001	0,003	0,009	0,003
<i>Juurdekasvutempo, %</i>	–	-86,5	134,8	244,6	-63,0
Koguvara käibesiduvus (koefitsient)	6,170	5,993	5,761	5,995	6,00
<i>Juurdekasvutempo, %</i>	–	-2,9	-3,9	4,1	0
Kapitali struktuur (koefitsient)	5,818	5,782	0,650	9,88	8,01
<i>Juurdekasvutempo, %</i>	–	-86,9	-74,6	4456,1	-70,0

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisades 2, 3, 5, 6 ja majandusaasta aruannetes toodud andmete alusel

Tabelis 12 toodut saab kirjeldada ka valemiga $ROA \times \text{koguvara/omakapitali}$.

2.4.4. Tööjõu kasutamise analüüs

Analüüsi eesmärgiks on uurida Selveri ja Rimi töötajate arvu muutumist, palgakulu ja tööjõukulu tasemete muutumist ning tööviljakuse ja põhivaraga varustatuse muutumist. Tööjõud on jaekaubanduses olulise tähtsusega tulemuste saavutamisel, kuid jaekaubandus on tuntud kui madala palgatasemega sektor. Automatiseerimine ja tehniliste lahenduste kaasamine müügi protsessi on tekitanud vajaduse personali kõrgema kvalifikatsiooni järele, millega kaasneb palgakulu suurenemine.

Tabel 13. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS tööjõu analüüs aastatel 2013–2017

Selver AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Keskmine töötajate arv	2066	2237	2317	2442	2533
Juurdekasvutempo, %		8,3	3,6	5,4	3,7
Palgakulu aastas ühe töötaja kohta (eurot)	7633	7965	8304	8795	9386
Juurdekasvutempo, %		4,3	4,2	5,9	6,7
Tööjõukulu aastas ühe töötaja kohta (eurot)	10 182	10 611	11 032	11 668	12 434
Juurdekasvutempo, %		4,2	4,0	5,8	6,6
Müügitulu ühe töötaja kohta (eurot)	165 899	164 276	165 028	163 279	170 349
Juurdekasvutempo, %		-1,0	0,5	-1,1	4,3
Põhivara ühe töötaja kohta (eurot)	9485	8614	8298	9305	19 984
Juurdekasvutempo, %		-9,2	-3,7	12,1	114,8
Rimi Eesti Food AS					
Näitaja	2013	2014	2015	2016	2017
Keskmine töötajate arv	2051	2070	2155	2202	2200
Juurdekasvutempo, %		0,9	4,1	2,2	-0,1
Palgakulu aastas ühe töötaja kohta (eurot)	8496	8689	8969	9517	10 173
Juurdekasvutempo, %		2,3	3,2	6,1	6,9
Tööjõukulu aastas ühe töötaja kohta (eurot)	11 512	11 931	12 280	13 028	13 791
Juurdekasvutempo, %		3,6	2,9	6,0	5,9
Müügitulu ühe töötaja kohta (eurot)	175 983	175 419	170 733	176 528	171 646
Juurdekasvutempo, %		-0,3	-2,7	3,4	-2,8
Põhivara ühe töötaja kohta (eurot)	8364	7191	8032	9411	11 456
Juurdekasvutempo, %		-14,1	11,7	17,2	21,7

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisades 2, 3, 5, 6 ja majandusaasta aruannetes toodud andmete alusel

Selver on viie aasta jooksul suurendanud tööliste arvu 467 inimese võrra, Rimi 149 inimese võrra. Palgakulu ühe töötaja kohta on Rimis suurem ning mõlemas ettevõttes kasvanud kiiremini kahel viimasel analüüsitaval aastal. Viie aasta jooksul on Selveri palgakulu juurdekasvutempo 23% (1753/7633), Rimi 19,7% (1677/8496). Selveri tööjõukulu juurdekasvutempo on aga 22,1% ja Rimi tööjõukulu juurdekasvutempo 19,8%. Töö autor arvab, et palgakulu ja tööjõukulu suurenemise erinevuses võib olla muu hulgas põhjuseks Eesti Töötukassa antavad maksusoodustused (Eesti Töötukassa, *maksusoodustused...*). Näiteks taotluse alusel tasub töötukassa tugiisiku töö eest ning vähenenud töövõimega töötaja eest saab taotleda sotsiaalmaksu soodustust. Kui võrrelda töötajate arvu ja palgakulu juurdekasvutempot, siis viimane on kõrgem. See viitab tööjõu puudusest tingitud palgasurvele.

Rimi tööviljakus oli suurem, üle 170 000 euro aastas töötaja kohta, aga tööviljakuse kasv oli madalam. Palgakulu ja tööviljakuse juurdekasvutempode võrdlus näitab, et tööjõu kasutamise efektiivsus on madal.

Ühe töötaja palgakulu ja tarbijahinnaindeksi kasvutempode jagatis näitab palgaraha ostujõu reaalsel muutust — tõusu, kui suhe on suurem kui 1 ja langust, kui suhe on väiksem kui 1 (Kitvel, 1998, 30). Tarbijahinnaindeksi muutused aastatel 2013-2017 võrreldes eelmise aastaga olid järgmised (Statistikaamet, *tarbijahinnaindeksi...*): 2,8; -0,1; -0,5; 0,1; 3,4. Tabelist 13 on näha, et Selveri ja Rimi palgakulu kasvutempo indeksid on suuremad ja reaalne ostujõud on tõusnud.

Põhivara ühe töötaja kohta on Selveris rohkem. 2017. aasta näitajatele avaldavad mõju juba eespool mainitud Rimi põhivara eluea pikendamine mõningate põhivara liikide vahel (vt alapeatükk 1.2.2.) ja Selveril emaettevõttele antud pikaajaline laen. Kuid ka 2016. aasta näitas, et mõlemad ettevõtted investeerivad rohkem põhivarasse, et automatiseerida müügi protsessi ja vähendada inimtööjõu kasutamist.

2.5. Tööjõurentaabluse teguranalüüs

Jaotuses 2.4.4. on näha, et mõlemas ettevõttes kasvas töötajate arv madalama tempoga kui tööjõukulud. Konkurents kaubanduses piirab müügihinna kasvu ja tööjõu puudus suurendab palgakulu. Kaubandusettevõtted investeerivad põhivarasse, et olla turul konkurentsivõimelisem ja tõsta tööviljakust. Kõik need majandustegevused kajastuvad põhitegevuse tulemis — ärikasumis.

Järgnevalt otsib töö autor vastust uurimisküsimusele, kuidas on perioodil 2013–2017 muutunud tööjõurentaablus ja millised tegurid seda peamiselt mõjutasid. Uurimine teostatakse teguranalüüsiga. Töös kasutatakse absoluutse juurdekasvu jaotamiseks ahelasendusmeetodit (Mereste, 1984, 80).

Töö autor järgib osaliselt teguranalüüsi teostamisel Evi Kitveli ja Paavo Siimanni poolt 2007. aastal konverentsikogumikus „Raamatupidamiselt majandusarvestusele“ tehtud analüüsi.

Järgnevas ahelasendusmeetodiga tehtud teguranalüüsis järjestas töö autor neli tegurit:

- a – põhivara varustatus ehk tööjõu põhivarasiduvus (põhivara/töötaja)
- b – põhivara ärikulusiduvus (ärikulu/keskmine põhivara)
- c – ärikulutootlus (müügitulu/ärikulu)
- d – müügiärirentaablus (ärikasum/müügitulu).

Uuritav näitaja on tööjõurentaablus ($\ddot{A}T = \text{ärikasum} / \text{keskmine töötajate arv}$).

Ärikulu all on koondatud kõik põhitegevuses kajastatud kulud (müügitulu – ärikasum).

Uuritava näitaja ja seda mõjutavate tegurite omavahelised seosed on järgmised (Sepp, 1990, 5-8):

- Esimesena on põhivara varustus ehk tööjõu põhivaraga varustus. See näitab ressursside omavahelist vahekorda.
- Teiseks on ärikulutootlus. Tulu saavutatakse ressursside kaasamisel läbi kulude.
- Kulu on vahend tulemuste saavutamiseks. Näitab ärikulude suhet majandustegevuse tulemusse — müügitulusse.
- Viimasena tulemuste omavahelised suhted.

Teguranalüüsi eesmärgiks on saada teada, kui palju ja mis suunas on analüüsitava perioodi jooksul tööjõurentaablus muutunud ja missugused tegurid suurendasid ja vähendasid seda. Tegurite mõjuulatuste leidmise algoritm ahelasendusmeetodi kasutamisel on järgmine (Kitvel, Siimann, 2007):

$$\begin{aligned} a_0 \times b_0 \times c_0 \times d_0 &= \ddot{A}T_0 && (4) \\ a_1 \times b_0 \times c_0 \times d_0 &= \ddot{A}T' && (a) \ddot{A}T = \ddot{A}T' - \ddot{A}T_0 \\ a_1 \times b_1 \times c_0 \times d_0 &= \ddot{A}T'' && (b) \ddot{A}T = \ddot{A}T'' - \ddot{A}T' \\ a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_0 &= \ddot{A}T''' && (c) \ddot{A}T = \ddot{A}T''' - \ddot{A}T'' \\ a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_1 &= \ddot{A}T_1 && (d) \ddot{A}T = \ddot{A}T_1 - \ddot{A}T''' \end{aligned}$$

$$\text{Kokku: } \ddot{A}T_1 - \ddot{A}T_0 = (a)\ddot{A}T + (b)\ddot{A}T + (c)\ddot{A}T + (d)\ddot{A}T$$

Alaindeksiga null on tegurid aastal X ja alaindeksiga üks aastal X+1 ehk järgneval aastal.

Tabel 14. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS teguranalüüsi arvutuste tulemused aastatel 2013–2017

Selver AS				
Tähistus ja selgitus	2013	2014	2015	2016
(a)ÄT, põhivara varustatus, eurot ühe töötaja kohta	115	-150	152	3778
(b)ÄT, põhivara ärikulusiduvus, eurot ühe töötaja kohta	-150	143	-230	-3544
(c)ÄT, ärikulutootlus, eurot ühe töötaja kohta	2	23	30	4
(d)ÄT, müügiärentaablus, eurot ühe töötaja kohta	128	1055	1060	114
ÄT ₁ - ÄT ₀ , töjõurentaablus, eurot ühe töötaja kohta	95	1071	1012	352
Rimi Eesti Food AS				
Tähistus ja selgitus	2013	2014	2015	2016
(a)ÄT, põhivara varustatus, eurot ühe töötaja kohta	-201	-1	49	332
(b)ÄT, põhivara ärikulusiduvus, eurot ühe töötaja kohta	208	0	-40	-368
(c)ÄT, ärikulutootlus, eurot ühe töötaja kohta	-12	0	2	-8
(d)ÄT, müügiärentaablus, eurot ühe töötaja kohta	-1417	289	1267	-952
ÄT ₁ - ÄT ₀ , töjõurentaablus, eurot ühe töötaja kohta	-1422	288	1278	-996

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 13 ja valemis 4 toodud andmete alusel

Teguranalüüsist on näha, et Selveri töjõurentaablus on analüüsitaval perioodil tõusnud, Rimil aga esimesel ja viimasel aastal langenud. Selveril on töjõurentaabluse langust mõjutanud 2013. ja 2015. aastal põhivara kulused (tegur b) ning 2014. aastal põhivara varustatus (tegur a). Töö autor jätab analüüsist välja 2016. aasta tegurid a ja b, kuna nende puhul avaldab mõju bilansis kajastatud 25 miljoniline laen emattevõttele (vt lisa 2). Mõlemal aastal langes koefitsient 19-lt 18-le. 2014. aastal langes põhivara varustatus töötaja kohta (tegur a), mis mõjutas töjõurentaablust languse suunas. Teguri a muutust mõjutas aga keskmise põhivara vähenemine ja keskmise töötajate arvu suurenemine. Töjõurentaabluse tõusu mõjutas enim müügiärentaabluse kasv (tegur d).

Rimi 2013. aasta töjõurentaabluse langust mõjutas enim müügiärentaablus (- 1417 eurot töötaja kohta). Tegurile avaldas mõju ärikasumi langus ja ärikulude tõus, mis kajastub ka teguri c ärikulutootluse madalates näitajates. Lisast 13 on näha, et kahel viimasel aastal suurenes Rimi põhivara varustatus 8000 eurolt 10 000 eurole ühe töötaja kohta. 2016. aastal Rimi põhivara varustatus suurenes. See väljendub ka tabelis 14 teguri a näitajates. Olulist negatiivset mõju töjõurentaablusele avaldas veel 2017. aastal põhivara kasuliku eluea pikendamine. See suurendas keskmise põhivara jääkmaksumust, mis omakorda vähendas põhivara ärikulusiduvust (tegur b). Ettevõtte arengu suhtes on nimetatud teguri näitaja vähenemine majandustegevusele positiivne, kuna kulude taset hoiavad ettevõtted võimalikult madalal ning investeringud põhivarasse ehk põhivara keskmine näitaja tõus võimaldab vähendada töötajate arvu või vajadusel tõsta töötasu.

2.6. Tööjõurentaabluse efektiivsusmaatriks ja sünteetiline efektiivsusindeks

Efektiivsusmaatriksit nimetatakse ka kolmnurkmaatriksiks. Kuna ruutmaatriks koosneb peadiagonaali kahest teineteise peegelpildiks olevast kolmurkmaatriksist, siis sisaldub kogu analüüsiks vajalik informatsioon vaid ühes kolmnurkmaatriksis (Vensel 2001, 63). Maatriksisse kantavad lähteandmed korrastatakse nii, et kõik kvalitatiivsed näitajad, mis peaksid efektiivsuse tõustes suurenema, koondatakse maatriksi diagonaali alla (Alver 1988, 247; Mepecre 1985, 24).

Efektiivsusmaatriksi koostamisel on oluline kaasatavate kvantitatiivsete lähtenäitajate valik ja järjestus, mis sõltub analüüsiülesande eesmärgist (Siimann 2013, 81). Järjestuse loomisel kasutatakse Alveri ja Järve pakutud põhimõtet, mille kohaselt ressursid teisenevad lõpptulemuseks läbi kulude (Siimann 2013; Alver, Järve 1987, 25–26). Ressursside, kulude ja tulemusnäitajate järjestamisel kasutatakse magistritöös intensiivarengu põhimõtet, mille kohaselt reastatakse näitajad kasvutempo kahanemise järjekorras. Töö autor valis efektiivsusmaatriksisse viis kvantitatiivset näitajat (Siimann 2013, 81):

- ressursinäitajatest täistööajale taandatud keskmise töötajate arvu (T) ja keskmise põhivara (P);
- kulunäitajaks koguärikulud (K);
- tulemusnäitajateks müügitulu (M) ja ärikasumi (Ä).

Kuna käesoleva analüüsi eesmärk on uurida ärikasumi kujunemist ühe töötaja kohta, siis maatriksi juhtelemendiks on tööjõurentaablus ja esimese tulemusnäitajana on kaasatud ärikasum ning järgmisena müügitulu. Töö autor valis ärikasumi ehk põhitegevuse tulemi kahel põhjusel:

- kuna ettevõtte töötajate enamiku tegevuse tulemus mõjutab seda kasumi liiki;
- muude finantstulude ja -kulude tekkimine ja kasumi jaotamine tuleneb üksikute valitud töötajate majandusotsustest.

Teisena kaasati kvantitatiivseks tulemusnäitajaks müügitulu, sest kasumlikkuse tõstmiseks peab ärikasum kasvama müügitulust kiiremini. (*Ibid.*)

Kulunäitajaks on valitud koguärikulud, mis peegeldavad kõige paremini müügitulu teenimiseks tehtud kulusid ja mõjutavad otseselt ärikasumi kujunemist (*Ibid.*)

Ressursinäitajate järjestamisel on esimene keskmine põhivara, kuna kaubandus kaasab müügitgevusse järjest enam materiaalset ja ka immateriaalset (IT lahendustega seotud tarkvara) põhivara ning selle olulisus ettevõtluses kasvab. Viimaseks kvantitatiivseks näitajaks on töötajad.

Tabel 15. Analüüsitav maatriksmudel

Kvanti- tatiivne näitaja	Ärikasum (Ä)	Müügitulu (M)	Kogu – ärikulu (K)	Keskmine põhivara (P)	Keskmine töötajate arv (T)
Ärikasum (Ä)	1				
Müügitulu (M)	Müügiäri- rentaablus $\frac{\text{Ä}}{\text{M}}$	1			
Kogu – ärikulu (K)	Koguärikulu ärikasumi- siduvus $\frac{\text{Ä}}{\text{K}}$	Koguärikulu müügitulu- siduvus $\frac{\text{M}}{\text{K}}$	1		
Keskmine põhivara (P)	Põhivara rentaablus $\frac{\text{Ä}}{\text{P}}$	Põhivara müügitulu- siduvus $\frac{\text{M}}{\text{P}}$	Põhivara koguärikulu- siduvus $\frac{\text{K}}{\text{P}}$	1	
Keskmine töötajate arv (T)	Tööjõu- rentaablus $\frac{\text{Ä}}{\text{T}}$	Tööviljakus $\frac{\text{M}}{\text{T}}$	Tööjõu koguärikulu- siduvus $\frac{\text{K}}{\text{T}}$	Tööjõu põhivara- siduvus $\frac{\text{P}}{\text{T}}$	1

Allikas: autori koostatud

Tabelist 15 nähtub, et diagonaalilused kvalitatiivsed näitajad (tegurid) annavad omavahel korrutades uuritava näitaja ehk tööjõurentaabluse (valem 4). Seega iga kvalitatiivse näitaja väärtuse tõus suurendab analüüsitava näitaja väärtust (Siimann 2013, 82).

$$\frac{\text{Ä}}{\text{T}} = \frac{\text{P}}{\text{T}} \times \frac{\text{K}}{\text{P}} \times \frac{\text{M}}{\text{K}} \times \frac{\text{Ä}}{\text{M}} \quad (5)$$

Uuringu tegemiseks vajalikud lähteandmed on saadud Selver AS ja Rimi Eesti Food AS 2013–2017 aasta majandusaasta aruannetest ja muudest avalikest saadaolevatest allikatest. Kuna kasumiaruanne on perioodiaruanne ja bilansiandmed on aruandeaasta lõpu kuupäevaga, siis andmete võrreldavateks muutmiseks arvutas autor aasta keskmise põhivara, jagades majandusaasta alguse ja lõpu summa kahega. Töötajate keskmine arv on juba märgitud majandusaasta aruande lisades.

Lisast 14 nähtub, et Selveri näitajate kasvuindeksid on analüüsitaval perioodil tõusnud. Näitajate lõikes oli suurem ärikasumi ja põhivara kasv (vastavalt 115% ja 113%), võrreldes omavahel aastaid 2017 ja 2013. Müügitulu, koguärikulu ja töötajate arvu kasvuindeks jäi sama võrdluse puhul 22,6% ja 25,9% vahele. 2015. aastal võrreldes 2014. aastaga oli ärikasumil kõrgeim kasvuindeks (1,359). Müügitulu kasvuindeks aga oli kõrgeim 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga (1,982).

Tabel 16. Selver AS tööjõurentaabluse efektiivsusmaatriks aastatel 2013–2017

	Ärikasum (Ä)	Müügitulu (M)	Koguärikulud (K)	Keskmine Põhivara (P)	Keskmine töötajate arv(T)
	Ä	1			
	M	Ä/M			
	2017. a	0,034			
	2016. a	0,034			
	2015. a	0,027			
	2014. a	0,021			
	2013. a	0,020	1		
Kasvu- indeks	2017/2016	1,02			
	2016/2015	1,24			
	2015/2014	1,31			
	2014/2013	1,04			
	2017/2013	1,71			
	K	Ä/K	M/K		
	2017. a	0,036	1,036		
	2016. a	0,035	1,035		
	2015. a	0,028	1,028		
	2014. a	0,021	1,021		
	2013. a	0,021	1,021	1	
Kasvu- indeks	2017/2016	1,02	1,00		
	2016/2015	1,25	1,01		
	2015/2014	1,31	1,01		
	2014/2013	1,04	1,00		
	2017/2013	1,74	1,01		
	P	Ä/P	M/P	K/P	
	2017. a	0,405	11,767	11,362	
	2016. a	0,642	19,010	18,368	
	2015. a	0,542	19,865	19,324	
	2014. a	0,395	18,910	18,516	
	2013. a	0,397	19,756	19,359	1
Kasvu- indeks	2017/2016	0,63	0,62	0,619	
	2016/2015	1,18	0,96	0,951	
	2015/2014	1,37	1,05	1,044	
	2014/2013	0,99	0,96	0,956	
	2017/2013	1,02	0,60	0,587	
	T	Ä/T	M/T	K/T	P/T
	2017. a	5864,59	170349,39	164484,80	14477,30
	2016. a	5511,88	163279,28	157767,40	8589,27
	2015. a	4499,78	165028,49	160528,70	8307,29
	2014. a	3429,15	164276,26	160847,12	8687,08
	2013. a	3333,98	165899,32	162565,34	8397,39
Kasvu- indeks	2017/2016	1,06	1,04	1,04	1,69
	2016/2015	1,22	0,99	0,98	1,03
	2015/2014	1,31	1,00	1,00	0,96
	2014/2013	1,03	0,99	0,99	1,03
	2017/2013	1,76	1,03	1,01	1,72

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 14 toodud andmete alusel

Tabel 17. Rimi Eesti Food AS tööjõurentaabluse efektiivsusmaatriks aastatel 2013–2017

	Ärikasum (Ä)	Müügitulu (M)	Koguärikulud (K)	Keskmine Põhivara (P)	Keskmine töötajate arv(T)	
	1					
	Ä	1				
	M	Ä/M				
	2017. a	0,003	1			
	2016. a	0,009				
	2015. a	0,002				
	2014. a	0,000				
	2013. a	0,008				
Kasvu- indeks	2017/2016	0,38				
	2016/2015	4,91				
	2015/2014	12,81				
	2014/2013	0,02				
	2017/2013	0,42				
	K	Ä/K	M/K			
	2017. a	0,003	1,003	1		
	2016. a	0,009	1,009			
	2015. a	0,002	1,002			
	2014. a	0,000	1,000			
	2013. a	0,008	1,008			
Kasvu- indeks	2017/2016	0,38	0,99			
	2016/2015	4,95	1,01			
	2015/2014	12,83	1,00			
	2014/2013	0,02	0,99			
	2017/2013	0,42	1,00			
	P	Ä/P	M/P	K/P		
	2017. a	0,057	16,444	16,387	1	
	2016. a	0,184	20,441	20,257		
	2015. a	0,042	22,857	22,815		
	2014. a	0,003	22,667	22,663		
	2013. a	0,161	19,579	19,418		
Kasvu- indeks	2017/2016	0,31	0,80	0,81		
	2016/2015	4,39	0,89	0,89		
	2015/2014	12,92	1,01	1,01		
	2014/2013	0,02	1,16	1,17		
	2017/2013	0,35	0,84	0,84		
	T	Ä/T	M/T	K/T	P/T	
	2017. a	595,00	171 646,36	171 051,36	10 438,18	1
	2016. a	1 590,83	176 527,70	174 936,88	8 635,79	
	2015. a	313,23	170 733,18	170 419,95	7 469,61	
	2014. a	25,12	175 419,32	175 394,20	7 739,13	
	2013. a	1 446,61	175 982,94	174 536,32	8 988,30	
Kasvu- indeks	2017/2016	0,37	0,97	0,98	1,21	
	2016/2015	5,08	1,03	1,03	1,16	
	2015/2014	12,47	0,97	0,97	0,97	
	2014/2013	0,02	1,00	1,00	0,86	
	2017/2013	0,41	0,98	0,98	1,16	

Allikas: autori arvutused/koostatud Lisas 14 toodud andmete alusel

Tabelist 16 nähtub, et kui müügitulu üks euro andis 2013. aastal 0,02 senti ärikasumit, siis 2017. aastal 0,03 senti. Kõrgeim müügiärirentaabluse kasvuindeks (1,31) oli 2015. aastal võrreldes 2014. aastaga ja sama näitaja samal perioodil oli ka koguärikulu ärikasumisiduvusel. Tööjõurentaabluse kasvuindeks oli kõrgeim samuti 2015. aastal võrreldes 2014. aastaga. Töö autor uurib põhivaraga seonduvat aastate 2016 ja 2013 võrdlemisel, kuna aastal 2017 mõjutas põhivara näitajaid 25 miljoni euro laenu kajastus. Nende aastate võrdlemisel selgub, et põhivara ühe töötaja kohta suurenes 2,3% aga müügitulu põhivara 1 euro kohta vähenes 4%. Seega võib loota, et investeeringud põhivarasse mõjutavad tulevikus enam müügitulu kasvu. Põhivara koguärikulusiduvus on vähenenud 5%. Töötajad on mõjutanud näitajaid järgmiselt: tööjõu koguärikulusiduvus tõusnud 1%, tööviljakus kasvanud 3%, tööjõurentaablus kasvanud 76%. Viimase tõusule saab selgituse kasumiaruande horisontaalanalüüsist, kust nähtub, et muude ärikulude juurdekasvutempo oli 2017. aastal 186%.

Tulenevalt Rimi ärikasumi ebastabiilsest kujunemisest analüüsitava perioodi jooksul, uurib töö autor kasvuindekseid (2017. aasta võrreldes 2013. aastaga). Lisast 14 on näha, et ärikasumi kasvuindeks oli 0,441, mis näitab et ärikasum vähenes 55,9%. Teised näitajad suurenesid. Nendest suurim kasvuindeks oli põhivaral (1,246). Kui aga arvestada, et Rimi pikendas 2017. aastal mitmel põhivaraliigil kasulikku eluiga ja sellega mõjutas bilansilist jääkmaksumust (horisontaalanalüüsist juurdekasvutempo 2017. aastal 123%), siis täheldas töö autor, et vahemikus 2016/2013 oli kasvuindeks 1,031 ja vahemikus 2017/2016 1,208. Teisena suurenes töötajate arvu kasvuindeks (1,072), koguärikulu 1,051 ning viimasena müügitulu kasvuindeks 1,046 (vt lisa 14).

Kõik Rimi rentaablusega seotud kvalitatiivsed näitajad vähenesid 2017. aastal võrreldes 2013. aastaga (Tabel 17), kasvuindeksid vahemikus 0,35–0,42. Teise tuleminäitaga seotud kvalitatiivsete näitajate (tööviljakus, põhivara müügitulusiduvus) kasvuindeks jääb alla 1, väljaarvatud koguärikulu müügitulusiduvus, mille indeks on 1,00. Tabelist 17 on näha, et tööjõu põhivarasiduvuse kasvuindeks on 1,16. Kasvutempo tõusis 2017. aastal (võrreldes aastaga 2016 oli 1,21). Perioodil 2016/2013 oli kasvutempo 0,96.

Järgnevalt koostab töö autor võrdlusmaatriksi.

Tabel 18. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS võrdlusmaatriks aastatel 2013–2017

	Ärikasum (Ä)	Müügitulu (M)	Koguärikulu (K)	Keskmine Põhivara (P)	Keskmine töötajate arv(T)
Ä	1				
M	Ä/M	1			
2017. aasta	9,931				
2016. aasta	3,746				
2015. aasta	14,863				
2014. aasta	145,766				
2013. aasta	2,445				
K	Ä/K	M/K	1		
2017. aasta	10,250	1,032			
2016. aasta	3,842	1,026			
2015. aasta	15,251	1,026			
2014. aasta	148,852	1,021			
2013. aasta	2,474	1,012			
P	Ä/P	M/P	K/P	1	
2017. aasta	7,107	0,716	0,693		
2016. aasta	3,484	0,930	0,907		
2015. aasta	12,917	0,869	0,847		
2014. aasta	121,611	0,834	0,817		
2013. aasta	2,467	1,009	0,997		
T	Ä/T	M/T	K/T	P/T	1
2017. aasta	9,856	0,992	0,962	1,387	
2016. aasta	3,465	0,925	0,902	0,995	
2015. aasta	14,366	0,967	0,942	1,112	
2014. aasta	136,506	0,936	0,917	1,122	
2013. aasta	2,305	0,943	0,931	0,934	

Allikas: autori arvutused/koostatud Tabelite 16 ja 17 alusel

Dünaamilise järjestusülesande lahendamisel koostab autor võrdlusmaatriksi (Tabel 18). Selle koostamisel jagatakse Selveri efektiivsusmaatriksi elemendid Rimi efektiivsusmaatriksi elementidega. Saadud tulemusi kasutatakse geomeetrilise keskmise alusel arvutatud sünteetilise efektiivsusindeksi leidmiseks. Autor kasutab töö jaotuses 1.3. esitatud valemit 4.

Tabel 19. Sünteetilised efektiivsusindeksid aastatel 2013–2017

Näitaja	2013. aasta	2014. aasta	2015. aasta	2016. aasta	2017. aasta
Diagonaalialuste elementide korrutis	28,725	241681476,600	32173,540	124,633	4832,463
Sünteetiline efektiivsusindeks	1,399	6,892	2,823	1,620	2,336

Allikas: autori arvutused/koostatud Tabeli 18 alusel

Tabelist 19 nähtub, et sünteetilise efektiivsusindeksi põhjal saab väita, et Selver oli analüüsitaval perioodil efektiivsem kui konkurent. Rimi väike ärikasum 2014. aastal oli mõjutanud näitajaid ja selle tulemusel oli Selver Rimist oluliselt efektiivsem (sünteetiline efektiivsusindeks 6,892). Ka Rimi teiste aastate ebastabiilne põhitegevuse tulem väljendub Tabelis 19, kus aastal 2013 on Selver efektiivsem 39,9%, 2017. aastal 133,6%.

Keskmise sünteetilise efektiivsusindeksi leidmisel tuleb eelistada geomeetrilist keskmist aritmeetilisele keskmisele (Альбер 1989). Töö autor kasutas käesolevas töös geomeetrilist keskmist.

$$\text{Selver/ Rimi} \sqrt[5]{1,399 \times 6,892 \times 2,823 \times 1,620 \times 2,336} = 2,527$$

Sünteetiline efektiivsusindeks näitab, et Selver oli aastatel 2013–2017 Rimist oluliselt efektiivsem.

2.7. Järeldused

Töö esimeses osas võrreldi Selverit ja Rimit Statistikaameti samasse tegevusalasse kuuluvate näitajatega. Esmalt võrdles töö autor ettevõtete käsutuses olevate müügiplindade suurust. Selver kajastas kaubanduspinna ruutmeetrid majandusaasta aruandes. Rimi majandusaasta aruandes ruutmeetrid puudusid, kirjeldatud oli kaupluste arv ja nende jaotus formaatide lõikes. Ajakirjanduses kajastatud Rimi müügisaalide ruutmeetrite vahemike alusel arvutas töö autor keskmised ruutmeetrid, mida kasutas Tabeli 1 koostamisel. Seetõttu töö autor ei ole kindel andmete usaldusväärsusel ja näitajatel on informatiivne roll ning töö autor ei kasuta neid käesoleva töö teises, empiirilises osas. Arvutused näitasid, et aastatel 2014–2016 suurenes Selveri müügiplind 6,8%, Rimi 14% ja Statistikaameti andmetel vabariigis tervikuna 7,4%. (Tabel 1). Aastate vahemik tulenes sellest, et statistika kogub eelpool nimetatud andmeid aastaste vahedega.

Müügitulu suurenes viie aasta jooksul Selveril 26%, Rimil 5% ja Eestis keskmiselt 20% (Joonis 1, 2). Rimi müügitulu näitajat mõjutas viimane aasta, mil müügitulu vähenes 11 092 000 eurot. Kaubanduslik juurdehindlus Selveril tõusis 21%-lt 23%-le, Rimi juurdehindlus vahemikus 11%–13%, Eestis keskmiselt 18%–23% (Joonis 3). Järelikult kuigi Selveril on müügiplinda vähem, on müügitulu näitajad paremad kui Eestis keskmiselt ja Rimis.

Tööjõukulu osas olid näitajad vastupidised. Rimi keskmine brutokuupalk oli analüüsitava perioodi lõpus 848 eurot ja Selveril 782 eurot. Seejuures Selveri töötasu kasvas viie aastaga 23% ja Rimil 18%. Selveri keskmise brutokuupalga suurem kasv näitas, kui palju väiksemad oli töötasud aastal 2013, et kiirem tõus ei kasvatanud neid aastaks 2017 Rimiga samale tasemele. Mõlema ettevõtte näitajad olid väiksemad kui samal tegevusalal G4711 tegutsevatel firmadel (Joonis 4).

Bilansi struktuurianalüüsist järeldub, et Selveril on Rimist käibevara osakaal mõni protsent suurem. Rimi on investeerinud põhivarasse enam 7 435 000 eurot. Selveri põhivarast 6% moodustavad investeeringud tütarettevõtetesse. Kohustiste poolt uurides nähtub, et Rimi bilansis on kajastatud ainult lühiajalised kohustised, mis moodustasid aastatel 2013–2017 kokku kohustistest ja omakapitalist 82%–90% ehk omakapitali osatähtsus jääb alla 20%. Selveri kohustiste osatähtsus oli 68%–72% ja omakapitali osatähtsus 28%–31% (vt Tabel 3). Kasumiaruande vertikaalanalüüs näitas, et kaupade, teenuste kulu osatähtsus on Rimil üle 10% kõrgem kui Selveril. Mitmesuguste tegevuskulude osatähtsus on Selveril viis korda kõrgem. Sellest võib järeldada, et ettevõtted kajastavad mõningaid majandustehinguid erinevatel kasumiaruande kirjetel.

Horisontaalanalüüsist nähtub, et mõlema ettevõtte käibevaras on nõuded ja ettemaksed oluliselt vähenenud (Selveris 56% ja Rimis 76%) (Lisa 8 ja Lisa 10). Põhjuse leiab Tabelist 6, kus on näha, et mõlemal ettevõttel puudusid saldod 2017. aasta lõpu seisuga seotud osapooltele antud laenude kirjel. Töö autor järeldab, et mõju avaldas Tulumaksuseaduse 1. jaanuarist 2018 jõustunud muudatus, mis puudutas ka kontsernisisesid laene.

Rahakäibe aruandest nähtub, et mõlemal ettevõttel on laenudeks antud summa suurem kui investeeringud põhivarasse. Rimi esimesel kahel aastal oli rahakäive äritegevusest väiksem kui investeerimistegevusest. Selveri kahel esimesel aastal tuli dividendide maksmiseks kaasata võõrkapitali laenude näol. Saadud intressid ületasid makstud intresse. Selver suudab kindlustada äritegevusega positiivse rahakäibe. Rimil puudus see suutlikkus kahel esimesel analüüsitava aastal. Põhjuseks antud laen, mis ületas investeeringud äritegevuse laiendamisse.

Maksevõime suhtarvud on Selveril paremad. Koguvara käibesiduvus näitab, et Rimi koguvara kasutamine on efektiivsem. Põhivara käibesiduvuse arvutamisel kasutati kahte suhtarvu — põhivara keskmise soetusmaksumuse ja keskmise jääkmaksumuse. Rimil olid põhivara keskmise

jääkmaksumusega arvatud suhtarvud paremad, kuna ta näitas põhivaradel suuremat vanust. Põhivara käibesageduse suhtarv soetusmaksumuses oli Selveril kõrgem. Varude käibekiiruse näitajad olid Rimil paremad — varusid kasutatakse müügitulu teenimisel efektiivsemalt. Rentaabluse näitajad on Selveril paremad. Kõiki Rimi rentaabluse näitajaid mõjutab ebastabiilne kasum.

Sünteesiline efektiivsusindeks näitas, et Selveri majandustegevus on Rimist kokkuvõttes oluliselt efektiivsem.

KOKKUVÕTE

Magistritöös analüüsis autor Selver AS ja Rimi Eesti Food AS majandustegevuse tulemusi aastatel 2013–2017. Selver AS on jaekaubanduskett, mis on Tallinna Kaubamaja Grupp AS-i 100% tütarettevõtte. Rimi Eesti Food AS kauplused kuuluvad Rootsi kapitalil põhineva Rimi Baltic AB alla, mille ainuomanikuks on ICA Gruppen AB. **Töö eesmärk** oli uurida, kuidas erinesid ühes piirkonnas tegutsevad, kuid kahe erineva riigi omanikule kuuluva jaekaubandusega tegeleva ettevõtte majandustulemusi iseloomustavad näitajad aastatel 2013–2017.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati viis uurimisküsimust. Neile vastamiseks kasutas autor järgmisi analüüsimeetodeid: vertikaal-, horisontaal-, suhtarvu-, tegur- ja maatriksanalüüsi.

Töö esimeses osas võrreldi Selverit ja Rimit Eesti Statistikaameti tegevusalasse G4711 kuuluvate mõningate näitajatega. Olulisemateks näitajateks, mida vaadeldi, olid müügitulu ja kaubakulu. Selveri müügitulu suurenes aastatel 2013–2017 26%, Rimi 5% ja Eestis tervikuna tegevusala G4711 20%. Kui 2013. aastal oli Rimi müügitulu osatähtsus tegevusalarühmas 17% ja Selveril 16%, siis 2017. aastal Selveri osatähtsus suurenes 18%-ni ja Rimi osatähtsus vähenes 15%-ni. Samuti selgus, et Selveri juurdehindlus on üle 20%, Rimil üle 10% ja tegevusalal G4711 18%–23%. Keskmise brutokuupalga kõrgeim näitaja oli tegevusalal G4711, järgnes Rimi ja madalaim Selveris.

Bilansi struktuurianalüüsist nähtus, et ettevõtete koguarast moodustas üle 70% käibevara, mis on kaubandusele iseloomulik. Põhivara osakaal kasvas viimasel kahel analüüsitaval aastal. Suurimad erinevused olid bilansi kohustiste ja omakapitali poolel. Rimil puudusid pikaajalised kohustised ning lühiajalised võlad ja kohustised moodustasid kogu bilansimahust üle 80%. Selveri kohustiste osatähtsus jäi vahemikku 68%–72% ehk omakapitali osakaal oli 30% piires. Kasumiaruande vertikaal- ehk struktuurianalüüsist nähtus, et kaupade ja teenuste suhe müügitulusse oli Rimil Selverist kõrgem 10%, samas kui mitmesuguste tegevuskulude suhe müügitulusse oli Selveril kõrgem (ligemale 9%–10%). Rimil oli Selverist 1% võrra suurem tööjõukulude ja põhivara kulumi

osakaal. Põhitegevuse tulemi ehk ärikasumi osatähtsus müügitulust oli Selveril 2%–3%, Rimil aga 1%. Brutokasum ehk kasumi esimene tase oli Selveril 20,6%–22,8% müügitulust ja Rimil 10,8%–12,7%. Rimi väiksema brutokasumi tingis kaupade ja teenuste suurem kulu.

Bilansi horisontaalanalüüsist nähtus, et mõlemas ettevõttes vähenesid käibevaras nõuete ja ettemaksete absoluutnäitajad. Selle tingis kontsernikontole vabadest vahenditest antud raha (laenu) tagastus. Kasumiaruande horisontaalanalüüs näitas Selveri müügitulu suurenemist ja Rimi 2017. aasta juurdekasvutempo 3% langust, milles oli oluline osa ka ärikasumi 63% languses. Rahakäibe horisontaalanalüüsist selgus, et investeringud põhivarasse kasvasid kahel viimasel analüüsitaval aastal. Selver maksis dividende, kusjuures viimasel kolmel aastal väljamakstav summa kasvas. Rimi aastatel 2014–2017 dividende ei maksnud.

Maksevõime analüüs näitas, et Selveri lühiajalised likviidsuse kordajad olid paremad. Rimi oli kõrgema riskitasemega, kuna tal oli vähem käibevara.

Rimi kasutas müügitulu teenimisel koguvara intensiivsemalt. Põhivara kasutamise efektiivsuse arvutustes kasutati põhivara soetusmaksumust ja jääkmaksumust. Soetusmaksumuse kasutamisel oli Selveri näitarv suurem, jääkmaksumuse kasutamisel aga Rimi näitarv suurem. Vahe oli tingitud sellest, et Rimi põhivara kasulik eluiga oli lühem ja seoses sellega jääkmaksumus väiksem. Varude kasutamine müügitulu teenimisel ning samuti käibekiirus oli Rimil efektiivsem.

Rentaabluse analüüsist nähtus, et Selveri rentaablusnäitajad olid paremad. Need tulenesid suuremast ja stabiilsemast ärikasumist.

Tööjõu kasutamise analüüsist selgus, et mõlemas ettevõttes töötajate keskmine arv suurenes, kuid aastal 2017 juurdekasvutempo langes. Vastupidiselt töötajate arvule kasvas aastane palga- ja tööjõukulu ka viimasel analüüsitaval aastal. Müügitulu ühe töötaja kohta ehk tööviljakus oli Rimil kõrgem.

Teguranalüüsist nähtus, et Selveri tööjõurentaablus analüüsitaval perioodil tõusis, Rimil aga esimesel ja viimasel aastal langes. Selveril mõjutasid tööjõurentaabluse langust kõige enam põhivara kulusiduvus ja põhivara varustatus, tõusu mõjutas müügi ärentaabluse kasv. Rimi tööjõurentaabluse langust mõjutas enam müügi ärentaablus.

Analüüsitaval perioodil oli keskmise sünteetilise efektiivsusindeksi alusel oluliselt efektiivsem Selver.

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas erinesid Selver AS ja Rimi Eesti Food AS majandustulemusi iseloomustavad näitajad aastatel 2013–2017. Töö autor tegi järgmised järeldused:

- Ettevõtted kajastavad erinevalt põhivara kasuliku eluea arvestust. Rimi kolme põhivara grupi kasulik eluiga oli kuni aastani 2017 oluliselt lühem kui Selveril. See mõjutas bilansilist jääkmaksumust ning suhtarvude väärtust. Alates aastast 2017 pikendati kasulikku eluiga.
- Selver kirjeldab majandusaasta aruandes klientidele suunatud lojaalsusprogrammi süsteemi ja kuidas seda kajastatakse. Rimi aruandes puudub sellekohane informatsioon.
- Selveri tegevusaruandes on rohkem teavet ettevõtte kohta. Töö autor soovis kasutada oma uuringutes müügi pinna suurust, mis oli Selveri aruandes välja toodud aga Rimi tegevusaruandes oli kaupluste arv ja nende jaotus formaatide lõikes (hüpermarketid, supermarketid). Lisaks on Selver näidanud oma ettevõtte kohta üle kümne suhtarvu ja toonud välja ka arvestamise meetodi.
- Põhiaruannete struktuuride ja ettevõtete maksevõime, vara, tööjõu kasutamise efektiivsuse näitajate erinevused on kajastatud pikemalt eespool.
- Aastate 2013–2017 uuringute põhjal ei saa kindlalt väita, et investeeringud müügi protsessi efektiivistamise mõjutasid oluliselt majandustulemusi.
- Selver on 100% Tallinna Kaubamaja Grupp AS-i tütar ettevõtte, kelle aktsiad on noteeritud Tallinna Väärtpaberibörsi põhinimekirjas. Selveri majandustegevuse peamine eesmärk on omanike huvist lähtudes kasumi teenimine. Rimi majandustulemustest nähtub, et omanikel on olnud teised strateegilised eesmärgid.
- Järjest enam pälvib üha suuremat tähelepanu vastutustundlik ettevõtlus ehk ettevõtete sotsiaalne vastutus. Äriotsused ei puuduta ainult finantsnäitajaid, vaid peavad arvestama ka teisi huvigruppe ja keskkonda. Eksimuste korral on Selver meedias kajastatu suhtes tundlikum, kuna see võib mõjutada emafirma aktsia hinda.

Kuna magistritöös uuritavad ettevõtted kuuluvad kontserni, kus igal sinna kuuluval ettevõttel on omad strateegilised eesmärgid, mis tulenevad kontserni üldistest eesmärkidest, siis töö autor ei anna soovitusi äritegevuse efektiivsuse parendamiseks. Küll aga soovib kasutada ettevõtte analüüsimisel käesolevas töös kasutatud vähemtuntuid analüüsimeetodeid.

SUMMARY

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF *SELVER AS* AND *RIMI EESTI FOOD AS* FOR THE PERIOD 2013–2017

Juta Elvelt

The duty of trade is to link the production sphere to the consumption sphere, to be a bridge through which finished goods move from the producer to the consumer. Competition forces both large and small scale trading companies to think about new business processes, to be prepared for change, and monitor costs more closely. Several retail chains have entered the Estonian market from neighbouring countries such as Finland, Sweden and Lithuania, and competition has become more international.

This Master's thesis is based on the financial results of two retail chains operating in Estonia and examined also other public information related to them. The two companies were Selver AS and Rimi Eesti Food AS. The first company is based on the Estonian capital and the second retail chain is based on foreign capital. The author analysed the results of both companies for the period 2013 – 2017. The source data originated from the annual reports of both companies.

The objective of the Master's thesis was to examine how the performance indicators of the retail businesses operating in one region and belonging to the owners of two different countries are different when observing the period 2013–2017. The following research questions were formulated to reach the objective:

- Whether and how the reflection of economic transactions varied in the main reports and annexes?
- Whether there was more or less information in the annexes?

- Whether and how the main report structures, development speed, solvency ratio, indicators of manpower and assets efficiency indicators differed and what factors caused the differences?
- Whether the investments related to the efficiency of the sales process (incorporation of technology) were reflected in the financial results?
- What is the ranking of the observed companies based on the relative intensity of change in business efficiency?

To find answers to the research questions, the author used the following research methods: vertical analysis, horizontal analysis, ratio analysis, factor analysis, matrix analysis. The Master's thesis consists of two chapters. In the first chapter, the author gives an overview of the development of trade and the willingness of the companies to collaborate with the scientists working on innovation and digitalization. An overview of the companies under analysis and the methods used for the study is given. The author compares the indicators of Selver and Rimi with the Estonian Classification of Economic Activities (EMTAK 2008) with the indicators of G4711.

The second chapter is the empirical part that is based on the analysis of two companies. It was carried out using the above-mentioned research methods. Cash flow report analysis was performed by horizontal and proportional analysis. The labour profitability was carried out by factor analysis and matrix analysis, which was first thoroughly discussed by academician Uno Mereste.

The results of the analysis showed that Selver had better solvency and better profitability, resulting from higher and more stable operating profit. Rimi had more efficient use of inventories and total assets in generating revenue and higher productivity.

The decrease in the profitability of Selver's manpower was mostly affected by the cost-effectiveness and equipment of the fixed assets, while Rimi's manpower profitability was affected by sales margin.

The author established the following conclusions:

- Companies calculate differently their useful life of assets. The useful life of Rimi's three fixed asset groups until 2017 was significantly shorter than in Selver. This affected the

balance sheet residual value and the value of the ratios. Since 2017, the useful life has been extended.

- Selver describes in detail the loyalty program system directed for clients in the annual report and gives an overview of how it is reflected. There is no relevant information related to that in Rimi's report.
- The annual report on the operations of Selver has more information related to the company. In addition, Selver has taken into account more than ten ratios related to the company and has also introduced the method of calculation.
- Based on the analysis of the years 2013–2017, it cannot be stated with certainty that the investments made to transform the sales process more efficient have had a significant impact on the financial results.
- Selver is 100% subsidiary of Tallinna Kaubamaja Group AS, whose shares are listed on the main list of the Tallinn Stock Exchange. The main purpose of Selver's business is to make a profit based on the interests of the owners. Rimi's financial results show that the owners have had other strategic goals.
- Responsible entrepreneurship, or corporate social responsibility, is receiving increasing attention. Business decisions do not only concern financial indicators, but must also take into account other stakeholders and the environment. In the event of mistakes, Selver is more sensitive to media coverage as it may affect the parent company's share prices.

Both companies analysed in this Master's thesis belong to an investment group where each of the companies has their own strategic goals that are based on the investment group's general objectives. Therefore, the author of the work does not make recommendations related to the improvement of the efficiency of the business. However, the author is suggesting using less well-known analytical methods in order to analyse companies' business activities.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Aarma, A. (2000). Majandusstatistika. Tallinn: TTÜ Kirjastus.
- Alver, J. (1988). Lähteandmete järjestamine ja efektiivsuse osaindeksid sidusanalüüsis. *Infotehnoloogia ja täppismajandusteadus II*. Koost. T. Lüll. Tallinn: Tallinna Polütehniline Instituut 247–251.
- Alver, J. (2015). On some new trends in financial statement analysis: the case of Estonia. Trends in Accounting Research (TARC 2015) keynote speech. University of Lodz.
- Alver, J., Alver, L. (2009). *Finantsarvestus*. Tallinn: Deebet.
- Alver, J., Alver, L. (2017). *Finantsarvestus*. Tallinn: Deebet.
- Alver, J, Järve, V. (1987). Kooperatiivide töötulemuste sidusanalüüsist. – *Nõukogude Eesti Kooperaator*, 2 (107).
- Alver, J., Reinberg, L. (2002). *Juhtimisarvestus. II väljaanne*. Tallinn: Deebet.
- BBC= British Broadcasting Corporation. *A history of the department store. Open for business*. Kättesaadav:<http://www.bbc.com/culture/bspoke/story/20150326-a-history-of-the-department-store/index.html>, 12. juuli 2018.
- Bergevin, P.M. (2002). *Financial Statement Analysis. An Integrated Approach*. USA:New Jersey.
- Ecommerce-Land. *History of Ecommerce*. Kättesaadav: <https://www.ecommerce-land.com/history-ecommerce.html>, 15. juuli 2018.
- Eesti Statistikaamet. Metaandmed. Metoodika. Kättesaadav: <https://www.stat.ee/metoodika>, 22. juuni 2018.
- Eesti Statistikaamet. KM08: jaekaubandusettevõtete kaupluste arv ja pind.— [E-andmebaas] pub.stat.ee (23. jaanuar 2019).
- Eesti Statistikaamet. KM0107: kaubandusettevõtete tulud, kulud, kaubanduslik juurdehindlus.— [E-andmebaas] pub.stat.ee (15. veebruaril 2019).
- Eesti Statistikaamet. PA001, PA003, PA006: keskmine brutopalk ja tööjõukulud.— [E-andmebaas] pub.stat.ee (03. märtsil 2019).
- Eesti Statistikaamet. Tarbijahinnaindeksi muutus. Kättesaadav: <https://www.stat.ee/stat-tarbijahinnaindeksi-muutus>, 25. märts 2019.

- Eesti Töötukassa. Maksusoodustused. Kättesaadav: <https://www.tootukassa.ee/content/tooandjale-ja-partnerile/maksusoodustused>, 15.03.2019.
- ENE4= Eesti Nõukogude Entsüklopeedia. (1989). 4. kd. Tallinn: Kirjastus „Valgus“.
- Euroopa Komisjon, EL väljaanne. Kaubandus kõigile. Kättesaadav: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/january/tradoc_154140.pdf, 22. juuni 2018.
- Fridson, M., Alvarez, F., (2011). *Financial Statement Analysis: A Practitioner's Guide*, 4rd ed. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken.
- Gibson, C. H. (1989). *Solution manual. Financial Statement Analysis*.
- Hansab AS. Referentsid, kaubandus. *Sularaha maksesüsteem Järve Selveri iseteeninduskassas*. Kättesaadav: <http://www.hansab.ee/et/sularaha-maksusteem-jarve-selveri-iseteeninduskassas>, 20.juuli 2018.
- ICA Gruppen. *About ICA Gruppen*. Kättesaadav: <https://www.icsagruppen.se/en/about-ica-gruppen/>, 07.jaanuar 2019.
- Karu, J., Reiljan, J. (1983). *Tööstusettevõtte majandustegevuse komponentanalüüs*. Tallinn: Valgus
- Karu, S., Zirnask, V. (2001). *Rahakäibe juhtimine. II osa*. Tartu: Rafiko.
- Kask, A. (2014) Kompleksanalüüsi standardmetoodika täiendustepanekud kontserni majandustulemuste analüüsimiseks. (Magistritöö). Tallinna Tehnikaülikool. Tallinn.
- Kitvel, E., Siimann, P. (2007). Ettevõtte majandustulemuste võrdlev analüüs. *Raamatupidamiselt majandusarvestusele*, I. (Toim.) Alver, J. Tallinn: TTÜ, 71-79.
- Kitvel, E. (1989). *Rahandussuhtarvude süsteem*. Tallinn: TTÜ Majandusarvestuse instituut.
- Küting, K., Weber, C.-P. (2000). *Die Bilanzanalyse. Lehrbuch zur Beurteilung von Einzel- und Konzernabschlüssen*. 5. Auflage. Stuttgart: Schäffer-Poeschel Verlag.
- Leesment, M. (2018). Toidukaupade jaemüügist tarbija ja ettevõtja vaatevinklist. – *Statistikaamet, Eesti Statistika Kvartalikirj 3/2018*. Kättesaadav: https://www.stat.ee/valjaanne-2018_eesti-statistika-kvartalikirj-3-18, 20. jaanuar 2019.
- Maks ja Tolliamet. Äriklient, tulu, kulu, käive, kasum. *Varjatud kasumieraldise maksustamine*, Kättesaadav: <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulu-kulu-kaive-kasum/tsd-muudatused-2018-aastal/varjatud-kasumieraldise-maksustamine>, 15.03.2019.
- Mereste, U. (1984). *Kompleksanalüüs ja efektiivsus*. Tallinn: Valgus
- Mereste, U. (1987). *Majandusanalüüsi teooria*. Tallinn: Valgus
- Nixor EE AS. Kliendid. *Selver. Uus Joya Touch*. Kättesaadav: <https://www.nixor.ee/et/selver/>,

20. juuli 2018.

Palepu, K., G., Healy, P.M. (1996). *Business Analysis and Valuation: Using Financial Statements*. Cincinnati: South-Western.

Palepu, K., G., Healy, P., M. (2013). *Business Analysis & Valuation: Using Financial Statements, 5th edition*. Ameerika Ühendriigid: South-Western Cengage Learning.

Paristoriv. Boutiques et Commerces. Les magasins et Commerces. Le Bon Marche. Kättesaadav: <http://paristoriv.com/index.php/paris-aCtuel/boutiques-et-commerces/3147-le-bon-marche?tmpl=compnent>, 12. juuli 2018.

Pendlebury, M., Groves, R., (2004). *Company Accounts – Analysis, Interpretation and Understanding*, 6rd ed. London: Thomson Learning.

Penman, S. H. (2001). *Financial Statement Analysis and Security Valuation*. Singapur: McGraw-Hill Book Companies.

Postimees. Tarbija 24. *Eesti supermarketite välimääraja*. Kättesaadav: <https://tarbija.st24.postimees.ee/2645960/eesti-supermarketite-valimaaraja> 11. veebruar 2019

PricewaterhouseCoopers AS. Õppematerjal. *IFRS 15 müügitulu kliendilepingutelt*. Kättesaadav: https://www.pwc.com/ee/et/events/assets/Uued%20IFRS%20standardid_12.12.18_IFRS%2015.pdf, 20. veebruar 2019.

Raamatupidamise Toimkonna juhend RTJ 2. *Nõuded informatsiooni esitlusviisile raamatupidamise aastaaruannetes (muudetud 2011)*. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/3100/1201/2005/RTJ%202.pdf>, 03.veebruar 2019.

Raid, V. (1999). *Uus Inglise-Eesti majandussõnaraamat*. Tallinn: Festart OÜ.

Raudsepp, V. (1995). *Finantsjuhtimine*. Tallinn: Kirjastus Külim.

Registrite ja Infosüsteemide Keskus. *Selver AS*. Kättesaadav: <https://ariregister.rik.ee/ett/evotja>, 20. juuli 2018.

Rimi Eesti Food AS. *Majandusaasta aruanded 2013–2017*.

Rimi. Ettevõttest. *Ajalugu*. Kättesaadav: <https://www.rimi.ee/ettevottest/ajalugu>, 07. jaanuar 2019.

RIS=Retail info Systems. *Powering intelligent commerce. Top Innovations that Change the World of Retail*. Kättesaadav: <https://risnews.com/top-innovations-changed-world-retail>, 14. juuli 2018.

Rünkla, J. (2003). *Ärianalüüs*. Tallinn: Külim.

Saint-Petersburg. Bolshoy Gostiny Dvor. Kättesaadav: <http://www.saint-petersburg.com/buildings/bolshoy-gostiny-dvor/>, 12. juuli 2018.

- Selver AS. Majandusaasta aruanded 2013–2017.
- Selver AS. Selveri ajalugu. *Selverist*. Kättesaadav: <https://www.selver.ee> , 17. juuli 2018.
- Sepp, J. (1990). *Jaettevõtete majandustegevuse võrdlevanalüüs*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Siimann, P. (2011). An overview of the theoretical fundamentals and developments of the efficiency matrix. *Business Analysis, Accounting, Taxes and Auditing*, Tallinn: Tallinn University of Technology.
- Siimann, P. (2013). Ühe töötaja teenitud kasumi analüüsimisest efektiivsusmaatriksi põhjal (Eesti IKT sektori näitel) – *Audit, maksud, raamatupidamise ja majandusanalüüs II*. Toim. J. Alver. Tallinn: TTÜ Kirjastus.
- Siimann, P. (2018). Usage of Efficiency Matrix in the Analysis of Financial Statements. *Doctoral Thesis*. Tallinn: Tallinn University of Technology.
- Siimann, P., Alver, J. (2015). On using an efficiency matrix in analysing profit per employee (on the basis of the Estonian SME software sector). *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowosci*, t. 84 (140), Rada Naukowa SKwP.
- StrongPoint. *Rõõmu Kaubamaja – rõõm iseteenindamisest*. Kättesaadav: <http://www.strongpoint.ee/wp-content/uploads/2017/03/Keila-SCO-case-study.pdf>, 20. juuli 2018.
- Tallinna Kaubamaja Grupp. Grupi ettevõtted. *AS Selver*. Kättesaadav: <https://www.tkmgroup.ee/investor/grupi-ettevotted>, 20. juuli 2018.
- Tallinna Kaubamaja Grupp. Grupi ettevõtted. *Struktuur*. Kättesaadav: <https://www.tkmgroup.ee/investor/tallinna-kaubamaja-grupp-struktuur>, 07.jaanuar.2019.
- Tammemäe. A. (2013). Bestsales.ee. *Ekstreemsed näited kaubanduse innovatsioonist*. Kättesaadav: <http://www.bestsales.ee/uudised/2013/10/09/ekstreemsed-naited-kaubanduse-innovatsioonist>, 16. juuli 2018.
- Tapisrouge: Le Premier grand magasin de Paris en 1784*. Kättesaadav: <http://www.tapisrouge.fr/>, 12. juuli 2018.
- Tearu, A. (2005). *Ettevõtte finantsjuhtimine*. Koostaja E. Krumm. Tallinn: Pegasus.
- The Department Store Museum. Arnold Constable & Co. New York City*. Kättesaadav: <http://www.thedepartmentstoremuseum.org/2011/08/arnold-constable-co-new-york-city-new.html>, 12. juuli 2018.
- Tennessee Encyclopediä. Clarence Saunders. Kättesaadav: <https://tennesseeencyclopedia.net/entries/clarence-saunders/>, 12. juuli 2018.
- Tonndorf, Hans G. (2000). *Kuidas kaubelda 21.sajandil*. Tallinn: Külim.

- Toots, A., Alver, J. (2008). *Dictionary of Accounting Terms*. Tallinn: Deebet.
- Tulumaksuseadus. RT I, 28.12.2018, 51.
- Vause, B. (2009). *Guide to Analysing Companies*. London: Profile Books Ltd.
- Vensel, V. (2001). *Panga analüüs ja finantsjuhtimine I*. Tallinn: TTÜ Press.
- Volt, V. (1984). *Tööstusettevõtte majandusanalüüs*. Tallinn: Valgus.
- Walsh, C. (1994). *Key Management Ratios*. London: Financial Times Pitman Publishing.
- Альвер Я. (1989). О некоторых теоретических и практических вопросах применения методики матричного анализа эффективности хозяйственной деятельности. Интенсификация и эффективизация производства. Межвузовский сборник научных работ по статистике XIII. *Труды Таллинского Политехнического института* 689, 65–77.
- Мересте, У. (1985). Основы теории поля эффективности (новый подход к изучению эффективности производства путем полносистемного моделирования). *Труды Таллинского Политехнического института* .605.
- Старцева, Э. (2016). Комплексный анализ и оценка эффективности деятельности хозяйственной единицы. *Диссертация по экономике*. Таллинский технический университет. Таллин.
- Тинитс, М. (1985). О формулах обобщающего коэффициента сравнения эффективности. *Труды Таллинского Политехнического института* 605, 123–127.

LISAD

Lisa 1. Rimi müügisaali keskmise ruutmeetri arvutused

Aasta	Hüpermarketid		Supermarketid		Väiksemad kauplused		Kokku
	kpl. arv	tuhat m ²	kpl. arv	tuhat m ²	kpl. arv	tuhat m ²	tuhat m ²
2013	13	52	18	21,6	52	31,2	104,8
2014	13	52	22	26,4	49	29,4	107,8
2015	14	56	14	16,8	58	34,8	107,6
2016	15	60	32	38,4	41	24,6	123,0
2017	15	60	67	80,4	-	-	140,4

Allikas: autori arvutused/Rimi majandusaasta aruanded 2013–2017; Postimees, tarbija 24, Eesti...

Lisa 2. Selver AS, bilanss aastatel 2013–2016 (tuhandetes eurodes)

Kirje nimetus	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Varad					
Käibevara					
Raha	6 829	11 297	5 542	17 450	3 548
Nõuded ja ettemaksed	24 737	27 414	33 977	22 338	9 778
Varud	22 175	26 065	27 403	28 843	29 287
Kokku käibevara	53 741	64 776	66 922	68 631	42 613
Põhivara					
Finantsinvesteeringud	5 186	5 787	4 849	5 075	5 816
Nõuded ja ettemaksed	161	42	–	–	25 000
Materiaalne põhivara	14 250	13 396	13 846	17 140	19 422
Immateriaalne põhivara	–	44	532	508	382
Kokku põhivara	19 597	19 269	19 227	22 723	50 620
Kokku varad	73 338	84 045	86 149	91 354	93 233
Kohustused ja omakapital					
Kohustused					
Lühiajalised kohustused					
Laenukohustused	675	1 654	1 673	329	3 911
Võlad ja ettemaksed	50 365	53 246	57 583	62 810	62 206
Kokku lühiajalised kohustused	51 040	54 900	59 256	63 139	66 117
Pikaajalised kohustused					
Laenukohustused	1 377	2 005	329	–	110
Võlad ja ettemaksed	348	214	68	7	0
Kokku pikaajalised kohustused	1 725	2 219	397	7	110
Kokku kohustused	52 765	57 119	59 653	63 146	66 227
Omakapital					
Aktsiakapital nimiväärtuses	1 406	1 406	1 406	1406	1 406
Kohustuslik reservkapital	141	141	141	141	141
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	14 366	17 651	16 489	14 489	12 231
Aruandeaasta kasum (kahjum)	4 660	7 728	8 460	12 172	13 228
Kokku omakapital	20 573	26 926	26 496	28 208	27 006
Kokku kohustused ja omakapital	73 338	84 045	86 149	91 354	93 233

Allikas: autori koostatud/ aluseks Selver AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Lisa 3. Selver AS, kasumiaruanne aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Kirje nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Müügitulu	342 748	367 486	382 371	398 728	431 495
Muud äritulud	770	568	644	1 234	692
Kaubad, toore, materjalid ja teenused	-271 045	-291 801	-300 946	-309 880	-333 236
Mitmesugused tegevuskulud	-40 589	-41 132	-42 116	-43 633	-46 540
Tööjõukulud	-21 037	-23 736	-25 562	-28 493	-31 495
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-3 685	-3 332	-3 687	-4 178	-5 153
Muud ärikulud	-274	-382	-278	-318	-908
Kokku ärikasum (-kahjum)	6 888	7 671	10 426	13 460	14 855
Kasum (kahjum) tütar- ja sidusettevõtjatelt	-985	-445	-912	279	887
Muud finantstulud ja -kulud	262	502	543	548	529
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	6 165	7 728	10 057	14 287	16 271
Tulumaks	-1 505	-	-1 597	-2 115	-3 043
Aruandeaasta kasum (kahjum)	4 660	7 728	8 460	12 172	13 228

Allikas: autori koostatud/ aluseks Selver AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Lisa 4. Selver AS, rahakäibe aruanne aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Kirje nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Rahavood äritegevusest					
Ärikasum (kahjum)	6 888	7 671	10 426	13 460	14 855
Korrigeerimised					
Põhivara kulum ja väärtuse langus	3 685	3 332	3 687	4 178	5 154
Kasum (kahjum) põhivara müügist	1	-	1	3	-3
Muud korrigeerimised	-	-	-	-	8
Kokku korrigeerimised	3 686	3 332	3 688	4 181	5 158
Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksude muutus	6 235	2 229	-663	1 200	-1 139
Varude muutus	-1 868	-3 889	-1 338	- 1439	-445
Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus	1 532	2 747	4 189	5 166	-609
Makstud ettevõtte tulumaks	-1 505	-	-	-	-
Kokku rahavood äritegevusest	14 968	12 090	16 302	22 568	17 821
Rahavood investeerimistegevusest					
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel	-8 070	-2 523	-4 634	-7 472	-7 313
Laekunud materiaalse ja immateriaalse põhivara müügist	5	1	9	23	6
Antud laenud	-5 810	-7 209	-8 332	8 490	-9 533
Laekunud intressid	262	547	573	558	628
Laekunud dividendid	900	1 375	2 500	2 000	2 260
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-12 713	-7 809	-9 884	3 599	-13 952
Rahavood finantseerimistegevusest					
Saadud laenud	2 053	2 923	-	-	140
Saadud laenude tagasimaksed	-	-1 316	-1 657	- 1674	-331
Makstud intressid	-	-45	-29	-10	-107
Makstud dividendid	-6 562	-1 375	-8 890	-10 460	-14 430
Makstud ettevõtte tulumaks	-	-	-1 597	-2 115	-3 043
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	-4 509	187	-12 173	-14 259	-17 771
Kokku rahavood	-2 254	4 468	-5 755	11 908	-13 902
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	9 083	6 829	11 297	5 542	17 450
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-2 254	4 468	-5 755	11 908	-13 902
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	6 829	11 297	5 542	17 450	3 548

Allikas: autori koostatud/ aluseks Selver AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Lisa 5. Rimi Eesti Food AS, bilanss aastatel 2013–2016 (tuhandetes eurodes)

Kirje nimetus	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Varad					
Käibevara					
Raha	7 745	4 970	5 188	5 408	13 710
Nõuded ja ettemaksed	15 265	21 361	23 219	14 551	3 551
Varud	19 356	20 434	20 361	22 906	19 818
Kokku käibevara	42 366	46 765	48 768	42 865	37 079
Põhivara					
Nõuded ja ettemaksed	24	42	23	15	13
Materiaalne põhivara	16 740	14 530	16 795	20 078	24 694
Immateriaalne põhivara	391	331	491	631	497
Kokku põhivara	17 155	14 885	17 309	20 724	25 204
Kokku varad	59 521	61 650	66 077	63 589	62 283
Kohustused ja omakapital					
Kohustused					
Lühiajalised kohustused					
Võlad ja ettemaksed	49 291	50 988	54 029	56 798	54 503
Eraldised	–	–	358	358	–
Kokku lühiajalised kohustused	49 291	50 988	54 387	57 156	54 503
Kokku kohustused	49 291	50 988	54 387	57 156	54 503
Omakapital					
Aksiakapital nimiväärtuses	1 500	1 500	10 000	1 000	1 000
Ülekurss	6 334	6 334	–	–	–
Kohustuslik reservkapital	200	200	200	200	200
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	-975	2 196	462	1 490	5 233
Aruandeaasta kasum (kahjum)	3 171	432	1 028	3 743	1 347
Kokku omakapital	10 230	10 662	11 690	6 433	7 780
Kokku kohustused ja omakapital	59 521	61 650	66 077	63 589	62 283

Allikas: autori koostatud/ aluseks Rimi Eesti Food AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Lisa 6. Rimi Eesti Food AS, kasumiaruanne aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Kirje nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Müügitulu	360 941	363 118	367 930	388 714	377 622
Muud äritulud	5	1	13	55	49
Kaubad, toore, materjalid ja teenused	-318 979	-323 937	-326 304	-342 316	-329 722
Mitmesugused tegevuskulud	-7 979	-8 388	-9 109	-8 504	-9 080
Tööjõukulud	-23 612	-24 697	-26 464	-28 688	-30 341
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-7 409	-6 045	-5 391	-5 758	-7 219
Kokku ärikasum (-kahjum)	2 967	52	675	3 503	1 309
Muud finantstulud ja -kulud	204	380	353	240	38
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	3 171	432	1 028	3 743	1 347
Aruandeaasta kasum (kahjum)	3 171	432	1 028	3 743	1 347

Allikas: autori koostatud/ aluseks Rimi Eesti Food AS majandusaasta aruanded 2013–2017

**Lisa 7. Rimi Eesti Food AS, rahakäibe aruanne aastatel 2013–2017
(tuhandetes eurodes)**

Kirje nimetus	2013	2014	2015	2016	2017
Rahavood äritegevusest					
Ärikasum (kahjum)	2 967	52	675	3 503	1 309
Korrigeerimised					
Põhivara kulum ja väärtuse langus	7 409	6 045	5 391	5 758	7 219
Kasum (kahjum) põhivara müügist	-9	-1	-14	-56	-49
Kokku korrigeerimised	7 400	6 044	5 377	5 702	7 170
Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksude muutus	692	-1 316	385	-85	-335
Varude muutus	-724	-1 078	73	-2 544	3 087
Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus	-783	1 867	1 975	3 621	-3 210
Kokku rahavood äritegevusest	9 552	5 569	8 485	10 197	8 021
Rahavood investeerimistegevusest					
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel	-5 206	-4 303	-6 643	-10 112	-11 183
Laekunud materiaalse ja immateriaalse põhivara müügist	16	359	264	135	88
Antud laenud	-7 493	-4 790	-15 600	-17 300	-3 040
Antud laenude tagasimaksud	-	-	13 348	26 061	14 376
Laekunud intressid	195	390	364	239	40
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-12 488	-8 344	-8 267	-977	281
Rahavood finantseerimistegevusest					
Muud väljamaksud finantseerimistegevusest	-	-	-	-9 000	-
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	-	-	-	-9 000	-
Kokku rahavood	-2 936	-2 775	218	220	8 302
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	10 681	7 745	4 970	5 188	5 408
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-2 936	-2 775	218	220	8 302
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	7 745	4 970	5 188	5 408	13 710

Allikas: autori koostatud/ aluseks Rimi Eesti Food AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Lisa 8. Selver AS bilansi ja kasumiaruande horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Bilanss								
Kirje nimetus	31.12.2014		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2017	
	aj	jt	aj	jt	aj	jt	aj	jt
Raha	4 468	65%	-5 755	-51%	11 908	215%	-13 902	-80%
Nõuded ja ettemaksed	2 677	11%	6 563	24%	-11 639	-34%	-12 560	-56%
Varud	3 890	18%	1 338	5%	1 440	5%	444	2%
Kokku käibevara	11 035	21%	2 146	3%	1 709	2%	-26 018	-38%
Finantsinvesteeringud	601	12%	-938	-16%	226	5%	741	15%
Nõuded ja ettemaksed	-119	-74%	-42	-100%	–	–	25 000	–
Materiaalne põhivara	-854	-6%	450	3%	3 294	24%	2 282	13%
Immateriaalne põhivara	44	–	488	1 109%	-24	-5%	-126	-25%
Kokku põhivara	-328	-2%	-42	-1%	3 496	18%	27 897	123%
Kokku varad	10 707	15%	2 104	3%	5 205	6%	1 879	2%
Laenukohustused	979	145%	19	1%	-1 344	-80%	3 582	1 089%
Võlad ja ettemaksed	2 881	6%	4 337	8%	5 227	9%	-604	-1%
Kokku lühiajalised kohustused	3 860	8%	4 356	8%	3 883	7%	2 978	5%
Laenukohustused	628	46%	-1 676	-84%	-329	-100%	110	–
Võlad ja ettemaksed	-134	-39%	-146	-68%	-61	-90%	-7	-100%
Kokku pikaajalised kohustused	494	29%	-1 822	-82%	-390	-98%	103	1 471%
Kokku kohustused	4 354	8%	2 534	4%	3 493	6%	3 081	5%
Aktsiakapital nimiväärtuses	0	–	0	–	0	–	0	–
Kohustuslik reservkapital	0	–	0	–	0	–	0	–
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	3 285	23%	-1 162	-7%	-2 000	-12%	-2 258	-16%
Aruandeaasta kasum	3 068	66%	732	9%	3 712	44%	1 056	9%
Kokku omakapital	6 353	31%	-430	-2%	1 712	6%	-1 202	-4%
Kokku kohustused ja omakapital	10 707	15%	2 104	3%	5 205	6%	1 879	2%
Kasumiaruanne								
Kirje nimetus	2014		2015		2016		2017	
	aj	jt	aj	jt	aj	jt	aj	jt
Müügitulu	24 738	7%	14 885	4%	16 357	4%	32 767	8%
Muud äritulud	-202	-26%	76	13%	590	92%	-542	-44%
Kaubad, toore, materjalid ja teenused	20 756	8%	9 145	3%	8 934	3%	23 356	7%
Mitmesugused tegevuskulud	543	1%	984	2%	1 517	4%	2 907	7%
Tööjõukulud	2 699	13%	1 826	8%	2 931	11%	3 002	10%
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-353	-10%	355	11%	491	13%	975	23%
Muud ärikuud	108	39%	-104	-27%	40	14%	590	186%
Kokku ärikasum	783	11%	2 755	36%	3 034	29%	1 395	10%
Kasum tütaretevõtetelt	-540	-55%	467	105%	-633	-69%	608	218%
Muud finantstulu ja -kulu	240	92%	41	8%	5	1%	-19	-3%
Kasum enne tulumaksu	1 563	25%	2 329	30%	4 230	42%	1 984	14%
Tulumaks	-1 505	–	1 597	–	518	32%	928	44%
Aruandeaasta kasum	3 068	66%	732	9%	3 712	44%	1 056	9%

Allikas: autori koostatud/ aluseks Lisa 2 ja Lisa3

Lühendid: aj — absoluutjuurdekasv; jt — juurdekasvutempo

**Lisa 9. Selver AS rahakäibe horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017
(tuhandetes eurodes)**

Kirje nimetus	2014		2015		2016		2017	
	aj	jt	aj	jt	aj	jt	aj	jt
Ärikasum (kahjum)	783	11%	2 755	36%	3 034	29%	1 395	10%
Põhivara kulum väärtuse langus	-353	-10%	355	11%	491	13%	975	23%
Kasum (kahjum) põhivara müügist	-1	-100%	1	–	2	200%	-6	-200%
Muud korrigeerimised	–	–	–	–	–	–	8	0
Kokku korrigeerimised	-354	-10%	356	11%	493	13%	977	23%
Äritegevusega seotud nõuete muutus	-4 006	-64%	-2 892	-129%	1 863	-281%	-2 339	-195%
Varude muutus	-2 021	108%	2 551	-65%	-101	7%	994	-69%
Äritegevusega seotud kohustuste muutus	1 215	79%	1 442	52%	977	23%	-5 775	-111%
Kokku rahavood äritegevusest	-2 878	-19%	4 212	35%	6 266	38%	-4 747	-21%
Tasutud põhivara soetamisel	5 547	-69%	-1 841	73%	-3 108	72%	159	-2%
Laekunud põhivara müügist	-4	-80%	8	800%	14	156%	-17	-74%
Antud laenud	-1 399	24%	-1 123	16%	16 822	-202%	-18023	-212%
Laekunud intressid	285	109%	26	5%	-15	-3%	70	13%
Laekunud dividendid	475	53%	1 125	81%	-500	-20%	260	13%
Kokku rahavood investeerimistegevusest	4 904	-39%	-2 075	27%	13 483	-136%	-17 551	-488%
Saadud laenud	870	42%	-2923	-100%	–	–	140	–
Saadud laenude tagasimaksed	-1 316	–	-341	26%	-17	1%	1 343	-80%
Makstud intressid	-45	–	16	-36%	19	-66%	-97	970%
Makstud dividendid	5 187	-79%	-7 515	545%	-1 570	18%	-3 970	38%
Makstud ettevõtte tulumaks	1 505	-100%	-1 597	–	-518	32%	-928	44%
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	4 696	-104%	-12 360	-6 609	-2 086	17%	-3 512	25%
Kokku rahavood	6 722	-298%	-10 223	-229%	17 663	-307%	-25 810	-217%
Raha perioodi alguses	-2 254	-25%	4 468	65%	-5 755	-51%	11 908	215%
Raha ja raha ekvivalendi muutus	6 722	-298%	-10 223	-229%	17 663	-307%	-25 810	-217%
Raha perioodi lõpus	4 468	65%	-5 755	-51%	11 908	215%	-13 902	-80%

Allikas: autori koostatud/ aluseks Lisa 4

Lühendid: aj — absoluutjuurdekasv; jt — juurdekasvutempo

Lisa 10. Rimi Eesti AS bilansi ja kasumiaruande horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

Bilanss								
Kirje nimetus	31.12.2014		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2017	
	aj	jt	aj	jt	aj	jt	aj	jt
Raha	-2 775	-36%	218	4%	220	4%	8 302	154%
Nõuded ja ettemaksed	6 096	40%	1 858	9%	-8 668	-37%	-11 000	-76%
Varud	1 078	6%	-73	0	2 545	12%	-3 088	-113%
Kokku käibevara	4 399	10%	2 003	4%	-5 903	-12	-5 786	-13%
Nõuded ja ettemaksed	18	75%	-19	-45%	-8	-35%	-2	-13%
Materiaalne põhivara	-2 210	-13%	2 265	16%	3 283	20%	4 616	23%
Immateriaalne põhivara	-60	-15%	160	48%	140	29%	-134	-21%
Kokku põhivara	-2 270	-13%	2 424	16%	3 415	20%	4 480	22%
Kokku varad	2 129	4%	4 427	7%	-2 488	-4%	-1 306	-2%
Võlad ja ettemaksed	1 697	3%	3 041	6%	2 769	5%	-2 295	-4%
Eraldised	–	–	328	–	30	9%	-358	-100%
Kokku lühiajalised kohustused	1 697	3%	3 399	7%	2 769	5%	-2 653	-5%
Kokku kohustused	1 697	3%	3 399	7%	2 769	5%	-2 653	-5%
Aktiivkapital nimiväärtuses	0	0	8 500	567%	-9 000	-90%	0	0
Ülekurss	0	0	–	–	–	–	–	–
Kohustuslik reservkapital	0	0	0	0	0	0	0	0
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	3 171	-325%	-1 734	-79%	1 028	223%	3 743	251%
Aruandeaasta kasum	-2 739	-86%	596	138%	2 715	264%	-2 396	-64%
Kokku omakapital	432	4%	1 028	10%	-5 257	-45%	1 347	21%
Kokku kohustused ja omakapital	2 129	6%	4 427	7%	-2 488	-4%	-1 306	-2%
Kasumiaruanne								
Kirje nimetus	2014		2015		2016		2017	
	aj	jt	aj	jt	aj	jt	aj	jt
Müügitulu	2 177	1%	4 812	1%	20 784	6%	-11 092	-3%
Muud äritulud	-4	-80%	12	1 200%	42	323%	-6	-11%
Kaubad, toore, materjalid ja teenused	4 958	2%	2 367	1%	16 012	5%	-12 594	-4%
Mitmesugused tegevuskulud	409	5%	721	9%	-605	-7%	576	7%
Tööjõukulud	1 085	5%	1 767	7%	2 224	8%	1 653	6%
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-1 364	-18%	-654	-11%	367	7%	1 461	25%
Kokku ärikasum	-2 915	-98%	623	1 198	2 828	419%	-2 194	-63%
Muud finantstulu ja -kulu	176	86%	-27	-7%	-113	-32%	-202	-84%
Kasum enne tulumaksu	-2 739	-86%	596	138%	2 715	264%	-2 396	-64%
Aruandeaasta kasum	-2 739	-86%	596	138%	2 715	264%	-2 396	-64%

Allikas: autori koostatud/ aluseks Lisa 5 ja Lisa 6

Lühendid: aj — absoluutjuurdekasv; jt — juurdekasvutempo

**Lisa 11. Rimi Eesti Food AS rahakäibe horisontaalanalüüs aastatel 2013–2017
(tuhandetes eurodes)**

Kirje nimetus	2014		2015		2016		2017	
	aj	jt	aj	jt	aj	jt	aj	jt
Ärikasum (kahjum)	-2 915	-98%	623	1 198%	2 828	419%	-2 194	-63%
Põhivara kulum väärtuse langus	-1 364	-18%	-654	-11%	367	7%	1 461	25%
Kasum (kahjum) põhivara müügist	8	-89%	-13	1 300%	-42	300%	7	-12%
Kokku korrigeerimised	-1 356	-18	-667	-11%	325	6%	1 468	26%
Äritegevusega seotud nõuete muutus	-2 008	-290%	1 701	-129%	-470	-122%	-250	294%
Varude muutus	-354	49%	1 151	-107%	-2 617	-3 585%	5 631	-221%
Äritegevusega seotud kohustuste muutus	2 650	-338%	108	6%	1 646	83%	-6 821	189%
Kokku rahavood äritegevusest	-3 983	-42%	2 916	52%	1 712	20%	-2 176	-21%
Tasutud põhivara soetamisel	903	-17%	-2 340	54%	-3 469	52%	1 071	11%
Laekunud põhivara müügist	343	2 144	-95	-26%	-129	-49%	-47	-35%
Antud laenud	2 703	-36%	-10 810	226%	-1 700	11%	14 260	-82%
Antud laenude tagasimaksed			13 348	0	12 713	95%	-11 685	-45%
Laekunud intressid	195	100%	-26	-7%	-125	-34%	-199	-83%
Kokku rahavood investeerimistegevusest	4 144	-33%	77	-1%	7 290	-88%	1 258	-129%
Muud väljamaksed finantseerimistegevusest	–	–	–	–	-9 000	0	9 000	-100%
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	–	–	–	–	-9 000	0	9 000	-100%
Kokku rahavood	161	-5%	2 993	-108%	2	1%	8 082	3 674%
Raha perioodi alguses	-2 936	-27%	-2 775	-36%	218	4%	220	4%
Raha ja raha ekvivalendi muutus	161	-5%	2 993	-108%	2	1%	8 082	3 674%
Raha perioodi lõpus	-2 775	-36%	218	4%	220	4%	8 302	153%

Allikas: autori koostatud/ aluseks Lisa 7

Lühendid: aj — absoluutjuurdekasv; jt — juurdekasvutempo

Lisa 12. Valemid

Valemi nimetus	Sisu
Lühiajaliste kohustiste kattekordaja ehk maksevõime tase (kordades)	Käibevara/lühiajalised kohustised
Kiire maksevalmiduse kordaja ehk happetest (kordades)	Käibevara-varud-ettemaksed/lühiajalised kohustised
Vahetu maksevalmiduse kordaja (kordades)	Raha/lühiajalised kohustised
Puhaskäibekapital (euro)	Käibevara-lühiajalised kohustised
Võla/omandi suhtarv (kordades)	Kohustused/omakapital
Koguvara käibesiduvus (kordades)	Müügitulu/keskmine vara
Põhivara käibesiduvus (kordades)	Müügiulu/põhivara keskmine soetusmaksumus
Põhivara käibesiduvus (kordades)	Müügitulu/põhivara keskmine jääkmaksumus
Varude käibekordaja (kordades)	Müüdnud kaupade omamaksumus/varude keskmine maksumus
Varude käibevälde (päevades)	360/varude käibekordaja
Müügikäibe ärirentaablus %	Ärikasum/müügitulu
Müügikäibe puhasrentaablus %	Puhaskasum/müügitulu
EPS (puhaskasum aktsia kohta) euro	Puhaskasum/keskmine lihtaktsiate arve
ROA (koguvara puhasrentaablus) %	Puhaskasum/keskmine vara
ROE (omakapitali puhasrentaablus) %	Puhaskasum/keskmine omakapital
ROTA (koguvara rentaablus) %	Ärikasum/keskmine vara
Kapitali struktuur	Koguvara/omakapital

Allikas: autori koostatud

Lisa 13. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS teguranalüüsi arvutused

Selver AS					
Aastad	Eurot töötaja kohta	Koefitsient	Koefitsient	Koefitsient	Kokku eurot töötaja kohta
2013, 2014	8 397	19,358	1,021	0,020	3 334
	8 687	19,358	1,021	0,020	3 449
	8 687	18,516	1,021	0,020	3 299
	8 687	18,516	1,021	0,020	3 301
	8 687	18,516	1,021	0,021	3 429
2014, 2015	8 687	18,516	1,021	0,021	3 429
	8 307	18,516	1,021	0,021	3 279
	8 307	19,324	1,021	0,021	3 422
	8 307	19,324	1,028	0,021	3 445
	8 307	19,324	1,028	0,027	4 500
2015, 2016	8 307	19,324	1,028	0,027	4 500
	8 589	19,324	1,028	0,027	4 652
	8 589	18,368	1,028	0,027	4 422
	8 589	18,368	1,035	0,027	4 452
	8 589	18,368	1,035	0,034	5 512
2016, 2017	8 589	18,368	1,035	0,034	5 512
	14 477	18,368	1,035	0,034	9 290
	14 477	11,361	1,035	0,034	5 746
	14 477	11,361	1,036	0,034	5 750
	14 477	11,361	1,036	0,034	5 864
Rimi Eesti Food AS					
Aastad	Eurot töötaja kohta	Koefitsient	Koefitsient	Koefitsient	Kokku eurot töötaja kohta
2013, 2014	8 988	19,418	1,008	0,008	1 447
	7 739	19,418	1,008	0,008	1 246
	7 739	22,663	1,008	0,008	1 454
	7 739	22,663	1,000	0,008	1 442
	7 739	22,663	1,000	0,000	25
2014, 2015	7 739	22,663	1,000	0,000	25
	7 470	22,663	1,000	0,000	24
	7 470	22,815	1,000	0,000	24
	7 470	22,815	1,002	0,000	24
	7 470	22,815	1,002	0,002	313
2015, 2016	7 470	22,815	1,002	0,002	313
	8 636	22,815	1,002	0,002	362
	8 636	20,257	1,002	0,002	322
	8 636	20,257	1,009	0,002	324
	8 636	20,257	1,009	0,009	1 591
2016, 2017	8 636	20,257	1,009	0,009	1 591
	10 438	20,257	1,009	0,009	1 923
	10 438	16,387	1,009	0,009	1 555
	10 438	16,387	1,003	0,009	1 547
	10 438	16,387	1,003	0,003	595

Allikas: autori koostatud/ aluseks Rimi Eesti Food AS majandusaasta aruanded 2013–2017

Lisa 14. Selver AS ja Rimi Eesti Food AS efektiivsusmaatriksite alusandmed ja kasvuindeksid aastatel 2013–2017 (tuhandetes eurodes)

		Selver AS				
Aasta		Ä	M	K	P	T
2017		14 855	431 495	416 640	36 671	2 533
2016		13 460	398 728	385 268	20 975	2 442
2015		10 426	382 371	371 945	19 248	2 317
2014		7 671	367 486	359 815	19 433	2 237
2013		6 888	342 748	335 860	17 349	2 066
kasvuindeks	2017/2016	1,10	1,08	1,08	1,75	1,04
	2016/2015	1,29	1,04	1,04	1,09	1,05
	2015/2014	1,36	1,04	1,03	0,99	1,03
	2014/2013	1,11	1,07	1,07	1,12	1,08
	2017/2013	2,16	1,26	1,24	2,11	1,23
		Rimi Eesti Food AS				
Aasta		Ä	M	K	P	T
2017		1 309	377 622	376 313	22 964	2 200
2016		3 503	388 714	385 211	19 016	2 202
2015		675	367 930	367 255	16 097	2 155
2014		52	363 118	363 066	16 020	2 070
2013		2 967	360 941	357 974	18 435	2 051
kasvuindeks	2017/2016	0,37	0,97	0,98	1,21	0,99
	2016/2015	5,19	1,06	1,05	1,18	1,02
	2015/2014	12,98	1,01	1,01	1,00	1,04
	2014/2013	0,02	1,01	1,01	0,87	1,01
	2017/2013	0,44	1,05	1,05	1,24	1,07

Allikas: autori koostatud/aluseks Selver AS ja Rimi Eesti Food AS majandusaasta aruanded 2013–2017